Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ

GAZETA LITERARĂ

Anul VII nr. 15 (317) — Joi 7 aprilie 1960

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

V. ODAINIH — *„V. I. LENIN în mijlocul ţăranilor din Ucraina Subcarpatică"*

LENINISMUL ŞI ESTETICA

II. Contradicţii şi soluţii

Pînă la democraţii revoluţionari ruşi şi la marxism, între funcţia de cunoaştere şi specificitatea artei s-a părut că există o prelungită contradicţie. Vechiul materialism n-a fost în stare să deslușească deosebirile dintre cunoașterea teoretică și cea artistică. E drept că faimoasa comparaţie dintre poezie şi istorie a lui Aristotel ar fi putut stimula înţelegerea căilor proprii artei, căci atribuind poeziei domeniul a ceea ce se poate întîmpla, Aristotel introducea implicit conceptul foarte însemnat de ficţiune veridică. Dar neputinţa rezolva raportul artă-realitate în dinamica şi reciprocitatea lui, materialismul mecanicist s-a mărginit la reveniri şi variante ale imitaţiei aristotelice. Cu atît mai puţin a ştiut să descopere raportul dintre cunoaştere şi specificitate cel care a botezat estetica, Baumgarten, filozof din şcoala lui Leibniz şi Wolf.

Neintegrată în gîndirea materialistă, specificitatea a devenit calul de bătaie al idealismului, care a ajuns să o opună ideii de cunoaştere. Începînd în a doua jumătate a secolului al XVII-lea cu proteste împotriva unei anumite uscăciuni clasiciste, accentul pe specific devine estetism de-a lungul secolului al XVIII-lea, o dată cu critica sentimentală a lui Dubos, cu subiectivismul englez sau italian.

ÎNVĂŢÎND DE LA LENIN

Ideea că arta este şi emoţie şi imaginaţie capătă caracter exclusiv. Arta este echivalată cu emoţia şi imaginaţia, opusă teoreticului. De acum încolo, specificitatea devine poarta spre autonomia esteticului, spre arta concepută independentă de societate.

În cîteva fraze adesea şi pe drept cuvînt citate, Bielinski a exprimat primul ideea că şi arta şi ştiinţa au drept scop cunoaşterea — înţelegînd prin ştiinţă întregul domeniu al teoreticului — dar ca fiecare posedă mijloace proprii. Această foarte importantă observaţie n-a putut fi adîncită.

Teoria leninistă a reflectării rezolvă contradicţia veche dintre cunoaştere şi specificitate. N-o rezolvă concesiv, acordînd un anumit spaţiu emoţiei şi imaginaţiei, ci cu aceeaşi armonioasă unitate cu care clarifică marile probleme filozofice. Pornind de la faptul fundamental că arta generalizează şi ea, că e gîndire în imagini, explică importanţa pe care o au emoţia şi imaginaţia prin modul specific de a generaliza. Din generalizarea artistică, inseparabilă de concretul individual, izvoraşte şi diferenţierea şi intensitatea superioară a afectului şi imaginaţiei. Raportul dintre cunoaşterea prin imagini şi accentul pus pe afect şi fantezie capătă, astfel, necesitate, nelăsînd spaţii vagi pe care să poată încolţi estetismul.

Consecinţele acestei poziţii estetice pentru critică, istoria literară ori practica pedagogică sînt esenţiale. Planul cunoaşterii şi cel al specificităţii nu pot fi separate, sînt faţetele aceluiaşi fenomen. Putem, eventual, cerceta separat, din interese didactice, concepţia despre lume a unui scriitor şi personalitatea lui artistică. Dar separarea efectivă a problemelor înseamnă reîntoarcerea la un mod vechi şi neştiinţific de a face critică ori pedagogie. Lucrul nu e uşor — se ştie. Analiza de tip sociologist şi cea estetistă, chiar dacă simulează atenţia pentru amîndouă planurile, se ocupă, de fapt, doar de unul şi sînt operaţii mai uşoare. Dar tot ce s-a creat serios în critica ultimului deceniu înseamnă maturizare treptată în cercetarea şi aprecierea conţinutului de idei — deci a valorii de reflectare — făcută în termenii specifici artei. Situaţia inversă explică de ce s-au înfundat cercetări pornite inteligent şi cu finețe.

Un exemplu: Se ştie voga — explicabilă şi ca o reacţie împotriva unor vulgarizări — pe care a avut-o acum cîţiva ani investigarea specificului artistic. Concepute de cele mai multe ori formal, căutînd un timbru pur şi unic care să diferenţieze pe Jebeleanu de Beniuc sau de Maria Banuş, observaţiile deveneau împerechere de adjective, clădiri şubrede care nu rezistau la o privire mai atentă, fiind la fel de potrivite sau nepotrivite pentru diverşi alţi poeţi. Cu toată finețea unor analize, calea adjectivală nu putea descoperi decît un specific extrem de nespecific. Prin contrast, apare cu atît mai fertil drumul urmat de Ov. S. Crohmălniceanu în cronicile sale despre Arghezi. Se pot discuta observaţiile de detaliu ori tendinţa de a reduce diversitatea la o trăsătură dominantă. Dar lectura cronicilor arată cît de adînc poate pătrunde un instrument critic de calitate atunci cînd este interesat nu de inefabile, ci de stabilirea profilului ideologico-artistic, de unitatea dintre concepţia despre lume şi personalitatea artistică.

Marxism-leninismul aduce şi dezlegarea unei alte contradicţii străvechi, care se referă la însăşi posibilitatea ştiinţifică a esteticii. Pornim de la norme sau de la fapte? Estetica e ştiinţa a ceea ce este sau a

Silvian IOSIFESCU

(Continuare în pag. 6)

Tudor Arghezi

Nu ştiu cine spunea că munca creatoare este izvor de noi energii şi de noi frumuseţi. Dar nu numai atît: munca creatoare, izvor de energie şi frumuseţe, întreţine tinereţea, dacă nu fizic, tinereţea inimii şi a gîndului.

Tudor Arghezi, unul din cei mai mari poeţi contemporani în viaţă ai lumii, care nu peste mult timp va avea 80 de ani, a rămas plin de prospeţime şi tinereţe în fiecare cuvînt pe care îl scrie.

— Am o poftă nestăvilită de a munci, spune el adesea prietenilor şi confraţilor care îl vizitează.

Munca nu şi-o duce numai la masa de scris. Ia parte la dezbaterile Marii Adunări Naţionale, ca deputat, ia parte la şedinţele Comitetului Naţional pentru Apărarea Păcii, la şedinţele de lucru ale Comitetului Uniunii Scriitorilor. Academicianul Tudor Arghezi nu lipseşte nici de la lucrările Academiei. La toate activităţile cetăţeneşti ia parte cu răspundere şi competenţă. Munca de creaţie şi-o îmbină cu munca cetăţenească. Numele lui apare la loc de cinste în reviste şi ziare, fie cînd semnează versuri inedite, fie cînd semnează o tabletă. Contemporaneitatea îl pasionează, îl încălzeşte. Ia atitudine în problemele majore ale timpului, aşa a făcut-o întotdeauna. Această poziţie se poate vedea din opera sa, din romane, cronici, tablete, versuri. La o înaltă concepţie filozofică şi socială s-a ridicat în volumele „Cîntare Omului" şi „1907".

Cînd un redactor îi cere un articol şi îi dă termen pentru predarea materialului, poetul îi răspunde cu un [illegible] bet amar şi de uşoară ironie:

— Numai sănătatea să mă ţină... Voi încerca, şi dacă va ieşi ceva...

Poetul nu poate nici dicta altcuiva şi nici de magnetofon nu se poate servi. El vrea să simtă cuvîntul. Cuvintele, la el, întocmai ca nişte note muzicale, se scurg pe vîrful degetelor şi peniţă, se prind şi se aprind pe hîrtie, în cerneala proaspătă, cu miros de chimicale, luceferi şi brazdă de pămînt. Cuvîntul se topeşte, se desface şi iar se încheagă. Poetul nu caută cuvintele. Ele vin singure, o dată cu ideea, cu imaginea. Vin din străbunie, cum spune poetul, ori din viaţa de toate zilele. Unele cu altele se îmbină şi la un loc formează ceea ce am numi stilul lui Tudor Arghezi. Iz de grai valah mai vechi se transformă întocmai ca fierul plin de rugină care se retopeşte şi din care curge metalul nou, în tipare noi.

Darele poet nu-i mulţumit niciodată cu ceea ce scrie. Mereu caută să se depăşească. N-a fost mulţumit nici cu volumul pe care îl predase editurii. L-a retras pentru transformări, adăugiri. Este vorba de volumul de proză „Cu bastonul prin Bucureşti". Cartea va apare mai tîrziu şi va avea un caracter memorialistic. Deocamdată, poetul a predat editurii un volum de cronici, scrise în diferite reviste, de-a lungul celor 60 de ani de activitate literară.

— Lucrînd la volumul „Cu bastonul prin Bucureşti", spune poetul, mi s-au deschis perspective pe care nici eu nu le-am bănuit la început. Am cunoscut scriitori care n-au avut norocul să ajungă la vîrsta mea şi eu am datoria să vorbesc şi despre ei şi în numele lor... Fosta Terasă Oteteleşanu îmi aminteşte de mulţi scriitori, pictori, actori. Şi Teatrul Naţional îmi evocă multe amintiri. Am de vorbit şi de fosta mitropolie şi de unele feţe bisericeşti...

Volumul de memorii se va încheia cu Grivica Roşie, pe care poetul a vizitat-o şi a rămas impresionat de cele văzute. Iată cum vede poetul lupta clasei muncitoare, lupta ceferiştilor: „Fără Grivica Roşie, fără preludiile luptelor muncitoreşti — Piaţa Teatrului Naţional, Lupeni, Valea Prahovei şi atîtea altele — răsturnarea epocilor de umilinţă, strîmbătate, trîndăvie, jaf şi schimbarea lor n-ar fi putut să fie cu putinţă. Ei, muncitorii, ştiau ce trebuie să se ştie, nedibuind cu fărănimea. Ei constituiau sinteza revoluţionară esenţială dintre gînd şi faptă. Crezul lor că vor birui a biruit, trezind tot poporul şi, la rîndul ei, şi fărănimea"

Dar muncitorimea nu putea birui fără o conducere, fără o organizare, fără partidul său marxist-leninist. Şi lucrul acesta esenţial nu-i scapă lui Tudor Arghezi cînd vorbeşte de partidul clasei muncitoare:

„Partidul era însăşi conştiinţa vie a poporului, apărătorul intereselor lui vitale, statul major al revoluţiei în pregătire. Partidul ştie şi cum va începe şi cum va fi sfîrşitul. Nu se putea să nu izbutească o luptă la care se ridica întregul popor muncitor condus de partidul clasei muncitoare revoluţionare, de un partid luminat de o concepţie clară, înaintată a vieţii, cu o putere de sacrificiu încă necunoscută şi cu o reţea de energii proaspete, desfăşurată în uzine, fabricile şi atelierele din toată ţara."

Aceste idei izvorăsc dintr-o conştiinţă înaltă socială, din dragostea pentru progresul şi pacea întregii lumi, din marea lui dragoste pentru om şi umanitate. Încrederea în om şi în virtuţile lui mari a fost şi a rămas crezul permanent al poetului.

Dumitru CORBEA

Itinerar de pace

DIALOGUL U.R.S.S.-FRANŢA

Călătoria lui Nikita Sergheevici Hruşciov în Franţa a luat sfîrşit. Comunicatul oficial o rezumă, enumerînd rezultatele. Şi nu e o singură chestiune de principiu asupra căreia reprezentanţii celor două guverne să nu fi dus discuţii rodnice. Dezarmarea, reglementarea problemei Berlinului, Necesitatea unui tratat de pace cu Germania. Întărirea păcii şi securităţii în Europa. Intensificarea schimbului de mărfuri franco-sovietice. Pactul ştiinţific şi cultural. Folosirea în continuare a contactelor personale şi a discuţiilor între conducători. Repudierea forţei ca mijloc de rezolvare a litigiilor. Toate acestea au fost reafirmate în comunicatul comun în care se exprimă iarăşi nădejdea în izbînda conferinţei la nivel înalt din luna mai.

Iată-ne, deci, într-o primăvară nouă. O primăvară în care mugurii nu mai amintesc oamenilor că sezonul florilor e prielnic măcelului. Pacea înarmată, care a copleşit şi copleşeşte popoarele, grevează ruinător bugetele statelor occidentale. O pace fără arme şi fără gînduri ascunse, în spiritul coexistenţei şi al înţelegerii, poate înlătura nesiguranţa actuală.

„Ce garanţii există, — a întrebat premierul Hruşciov, — că politica «echilibrului fricii» nu va duce la război?". Şi N.S. Hruşciov a denunţat pericolul actualei stări, caracterizată printr-o nouă cursă a înarmărilor, arătînd că orice asemenea cursă are o încheiere logică: războiul. Şi războiul acesta, dacă va fi îngăduit, are să-şi numere victimele nu cu milioanele, ci cu zecile, ba chiar cu sutele de milioane de fiinţe omeneşti. Acesta ar fi un război care n-ar mai face nici o deosebire între front şi spatele frontului, între soldaţi şi copii. Ar preschimba în ruine un număr de oraşe mari şi de centre industriale, ar pricinui pierderea ireparabilă a monumentelor culturale, create de eforturile seculare ale geniului omenesc. Acest război n-ar cruţa nici generaţiile de mîine. Sub forma contaminării radioactive, cumplitele lui urmări s-ar face multă vreme simţite de către oameni şi ar mai nimici şi alte vieţi fără de număr. Astăzi însă — a precizat N.S. Hruşciov — marile descoperiri şi realizări ştiinţifice au pus într-un fel nou problema păcii şi a securităţii popoarelor.

Grozăvia răspunderii, în faţa prăpădului apocaliptic ce se înfăţişează ochilor minţii, va sili pe reprezentanţii cercurilor agresive din ţările capitaliste să dea îndărăt?

În cuvinte luminoase, şeful guvernului sovietic a închegat mesajul de pace şi iubire pe care îl răspîndeşte prin lume. În cuvîntările lui N. S. Hruşciov sînt expuse cu deosebită claritate problemele complicate ale situaţiei internaţionale, cu propuneri constructive de o mare forţă mobilizatoare. Secretul acestui dar, care se exprimă în formule simple şi lapidare, stă în convingerea că se află în slujba unei cauze sfinte, care va sfîrşi prin a învinge.

Iniţiativele de pace ale Uniunii Sovietice sînt principalul element care determină destinderea în relaţiile internaţionale. Datorită acestei acţiuni, se poate observa o anumită schimbare în atitudinea unor conducători ai statelor occidentale. Se vorbeşte astfel despre necesitatea tratativelor, a destinderii şi a lichidării grupărilor potrivnice şi înarmate. Nu se mai poate răspunde cu agresivitate la propunerile de pace sprijinite de opinia publică mondială. N.S. Hruşciov a arătat că destinderea în Europa ar fi în chip hotărîtor favorizată de încheierea unui pact de neagresiune între cele două grupări statale. Iar „calea spre pace în Europa trece prin alianţa şi prietenia dintre Uniunea Sovietică şi Franţa" a precizat N.S. Hruşciov.

Cînd vor apare aceste însemnări, premierul sovietic se va fi întors în patrie. Un sentiment de satisfacţie, desigur, îl însoţeşte. Fiindcă vizita lui a adîncit şi mai mult o prietenie care nu datează de ieri căci, aşa cum a spus N. S. Hruşciov francezilor, în Uniunea Sovietică de-a lungul istoriei au luat naştere sentimente de simpatie pentru poporul francez şi pentru Franţa. Ovaţiile acestui popor care l-a întîmpinat, pretutindeni, frăţeşte, i-au vorbit de inima lui. Sînt legături pe care politica de culise şi agitaţia cercurilor agresive războinice nu le pot slăbi. Cînd e vorba de ruini şi de sînge, amintirea mulţimilor e tenace. Ele nu pot uita că, atunci cînd o ameninţare a trecut peste Uniunea Sovietică şi Franţa, ea a pornit mereu dintr-o singură parte şi a fost îndreptată împotriva amîndorura.

Ion VINEA

Speranţele tuturor acelora care au nădăjduit că vizita lui N. S. Hruşciov în Franţa va reprezenta o contribuţie însemnată la cauza păcii au fost îndreptăţite. Acum, după ce avionul „IL-18" a aterizat la Moscova şi după ce primul ministru al Uniunii Sovietice şi-a expus impresiile sale în Palatul Sporturilor, în faţa a 15.000 cetăţeni ai capitalei sovietice, se poate afirma că această călătorie s-a încheiat cu succes.

Dialogul U.R.S.S.—Franţa a scos la suprafaţă, într-un mod excepţional de pregnant, vechile simpatii, cordialitatea sentimentelor poporului francez faţă de solii Ţării Sovietice. „Hruşciov — pace!" Vocile care au scandat această lozincă pe Champs-Elysées şi în urbiile muncitoreşti din Nord exprimau încrederea nestrămutată a milioanelor de francezi în glasul adevărului. Ca şi vizita din S.U.A., vizita în Franţa a constituit o lovitură puternică dată acelor cercuri care încearcă să menţină atmosfera „războiului rece", denaturînd şi dezinformînd opinia publică occidentală asupra politicii de pace a Uniunii Sovietice. Rezultatele pozitive ale călătoriei lui N. S. Hruşciov în Franţa s-au oglindit în primul rînd în succesul tratativelor şi al întîlnirilor sale sincere, calde şi prietenești, pe care le-a avut cu generalul De Gaulle, preşedintele Republicii Franceze. Convorbirile de la Paris şi Rambouillet au menţionat în primul rînd însemnătatea dezvoltării relaţiilor prietenești dintre U.R.S.S. şi Franţa, ca o contribuţie de mare însemnătate la slăbirea încordării internaţionale şi a făuririi păcii în Europa şi în întreaga lume.

Au fost încheiate acoruri importante care prevăd sporirea considerabilă, în anii următori, a schimburilor economice între U.R.S.S. şi Franţa, dezvoltarea colaborării ştiinţifice (în domeniul medicinii — lupta comună împotriva cancerului şi leucemiei, în domeniul folosirii energiei atomice în scopuri paşnice — schimb de informaţii cu privire la marile reacţii termonucleare controlate). După cum preciza N. S. Hruşciov la conferinţa de presă de la Rambouillet, Uniunea Sovietică este gata să transmită experienţa acumulată în domeniul folosirii energiei atomice în scopuri paşnice, pe bază de reciprocitate. Nimănui nu-i poate scăpa însemnătatea unui asemenea acord, primul acord de acest fel între Uniunea Sovietică şi un stat occidental. Colaborarea economică şi ştiinţifică dintre Uniunea Sovietică şi Franţa, care va lua un avînt puternic în urma călătoriei lui N. S. Hruşciov, este o mărturie a preţuirii pe care poporul sovietic o manifestă faţă de poporul francez, popor cu o cultură bogată, cu o economie, o tehnică şi o ştiinţă la un înalt nivel de dezvoltare. După cum afirma primul ministru al Uniunii Sovietice la aceeaşi conferinţă de presă de la Rambouillet, „cu cît va fi mai strînsă prietenia dintre Uniunea Sovietică şi Franţa, cu atît mai înalt va fi rolul marii Franţe".

De o mare însemnătate asupra evoluţiei situaţiei internaţionale a fost schimbul de păreri dintre N. S. Hruşciov şi generalul De Gaulle asupra principalelor probleme ale epocii noastre. La mitingul de la Palatul Sporturilor, N. S. Hruşciov, făcînd bilanţul acestor convorbiri, a afirmat că „există o bază pentru elaborarea unei poziţii stabilite de comun acord între ţările noastre într-o serie de importante probleme internaţionale", sau, cu alte cuvinte, „în majoritatea problemelor poziţiile noastre se apropie foarte mult". După cum se ştie, problema problemelor în epoca noastră este dezarmarea. În această privinţă, şeful guvernului sovietic a făcut o apreciere de însemnătate primordială, care e de natură să influenţeze favorabil tratativele ce se desfăşoară acum la Geneva. El a constatat că în problemele dezarmării poziţiile Uniunii Sovietice şi ale generalului De Gaulle coincid în multe privinţe. O asemenea poziţie se reflectă, de altfel, în comunicatul comun în care se declară că cei doi conducători de state „şi-au exprimat dorinţa ca tratativele care au loc în prezent la Geneva între cele 10 state să ducă la elabo-

Ion MIHĂILEANU

(Continuare în pag. 2)

N. S. Hruşciov vizitînd uzinele Renault

Carnetul scriitorului

Dosca

Ca să nu ziceţi că umblu cu regionalisme, v-o spun de la început: dosca înseamnă scîndură şi doscuţa — scîndurică. Şi acum, să-l lăsăm să vorbească pe Doţ Avram, Doţu-baci, moţ de baştină, miner din Lupeni, proaspăt „pensionist".

Numai cîteva cuvinte, spre a vi-l înfăţişa: închipuiţi-vă cremenea din care sînt cioplite bărbaţii înalţi şi ţepeni din Ţara moţească. Închipuiţi-vă, în cutele de piatră ale acestui chip, reziduurile de zgură, care s-au aşternut strat cu strat, vreme de 40 de ani, din miile de tone de cărbune pe care Doţu-baci le-a scos din piatră. Închipuiţi-vă, sub arcadele dure ale acestui ţanc de cremene, de cremene încărunţită, doi ochi neverosimil de copilăroşi şi de drepţi.

Cadrul: dormitorul lor, al lui Avram şi al Ravecăi Doţ, pereche bătrînă în casă tînără, clădită de ei în ultimii ani, pe terenul căpătat de la Sfat. Mobilă nouă, fotografii vechi, îngălbenite. Radio. Şerveţele din aţă pescărească împletită de Doţu-neni. Şi ea, viţă de mineri din Apuseni: scundă, oacheşă, căruntă, cu faţă prelungă, semănînd a italiancă bătrînă din filmele neorealiste. Pe masă, o sticlă de vişinată şi păharele pentru oaspeţi. Doţu-baci:

— M-am născut în comuna lui Crişan; mai înainte îi zicea Vaca. Eram 14 copii şi părinţii — foarte săraci. Ce să fi făcut acasă? La 15 ani am venit pe Valea Jiului. M-am angajat la mină. Stăteam la un ţăran pe Dealul Babii. Pusese nişte priciuri într-o cocină de porci, cu pămînt pe jos, şi acolo dormeam cu încă trei copii. Lucram ca zaibăr la mină, la Vulcan. Să vă spun ce lucra zaibărul. Pe atunci nu existau craţere, să împingă cărbunele. La o figură de cărbune lucrau 15—16 copii. Ne aşezam şirag, puneam o doscuţă sub fund şi împingeam cărbunele sub noi, în jos, pe un jgheab înclinat de vreo 30—35°.

În două-trei zile, pantalonii se rupeau sub noi şi rămîneam cu fundul gol pe doscuţă.

— Meştere, vezi, fundul mi-e gol!

— Pruncule, vezi băţul ăsta?

Şi trage-i!

Aşa a fost adolescenţa, aurora vieţii, cum spun poeţii. Aşa a început cariera de miner a lui Doţ Avram. Nu vreau să vă povestesc viaţa lui făcută din muncă şi privaţiuni, din griji, dragoste şi bunătate.

Vreau să vă povestesc un vis pe care l-a avut de mai multe ori în ultima vreme. Nu, nu e izvorît din complexul lui Oedip şi nici din alte inhibiţii — să mă ierte freudiştii!

De curînd, Doţ Avram a intrat în pensie (1200 lei).

— N-am grijă de locul de muncă. Am lăsat prunci buni, învăţaţi de mine... Prea mult timp liber ca pensionist? Eu, să mă plictisesc? Să-mi fie urît? Nici n-am timp destul ca să le fac pe toate! Sînt membru în Comitetul raional de partid şi deputat orăşenesc la Sfat, şi preşedinte al Comitetului de sprijin la şcoala nr. 2, şi responsabil de stradă, şi membru la A.V.S.A.P., şi merg şi la U.T.M. de le vorbesc pruncilor cum era viaţa noastră în trecut şi cum ne tratau domnii... Şi treburi pe lîngă casă nu sînt destule? De-abia am gătat grădina... Toate-s bune. Noaptea numai mă pomenesc aşa că mă zgîlţîie Raveca, adică Doţu-neni, nevastă-mea, speriată:

— Tată, tată, ce ai? Trezeşte-te!

— Ce să am?

— O să spargi dosca de la pat, aşa dai cu capul în ea!

— Un carambol. Surpare. Vagonetul... Vagonetul a căzut de pe linie. Mă doare umărul, sînt tot numai o apă. Nu pot să-l ridic. Mă opintesc, mă opintesc şi degeaba, nu pot să-l urnesc. Dumnezeii lui de...

— Dormi liniştit, tată, eşti în pat, acasă. Acum nu se mai întîmplă toate astea.

Şi Doţu-neni îl mîngîie pe frunte, ca pe un copil, cu mîna ei mică, puternică şi zbîrcită.

— Dormi tată, dormi. Lasă dosca, lasă vagonetul. Eşti acasă. Dormi liniştit.

Maria BANUŞ

PLENARA COMITETULUI UNIUNII SCRIITORILOR

Zilele acestea s-au ţinut lucrările plenarei lărgite a Comitetului de conducere a Uniunii Scriitorilor din R.P. Română. În cadrul plenarei tov Zaharia Stancu a prezentat raportul Biroului Uniunii Scriitorilor „cu privire la situaţia literaturii noastre pe anul 1959 şi perspectivele ei de dezvoltare".

Raportul a fost urmat de vii discuţii la care au participat numeroşi scriitori vîrstnici şi tineri, printre care: Victor Eftimiu, V. Em. Galan, Titus Popovici, Panaitescu-Perpessicius, Nagy Istvan, Eugen Barbu, Eugen Jebeleanu, Alexandru Philippide, Dumitru Mircea, Eusebiu Camilar, Demostene Botez, Szemler Ferenc, Dan Deşliu, Radu Tudoran, Ion Marin Sadoveanu, Al. Andriţoiu, Horia Lovinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Anton Breitenhofer, Al. Jebeleanu, Maria Banuş, D. Ignea, Aurel Mihale şi alţii. În încheierea discuţiilor a luat cuvîntul tovarăşul Mihai Beniuc.

Atît raportorul cît şi participanţii la dezbateri au arătat că anul literar 1959 a fost un an literar bogat; în întîmpinarea celei de a XV-a aniversări a eliberării patriei noastre au apărut mai multe opere literare care s-au bucurat de preţuirea publicului cititor. S-a relevat activa participare la viaţa literară a scriitorilor de toate generaţiile, afirmarea în literatură a unor nume noi, abordarea de către un număr de scriitori a unor teme legate de realităţile noastre de astăzi, precum şi a unor teme istorice importante.

În dezbateri s-a acordat o largă atenţie problemelor îmbogăţirii conţinutului operelor literare, luptei pentru tratarea în literatură a marilor teme ale contemporaneităţii la un nivel artistic corespunzător cerinţelor tot mai înalte ale cititorului nou constructor al socialismului.

Vorbitorii au subliniat necesitatea îmbunătăţirii metodelor de muncă ale conducerii Uniunii Scriitorilor şi sporirii preocupărilor ei pentru problemele orientării ideologice şi artistice a creaţiei literare. S-a insistat îndeosebi asupra activizării secţiilor şi comisiilor Uniunii, organizării unor discuţii asupra problemelor actuale ale literaturii contemporane, ale teoriei literare şi esteticii, practicării mai frecvente a dezbaterilor cu cititorii, oameni ai muncii.

S-a arătat că este necesară o permanentă preocupare din partea organelor de conducere ale Uniunii, precum şi a publicaţiilor ei, pentru tineretul scriitoricesc, pentru cenaclurile literare, pentru noile talente ce vin în literatură îmbogăţite cu experienţa participării active la munca de construire a socialismului.

Plenara a luat o serie de măsuri organizatorice. Secretariatul Uniunii a fost reorganizat în felul următor: Mihai Beniuc, prim secretar, Zaharia Stancu, Nagy Istvan, Aurel Baranga, Aurel Mihale, secretari. Au fost aleşi ca membri ai Biroului Uniunii Scriitorilor: Eugen Barbu, Anton Breitenhofer, Kovacs György, Cicerone Theodorescu.

IN ACEST NUMĂR:

• Cu privire la situaţia literaturii noastre pe anul 1959 şi perspectivele ei de dezvoltare

(Raportul prezentat de acad. Zaharia Stancu la plenara Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.) (pag. 4-5)

Jurnal de lector

AL. ŞIPERCO: „Note de drum"

Bogate documentar şi mai totdeauna interesante, însemnările lui Al. Şiperco oferă cititorului informaţii semnificative despre Suedia, Franţa, Italia şi Mexic. Cum literatura memorialistică a reţinut pagini numeroase închinate acestor ţări, autorul vădeşte în notele sale parcă grija de a se feri de repetări. Cele patru capitole ale volumului se ocupă de aceea mai puţin de cadrul general, de geografia locului, ci cu deosebire de aspectele social-morale contemporane. Călătorul nu se lasă copleşit de stridenţe şi de aspectul pitoresc, ci surprinde cu înţelegere trăsături caracteristice.

Trăieşte, în paginile volumului, o lume profund suferindă. Uneori, suferinţa — ca în Suedia — e în primul rînd morală. De cele mai multe ori însă — ca în Italia, Mexic, Franţa — îmbracă înfăţişarea unei mizerii, cînd ascunsă şi dichisită, cînd frustă şi elementară. Impresionează mai ales viaţa şi profilul tineretului. O parte a tineretului cultivă extravaganţa, afişează false valori libertine, vieţuind într-un înfricoşător vid sufletesc. Numai activitatea în rîndurile organizaţiilor progresiste de tineret oferă perspectivă şi scop. Atunci tinerii devin luptători curajoşi, se interesează de viaţa ţărilor socialiste, devotîndu-se cu entuziasm idealurilor înaintate.

Rînd pe rînd, fiecărei ţări vizitate i se schiţează profilul caracteristic, subliniindu-i-se problematica social-economică. Uneori însă, strădania aceasta, fără îndoială pozitivă (bine realizată în capitolul despre Franţa), îmbracă forme mai puţin recomandabile. Aşa se întîmplă cu capitolul închinat Mexicului, unde se rezumă conştiincios aride pagini de istorie. Dar asemenea episoade sînt foarte puţine, notele de călătorie ale lui Al. Şiperco oferind negreşit o lectură plăcută şi instructivă.

Z. ORNEA

POP SIMION

Pop Simion a debutat ca reporter la un ziar regional de partid. Ani întregi apoi, — zece mi se pare — a cultivat reportajul cu pasiune şi fantezie, înscriind în acest domeniu reale succese.

Reporterul a cutreierat patria în plin proces de transformare socialistă, însufleţit de dorinţa de a sezisa, cum îi place să spună, „personalitatea vie a locurilor, mişcările sufleteşti ale oamenilor; tresăririle de înnoire...". În această precizare, se află de fapt şi originea unora dintre trăsăturile distinctive ale scrisului său. Vom reţine, în primul rînd, dintre acestea, preocuparea pentru sezisarea şi relevarea transformărilor de ordin psihologic, a acelor transformări menite să schimbe, să înnoiască conştiinţele oamenilor, a acelor transformări care au dus la apariţia conştiinţei socialiste.

„...mai presus de toate — scrie Pop Simion în cuvîntul autorului la volumul «Paralela 45» — m-am străduit să descopăr în peregrinările mele chipul omului nou, constructorul socialismului".

Pe reporter îl interesează astfel, în mod expres, dincolo de peisajul ca atare — dealtfel niciodată neglijat — peisajul uman, destinele unor eroi cu o viaţă complexă, încărcată de semnificaţii revelatoare, asupra cărora se opreşte cu atenţie. Ajuns la Chişcani, de pildă, unde se află şantierul modernei cetăţi a celulozei, reporterul declară de la început: „M-am gîndit să descifrez atributele peisajului industrial în primul rînd din atributele peisajului uman."

Pop Simion reconstituie atent biografia eroilor săi, punînd în lumină, cu grijă, acele episoade de viaţă care reflectă mai evident contrastele trecut-prezent — şi nu rareori, lăsîndu-se furat de pitorescul — în sensul cel mai bun — al acestor biografii încalcă hotarele reportajului, păşind în domeniul portretului, al schiţei sau chiar al povestirii de proporţii. Reportajele sale sînt — o mare parte din ele — dacă nu în întregime, cel puţin la nivelul fişei caracterologice, consacrate evidenţierii, pe fundalul construcţiei socialiste, a unor semnificative destine contemporane. Amintim astfel, reportajele „Omul care rîde", „Gazetar de provincie", „Fuga", „Mînzul", „Trădătorul", „Un om trist", din volumul „Paralela 45", apoi, în întregime aproape, cel de al doilea volum de reportaje publicat de Pop Simion, „Anul 15". În acest al doilea volum tendinţa spre încălcarea graniţelor reportajului ca atare, se face şi mai viu manifestată, unele din bucăţile care-l alcătuiesc, constituindu-se ca portrete sau schiţe de sine stătătoare. Aşa sînt, spre exemplu, „Anul 15", „O glumă serioasă", „Mlaştina" sau „Vlăduţ" care este o povestire de proporţii în toată puterea cuvîntului.

Oprindu-se în reportajele sale, prin excelenţă, la o problematică de ordin

Tineri scriitori

psihologic şi etic, Pop Simion acordă de fiecare dată faptelor descrise un sens revelatoriu. Aceasta, pe de o parte, pentru a face şi mai pregnantă ideea pe care vrea s-o pună în lumină — aceea a schimbărilor profunde, structurale, petrecute în planul moral al realităţii noastre contemporane, — rezultat direct, nemijlocit, al schimbărilor profunde, structurale, petrecute în viaţa economică şi politică a ţării aflată azi pe drumul construcţiei socialiste — iar pe de altă parte, pentru a spori curiozitatea, interesul cititorului, căruia se străduieşte să-i dea mereu sentimentul unui autentic inedit.

De fiecare dată, realitatea pe care vrea s-o consemneze i se oferă reporterului la dimensiunile unui spectacol cu trăsături unice prin noutatea lor — „Cînd izbutesc în intenţiile mele, am revelaţia descoperitorului" — şi chiar din primele rînduri ale reportajului, el ţine să-l avertizeze pe cititor şi în acelaşi timp să-l convingă de acest lucru, transmiţîndu-i emoţia unei adevărate descoperiri.

„Cobor la 100 de metri sub pămînt ca să văd cum se taie sare. Spectacolul e revelator. Nouă pentru mine, lumea salinelor protectează lumini inedite asupra creierului meu, îmbogăţindu-mi nebănuit de mult autobiografia morală. Cobor într-o mină de sare..."

Însfîrşit, vom mai reţine din trăsăturile care fac distinctă personalitatea de reporter a lui Pop Simion preocuparea pentru generalizări largi. Reporterul nu rămîne niciodată în marginea faptului brut, relatat pentru simpla lui noutate. Pornind de la biografiile amintite, Pop Simion atrage atenţia cititorului asupra semnificaţiei largi, generalizatoare, pe care o au aceste elemente particulare ale realităţii cotidiene întîlnite în diferitele lui peregrinări prin ţară.

Bogata activitate de reporter, concretizată în trei volume — „Lauda tinereţii", „Paralela 45", „Anul 15" — i-a prilejuit lui Pop Simion şi o multilaterală cunoaştere a realităţii noastre contemporane. Înarmat cu această cunoaştere, şi cu experienţa literară dobîndită ca reporter, Pop Simion a abordat, paralel, schiţa şi povestirea, publicînd în 1957 volumul „Pămîntul spînzuratului" apoi, separat, un număr de schiţe şi povestiri dintre care „Darida" şi „Hulpe", apărute în toamna anului trecut, atrag atenţia asupra virtuţilor sale de prozator.

Ne vom opri asupra ultimelor două povestiri publicate de Pop Simion, „Darida" şi „Hulpe", care ni se par a reflecta începutul unui evident proces de maturizare a mijloacelor de care dispune acest prozator de incontestabil talent. Ambele povestiri sînt, ca de altfel tot ceea ce a scris pînă acum Pop Simion, inspirate din evenimentele anilor aceştia.

„Hulpe" este o povestire sobră şi emoţionantă despre chipul cum au sprijinit trei maramureşeni un grup de partizani care acţiona în preajma eliberării în acea parte de ţară. Povestirea surprinde în centrul ei chipul unui ţăran maramureşan care, în contact cu partizanii, ajunge la înţelegerea necesităţii imperioase de a trece de la faza de rezistenţă mută la aceea activă, împotriva cotropitorilor hitlerişti. Deci tot o problemă de natură psihologică şi etică. Demne de relevat, în ceea ce priveşte povestirea „Hulpe" sînt autenticitatea atmosferei şi o pronunţată notă de poezie care învăluie întreaga acţiune ca într-un abur de legendă eroică.

Pop Simion povesteşte calm, cu o anume răbdare gîndită a expunerii faptelor, a comentării lor. Se simte, dar fără să jeneze ci, dimpotrivă, că autorul îşi alege cuvintele şi-i place să modeleze fraza.

Şi mai izbutită, în sensul maturizării capacităţii de reflectare, cu mijloacele povestirii, a realităţii zilelor noastre, ni se pare povestirea „Darida". Aici acţiunea e şi mai vie, portretele eroilor sînt creionate mult mai pregnant. Prozatorul începe să se dovedească preocupat de adîncirea trăsăturilor caracterologice ale eroilor, de notaţii de culoare, conflictul este condus cu mai multă abilitate şi surprinde greutatea pe care începe s-o capete scrisul său. E un proces asemănător celui prin care trece un portret de la schiţa de şevalet — conţinînd virtuţile de incontestat ale autenticităţii talentului — la imaginea plină, realizată în pastă abundentă.

Dinu SĂRARU

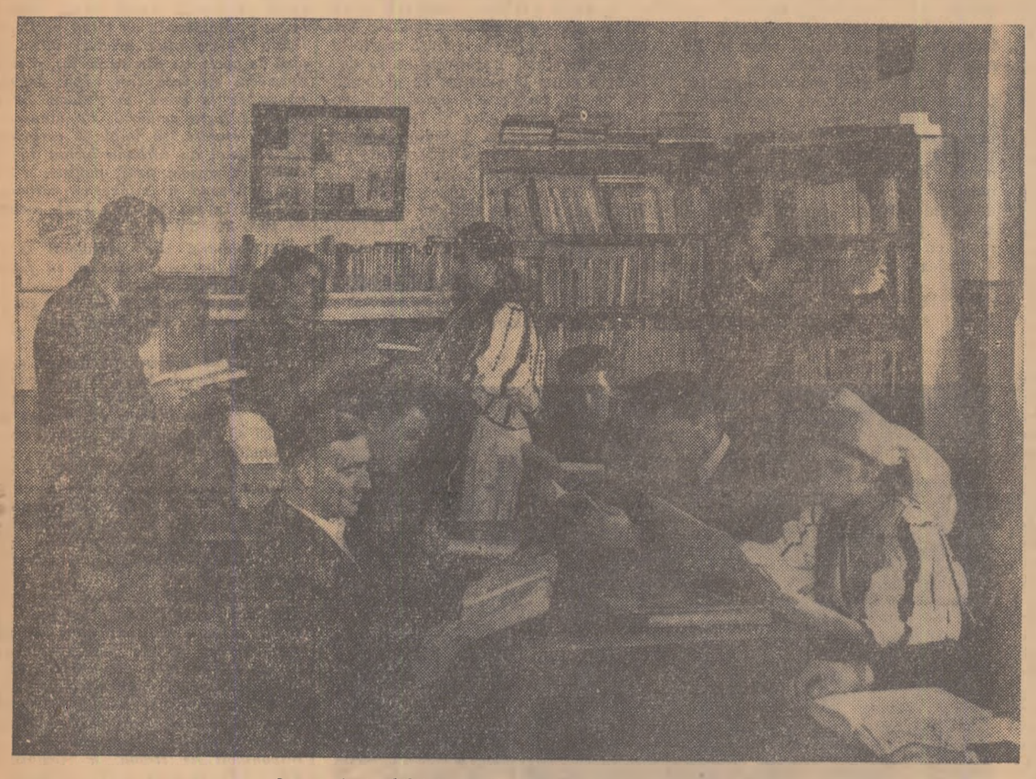

Aspect de la biblioteca sătească din comuna Săliştе, raionul Sibiu

O carte pe săptămînă

DIMITRIE CANTEMIR: „Viaţa lui Constantin Cantemir"*)

Ştiinţific prezentată, într-o traducere mai îngrijită decît cele precedente şi cu o introducere substanţială, scurta lucrare a lui Dimitrie Cantemir apare într-o editură literară. Ca o operă de imaginaţie. Ca un roman, să zicem. Să fie acesta un reproş? Nicidecum. Aşa se şi cuvenea. Scrierea întîiului istoric romîn e o apologie a modestului său părinte, menită să ofere ambiţiosului ei autor încă un titlu la scaunul ereditar al ţării lui, garantat prin semnătura lui Petru cel Mare. Tatăl lui, simplu răzeş fălcian, trebuia să apară şi el ca un os domnesc, fie chiar de exotică obîrşie tătărască, un mare viteaz, vestit peste mări şi ţări şi un cap politic în toată puterea cuvîntului. Era de fapt un biet figurant, omul de paie al Ruseteştilor, suit în scaun prin sprijinul lui Şerban Cantacuzino, manevrat de marii boieri şi lipsit de o directivă politică externă răspicată ca aceea a lui Dimitrie, mezinul său.

Uciderea lui Miron Costin? Bătrînul domn, care barem nu era un om rău, a regretat-o amar, cînd s-a convins de nedreptatea actului, dictat de vistiernicul Iordache Ruset (Cuparul), cel mai mare latifundiar al Moldovei, în lichidarea unei vechi răfuieli de familie. Dimitrie Cantemir se înverşunează însă a face din nevinovatul Miron, capul complotului iniţiat de Velişco Costin, încearcă neexplicabil să se ascundă după degete în chestia decapitării legale a acestuia şi fabulează absolut neverosimil ultimele clipe ale lui Miron, ca ale unui vinovat pocăit. Politica în spirit renascentist-machiavelică poate face aşadar dintr-un istoric eminent, cînd nu este dezinteresat, un adevărat mitoman.

Sînt cîteva scene de mare interes artistic, în care Cantemir îşi dezvăluie un rar talent digresiv de povestitor: episodul pocăinţii tîlharului Burlă, ospăţul ieşean al lui Sobieski, cu strigăturile lui moldoveneşti împotriva domnului fugar (Constantine, / Fugi bine, etc.) versiunea veridică a apărării Cetăţii Neamţului de o mînă de vînători (mai tîrziu arătaţi ca plăieşi!), dramatica descoperire a trupului decapitat al lui Velişco, noaptea, de către unul din fiii lui Miron, dar şi scene comice ca fuga lui Husein Aga, iepurească, la zarva stîrnită de gonirea unui iepure, şi mai ales tămăduirea seraschierului de către dascălul cretan Cavela, prin simpla administrare a cretei, adică prin sugestie, ca în incorecta practică a vechei noastre farmacopei!

Dimitrie Cantemir nu e însă înzestrat cu darul portretisticii fizice şi morale. Epitetele lui, stereotipe, apar cu totul insuficiente a contura, fie chiar în cărbune, dintr-o trăsătură. Scriitorul învăţat manevrează ironia, numindu-l pe celalt mare duşman al său, Constantin Brîncoveanu (de a cărui moarte năpraznică se bucurase) „bunul" sau „fericitul întru pomenire". Fraza sa latinească e clară şi elegantă, uneori chiar concisă: „Capiuntur, rei convincuntur, et ex sententia decapitantur". În traducerea lui Radu Albala: „Sînt prinşi, dovediţi şi descăpăţînaţi după hotărîrea domnească". Tălmăcirea cea nouă emendează greşelile care furnicau în ediţiile latineşti, dozînd cu gust şi măsură arhaismele, evitînd grijuliu modernizarea textului. Excelentă transpunerea unor matafore, a unor zicale şi chiar a unor jocuri de cuvinte, ca arte et marte — bolală şi războlală! De ce n-a intervenit însă editorul în notă, cînd autorul, în prima pagină, crede că anul 1442—43 (de la facerea lumii 6951) e sincronic cu domnia lui Ştefan cel Mare care începe abia în 1457, sau cînd întîiul editor, în nota finală a cărţii, pretinde despre bătrînul Cantemir, mort la vîrsta de 80 de ani încheiaţi, că era în etate de 66 de ani? Lipseşte şi un glosar, strict necesar pentru orientarea cititorului în atmosfera epocii.

Rareori versiunea Albala este obscură. Iată totuşi o frază, unde lipsa repetării prepoziţiei, pe care o propunem în paranteză, face să se creadă că „binefacerile" lui Constantin Cantemir s-au concentrat numai asupra unui singur fiu al lui Miron: „pe feciorul mai mare, Herolaus, (Nicolae) îl face logofăt de taină, serdar (pe) al doilea, (pe) al treilea vătaf de aprozi, ba şi logodnic fiicei sale Safta" (pag. 59). Iar acolo unde e vorba de diplomaticele comportări ale lui Şerban Cantacuzino, faţă de Dimitrie Cantemir, care vrea să-i fie ginere, nu ni se par foarte nimerit traduse nici „gratioso amplexu" (îmbrăţişare drăgăstoasă), nici „civila complementa" (mieroase închinăciuni), nici „his tam politice quam hironice dictis" (zicînd aceasta mucalit şi cumsecade). Sînt amănunte, uşor revizuibile într-o ediţie ulterioară. Radu Albala s-a arătat mai ales atent să obţină efecte de paletă mai vii cînd latineasca voievodală i s-a părut cam spălăcită.

ESPLA ne-a oferit o adevărată surpriză bibliofilică în schimbul unui preţ inferior colecţiei „Biblioteca pentru toţi".

Şerban CIOCULESCU

*)În romîneşte de Radu Albala, cu un „Cuvînt înainte" de P. P. Panaitescu şi cu o notă asupra metodei de editare, „din partea traducătorului". E.S.P.L.A. 1960.

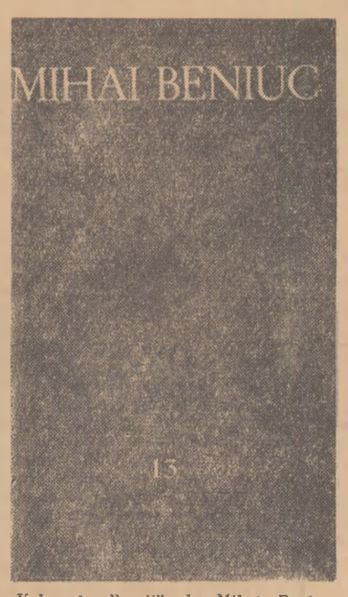

Volumul „Poezii" de Mihai Beniuc, al 13-lea din „Biblioteca pentru toţi", se află în librării.

Dialogul U.R.S.S.-Franţa

(Urmare din pag. 1)

rarea anumitor puncte de vedere comune în problema dezarmării generale şi totale în condiţiile unui control internaţional eficient".

Problema germană a ocupat un loc însemnat în discuţiile purtate între conducătorii Uniunii Sovietice şi Franţei. Discuţiile au avut ca rezultat o viziune reciprocă mai concretă asupra poziţiilor fiecărei părţi în această problemă. Necesitatea încheierii unui tratat de pace cu Germania şi rezolvarea problemei Berlinului Occidental sînt evidente, după cum tot atît de necesar este ca Germania Occidentală să înceteze a mai duce o politică de înaintare a Bundeswehrului şi de reînviere a spiritului revanşard. Afirmînd că rezolvarea acestor probleme necesită, precum se vede, „un anumit timp", şi exprimînd intenţia Uniunii Sovietice de a „face totul pentru soluţionarea problemei tratatului de pace cu Germania pe o bază acceptabilă şi puterilor occidentale", N. S. Hruşciov şi-a arătat convingerea că „în ciuda eforturilor cancelarului Adenauer, mai devreme sau mai tîrziu puterile occidentale vor ajunge la aceeaşi concluzie la care a ajuns şi U.R.S.S.".

Desigur, ar mai fi de consemnat acordul comun dintre preşedintele Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. şi preşedintele Republicii Franceze asupra faptului că toate problemele internaţionale nereglementate trebuie soluţionate nu prin folosirea forţei, ci prin mijloace paşnice, pe calea tratativelor. De asemenea, nu poate provoca decît satisfacţie acceptarea de către generalul De Gaulle a invitaţiei de a vizita Uniunea Sovietică.

Vizita lui N. S. Hruşciov în Franţa va avea, fără îndoială, repercusiuni favorabile asupra apropiatei întîlniri la înalt nivel, din mai, de la Paris. N.S. Hruşciov a părăsit Franţa spunînd un optimist „la revedere" Parisului. Pentru că marele dialog care a început la Camp David şi a continuat la Rambouillet, într-un spirit asemănător, va aduce, odată cu primăvara, suflul cald care va topi ultimele sloiuri ale „războiului rece".

Ion MIHĂILEANU

CRONICA LITERARĂ

REMUS LUCA: „Dimineaţa de Mai"

de Paul GEORGESCU

E.S.P.L.A. avea o idee excelentă lansînd colecţia „Luceafărul", numai că şi-a uitat ideea şi aceasta e grav, fiindcă dezvoltarea vestitului gen... scurt nu se poate face numai prin exhortaţii ale criticii. Este oare posibil să lansezi o nouă colecţie (acum nu mai e nouă...) fără o periodicitate anumită, o colecţie care arbitrar e întreruptă... un an întreg! E.S.P.L.A. trebuie să pună capăt grabnic acestei situaţii. Şi apoi, de ce aceste oribile coperţi? În cazul de faţă, N. Popescu îl sperie pe cititor cu o babă albastră care aeriseşte. Se poate?!

Fireşte, Remus Luca n-are nici o vină aici şi mă va ierta de această incursiune (căutam de mult un pretext...), cum mă va ierta, poate, de întîrzierea în recenzarea nuvelei sale de care, nu ştiu de ce, critica nu s-a preocupat aproape de loc. E drept, „Dimineaţa de Mai" nu e un roman masiv ci doar o nuvelă (în colecţia „Luceafărul", colecţie pe care E.S.P.L.A. a uitat-o), dar valoarea literară nu se măsoară cu kilogramul. Nuvela (184 pag., format mic) merita a fi discutată.

Remus Luca are o îndelungată activitate de nuvelist, despre care Ion Vitner a publicat recent, în „Viaţa romînească", un studiu serios. De altfel, Remus Luca a creat nuvele interesante pe care ar fi timpul să le vedem reunite într-un volum. El este un povestitor priceput, domol, care, acumulînd fapte şi observaţii în aparenţă banale, ne introduce în dramele ascunse ale oamenilor. Scriitorul are o ironie dubioasă, bine ascunsă, de o sobrietate aproape placidă, dincolo de aparenţa căreia vibrează însă un ochi atent şi o emotivitate deosebită. Remus Luca pare a fugi de drame, le ocoleşte abil, se preocupă de lucruri mărunte şi, brusc, cînd te aştepţi mai puţin, face faţă dramei cu calm şi hotărîre. Aşa cum alţii vor să pară originali, Remus Luca, dimpotrivă, îşi potoleşte culorile pentru ca apoi flacăra să izbucnească brusc. Povestitorul nu dispare din povestirea sa, ca în proza de tip obiectiv, dar are un mod de a spune lucrurile aparent neutru, pregătind — într-o proză plină de capcane — cu discreţie, înţelegerea justă a lucrurilor. Uneori autorul însuşi intervine pentru a face observaţii de felul acesta: „Curăţenia, ordinea, aspectul aproape ostentativ îngrijit al micilor gospodării şi al străzii erau ceva mai mult decît semnele tradiţionalei pedanterii ardeleneşti. Cu ani în urmă, cînd oamenii din acest cartier trăiau foarte greu, casa curată şi ordonată, curtea îngrijită şi un strat de flori în faţa casei dădeau sărăciei demnitate. Un om lipsit nu-i decît un om lipsit, fiinţa lui morală nu suferă din pricina asta nici oştirbire, cît omul trăieşte cinstit din munca lui; mizeria însă înjoseşte pe om, fiindcă-i ia demnitatea. Această preocupare atît de casnică şi de mărunţă, în aparenţă, devenise un fel de tradiţie a străzii şi chiar a cartierului". (pag. 9). Autorul relevă îndeosebi această demnitate ascunsă după aparenţe nefavorabile.

Altădată îşi comentează chiar personajele (Aurica Muntean): „Nu i-s simpatică, fiindcă nu sînt din tagma ei — se gîndea. Era însă o fire domoală şi nu putea să urască pe nimenea cum nici să iubească peste măsură nu izbutea. Era nepăsătoare, fiindcă nepăsarea nu cere nici un efort". (pag. 53). Scriitorul explică potolit, calm, ce se petrecea în sufletul eroinei sale, bătrîna Maria: „Obişnuită cu un anumit curs de viaţă bine stabilit, schimbările venite pe neaşteptate, chiar dacă nu erau importante, îi dădeau o stare de enervare, un soi de nelinişte. De rău nu se speria, fiindcă-i cunoştea toate feţele, şi nici de bine, fiindcă nimeni nu se teme de bine, dar cînd nu ştia ceva ce putea să se întîmple, atunci nu se simţea bine. Se enerva. Şi enervarea clătina liniştea ei, echilibrul ei interior" (pag. 64).

Cu acest ton potolit, meticulos şi aproape indiferent, Remus Luca descrie o stradă muncitorească din T..., îl face istoricul, apoi se opreşte — nevăzut — în faţa unei porţi unde o bătrînică stă la soare, pe un scăunel. Bătrînica îşi reaminteşte viaţa, a el, a soţului (Ion Cîndea), a familiei şi între timp, rar, vecini trec prin faţa ei, o salută respectuos şi schimbă cîteva vorbe oarecare, prilej pentru autor de a povesti laconic viaţa acestora (Aurica Muntean, Kopandi, pantofarul, frizerul Boier ce-şi zicea Boyer, vrînd să treacă drept neamţ), de a-i caracteriza rapid şi sigur. Soseşte apoi şi soţul, iar Maria îl ia la rost că a întîrziat cu prietenii la un deţ de ţuică. Ion protestează, dar mica ceartă nu se aprinde, soţii fiind potoliţi şi blînzi. Pînă aici te crezi în plin Sadoveanu, numai că bătrînii sînt muncitori şi ardeleni. Atmosfera îţi aminteşte însă de mătuşa Zamfira din „Năluca". Cearta, ziceam, nu se aprinde: „Maria nu-l mai ascultă. Nu se supărase. N-avea pentru ce. Îl dojenise aşa, din obişnuinţă. Iar acum uitase şi se gîndea la altceva". (pag. 68). Relaţiile dintre bătrîni par şi ele desprinse din atmosfera blajină sadoveniană (e vorba de o consonanţă şi nu de o influenţă literară; stilul, de altfel, e apropiat de al lui Slavici): „Erau bătrîni şi viaţa lor începuse să se despartă de a celorlalţi; deşi trăiau împreună cu ei, preocupările lor erau din ce în ce mai puţine şi mai mărunte şi chiar cînd se certau pentru cîte ceva de tot neînsemnat, numai li se părea lor că se ceartă. Şi mai ales Maria avea nevoie să-şi închipuie că tot mai este stăpîna casei şi a familiei, drept care i-l recunoşteau cu toţii, dar care de mult era numai o iluzie" (pag. 73).

Aş fi propus drept titlu acestei nuvele, „Surpriza", de n-ar fi fost diferenţa atît de mare între gravitatea potolită a lui Remus Luca şi stilul voios şi scînteietor al lui Josef Haydn. Dar surpriza există şi încă, de fapt, două surprize: una pe planul aparent şi alta pe planul esenţial. Aparent, întreaga nuvelă ne pregăteşte, abil, pentru sărbătoarea pe care, în taină, familia şi prietenii o pregătesc iubitei lor sexagenare. Surpriza o încîntă pe bătrînă iar cititorul asistă la o masă festivă cam idilică şi dulceagă pentru gustul meu, dar s-ar putea să mă înşel, căci o atmosferă de iremediabil pluteşte deasupra florilor şi bucatelor, o asprime ascunsă pare să corecteze excesul de duioşie familială, asprimea timpului iremediabil pierdut.

Cititorul, după ce ajunge la jumătatea nuvelei (pag. 74), convins fiind că citeşte o nuvelă despre bătrîneţea a doi muncitori care au avut o viaţă grea şi se bucură azi de fericirea copiilor lor, îşi dă seama că autorul, brusc, înfruntă deschis o dramă mai gravă.

Trecînd la expunerea dramei, autorului i se pare că tonul de povestitor e prea direct şi se retrage, se ascunde după tonul nu al unui proces-verbal (cum recomanda Stendhal), ci al unei autobiografii. Drama lui Ion Cîndea este aceea a remuşcării. Ion Cîndea, tînăr fochist, e un fruntaş al mişcării muncitoreşti din T... şi împreună cu Vidrăşan Gheorghe conduce aripa stîngă a partidului social-democrat din localitate. Nemulţumit de conducerea oportunistă, apoi indignat de capitularea liderilor în faţa războiului imperialist din 1914, el părăseşte rîndurile partidului social-democrat. Reacţia lui sănătoasă e însă paralelă cu o alta, profund greşită, şi anume retragerea din viaţa publică. Cînd Partidul Comunist ia fiinţă, Cîndea stă retras şi nu se va trezi din izolarea lui orgolioasă şi confuză decît în momentul interzicerii Partidului Comunist, al trecerii lui în ilegalitate. Din acel moment, Cîndea se dezmeticeşte; el va da ajutor de cîte ori e solicitat, dar nu va fi încadrat în partid decît după Eliberare. Spre deosebire de Cîndea, prietenul său Gheorghe Vidrăşan va fi tot timpul pe linia justă a partidului. Mai mult, băieţii săi — Aurel, apoi Vasile — devin utecişti. Relaţiile dintre tată şi fii sînt complicate: „La Aurel a început să se uite altfel decît pînă atunci, mai atent, pîndindu-i fiecare cuvînt, fiecare mişcare. A fost o pîndă lungă, chinuitoare, de cîteva luni. Nu putea să-l întrebe nimic; în vorbele obişnuite pe care le schimba cu el, ca orice părinte cu fiul său, căuta dedesubturi, semnificaţii ascunse, mărunte indicii care să-i trădeze lumea de gînduri a fiului său; şi îl durea că nu înţelege nimic. Nu se putea ca Aurel să nu-şi dea seama, iar atitudinea lui rezervată (poate i se părea numai lui rezervată) putea însemna şi nepăsare faţă de tatăl său, şi chiar dispreţ". (pag. 103).

Frămîntările lui Ion se rezolvă pozitiv. El ajunge la concluzia că: „Nu. Nu-i neîncredere. E numai prevedere. Şi a început de atunci să-şi stimeze băieţii şi să-i socotească drept oameni mari şi-un pic îi invidia, deşi tremura pentru soarta lor, şi chiar dacă s-ar fi putut amesteca, ştiind că i-ar putea abate de la aceste preocupări ale lor, n-ar fi făcut-o, fiindcă el aveau dreptate, iar el amestecîndu-se n-ar fi avut". (pg. 105). Dar nu tot atît de simplu se rezolvă nemulţumirea lui Ion faţă de el însuşi. Primit în partid, el continuă încă să-şi reproşeze slăbiciunea din acele momente grele: „— Am plătit pentru greşeala mea, spunea el. Am plătit. Oare veşnic o să stea aici, scrisă pe fruntea mea? — Doar nu-i scrisă pe frunte (replica Vidrăşan). E o greşeală. Ai făcut-o? Gata. Nu poate fi trecută cu vederea. de parcă n-ar fi fost făcută. Nimic nu piere fără urmă. Dar nu poţi zice că îi-i scrisă pe frunte Mai mult pe tine te riciie, decît pe alţii, care poate au uitat-o. — Da. Mă riciie. Ce să fac? Eu nu pot să uit. — Nu trebuie să uiţi, dar nu trebuie să te ricîie. Las-o dracului! — Am s-o las.

Dar n-o lăsa. Frămîntarea lui de atîţia ani de zile se domolise, dar mai lăsase sub cenuşa el o mînă de jăratic, care, răscolit, îl ardea. Şi Vidrăşan era singurul om căruia, din cînd în cînd, i se destăinuia". (pg. 160-161). Această situaţie este subliniată de paralelismul Aurel Cîndea—Ioşca Muntean, în care fiul lui Ion era în situaţia lui Vidrăşan. Ioşca Muntean avusese în ilegalitate un moment de slăbiciune, se temuse, se trăsese deoparte. Prietenia lor, a lui Aurel şi a lui Ioşca, fusese lovită şi subminată de laşitatea celui din urmă. Autorul analizează cu fineţe aceste relaţii (pg. 47, pg. 139).

E vorba, deci, de un episod deosebit de interesant care ridică o problemă de etică socialistă. Aici găsim noul, acel conflict, acea situaţie pe care nici Slavici, nici Sadoveanu nu le-ar fi putut imagina. Proporţional cu importanţa lui reală însă, autorul nu i-a dat nici destulă amploare, nici suficientă adîncime. Termenii conflictului sînt clari, actul de retragere al lui Ion e motivat psihologic şi totuşi problema nu e destul de clar expusă. Din datele existente — insuficiente — nu înţelegem de ce, dacă în 1924 Ion Cîndea îşi dă seama de greşeală şi vrea să ia parte la luptă (în condiţiile extreme de grele ale ilegalizării), el nu priimeşte nici o sarcină pînă în 1927. Cititorul are impresia că e vorba de o „supărare" a lui Vidrăşan (care îi spune în 1927: „Dar să ştii că supărarea mi-a trecut", pg. 101). „Criza de încredere" de care suferă Ion (fiindcă suferinţa lui constă tocmai în faptul că aceia lîngă care el vrea să lupte nu mai au încredere în el) se prelungeşte pînă la Eliberare. În toată această teribilă perioadă, Ion primeşte sporadic sarcini secundare, este ţinut în afara luptei organizate, propriu-zise. Or, o asemenea măsură, atît de severă, nu putea fi motivată numai de datele prea avar comunicate de autor. Frămîntarea lui Cîndea apare astfel ca o zbatere stearpă împotriva unei sentinţe aproape metafizice şi nu a unei aprecieri politice, concret-istorice.

Realitatea e că, povestirea molcomă şi sobrietatea autorului, bine adaptate la necesităţile generale ale nuvelei, nu reuşesc să facă faţă dramei psihologice cuprinse în episod. Ar fi fost nevoie aici de o analiză mai amănunţită a relaţiilor şi o înfăţişare mai nuanţată a evoluţiei lui Ion. Oricum, problema e interesantă şi sugestiile acestea (de care, poate, autorul, va ţine seama la reîmprăirea aşteptatului său volum de „Nuvele") nu neagă valoarea artistică a respectivului episod. Ideea acestei nuvele, de o sobrietate emoţionantă, este că... bătrîneţea se pregăteşte din timp şi noul Seneca ne arată că senectutea este suma acţiunilor săvîrşite (sau a ceea ce nu am făcut la timp) în decursul vieţii. Şi titlul ei ar putea fi... demnitatea cucerită.

La Casa Scriitorilor

Vineri 1 aprilie la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu" din Capitală a avut loc o seară literară consacrată celei de-a 15-a aniversări a eliberării Ungariei.

Au luat parte reprezentanţi ai conducerii I.R.R.C.S., scriitori, ziarişti, studenţi, oameni ai muncii. Au participat de asemenea dr. Kopeczy Bela, director general al editurilor din Ministerul Culturii din R.P. Ungară, şi ceilalţi membri ai delegaţiei culturale maghiare care ne vizitează ţara. Au fost de faţă Bela Nemety, ambasadorul R. P. Ungare la Bucureşti, şi membri ai ambasadei.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de acad. Zaharia Stancu.

Scriitorul Aurel Mihale a vorbit despre cea de-a 15-a aniversare a eliberării R. P. Ungare.

Au citit poezii proprii şi tălmăciri din lirica maghiară scriitorii: Eugen Jebeleanu, Veronica Porumbacu, Alexandru Şahighian, George Dan şi alţii. A fost prezentat apoi un program muzical susţinut de Ion Dacian, artist emerit al R. P. Romîne, Sofia Cosma, Liana Pasquali, Török Ema.

★

Cenaclul literar „Nicolae Labiş" ţine şedinţă de lucru sîmbătă 9 aprilie 1960, orele 17, la Casa Scriitorilor.

Vor citi: Violeta Zamfirescu (poezie) şi Dionisie Şincan (proză).

Plenara Comisiei pentru literatura minorităţilor naţionale

În zilele de 30 şi 31 martie a.c. au avut loc, la Uniunea Scriitorilor, lucrările plenarei lărgite a Comisiei pentru literatura minorităţilor naţionale. Referatele tovarăşilor Marosi Peter şi Galfalvi Zsolt despre „Situaţia prozei şi poeziei maghiare din R.P.R. în anul 1959", au fost urmate de ample discuţii la care au luat parte numeroşi scriitori.

Tovarăşul Szemler Ferenc a fost ales preşedinte al Comisiei pentru literatura minorităţilor naţionale.

GAZETA LITERARĂ în regiunea GALAȚI

PUNCTE DE REPER

Parcurgem drumul Galați—Brăila. Cîmp de o parte, cîmp de cealaltă. Cîmpul rodnic, întîiul, al Gospodăriei de stat Barboși, cu 2.600 kg. porumb-boabe la hectar, clădirile S.M.T.-ului Șendreni, unde s-au obținut, pe un lot experimental, 5.000 kg. semințe floarea soarelui, ogoarele Gospodăriei Zagna-Vădeni, cu fabrica de conserve construită în 1950. Construirea digului Brăila—Galați a cîștigat 20 de hectare de pămînt!... Fauștii contemporani au smuls apei țarini noi, fără să fi conjurat clipa să rămînă; simplu, firesc, așa cum în firea lucrurilor este pentru cetățenii unei patrii libere, așezarea temeliilor unei alte vieți..

Pe același drum spre Brăila, avem în dreapta Uzinele „Progresul"; fosta „Franco-Română", care număra, în trecut numai 800 de muncitori, are azi doar în școala profesională de pe lîngă uzină, 600 de elevi! Cifrele nu spun, firește, mult despre schimbarea oamenilor. Dar o altfel de schimbare s-a petrecut aci: la Congresul al II-lea al partidului, întreprinderea a fost criticată aspru pentru „cele mai bune și mai multe rebuturi din țară"! Iar în luna trecută, aceleași uzine au ajuns să facă schimburi de experiență înaintată cu muncitorii din întreaga țară. Ei, foști fruntași în rebuturi, au ajuns să dea la strung 90 m. șpan pe minut, de la 60 m, cum dădeau înainte; codașii de ieri se mîndresc azi cu specialiști ca maistrul Marin Zamfir, care știe să învețe tovarășii din alte întreprinderi metodele noi de lucru, la cele 150 de mașini de așchiat ale uzinei..

Metoda s-ar putea rezuma simplu. În uzină sînt trei schimburi: azi schimbul nou nu începe alte piese, ci le preia pe cele ale schimbului anterior. O idee simplă ca ou lui Columb, care a dat însă rezultate surprinzătoare.

Cine a ajutat Uzinele „Progresul" să iasă din impas? Pe tovarășii de la regionala de partid, critica dreaptă, primită la Congresul al II-lea, îi ardea ca o rușine colectivă. Atunci au început să așeze uzina în centrul preocupărilor lor, să fie mereu prezenți în hale, să observe ei înșiși inițiativele individuale noi, să stimuleze, să le lărgească. Dar nu este o întîmplare că munca de partid a regionalei este atît de temeinic dusă azi. E o tradiție pe aceste plaiuri, o tradiție a istoriei mișcării noastre muncitorești: la Galați, în fața gării, se ridică azi un muzeu regional de istorie contemporană, care cuprinde, într-un aranjament bogat și sugestiv de machete, grafice, fotografii, toată dezvoltarea ținutului. În muzeu există o hală cu ciment pe jos, atît de simplă și sobră, încît îți vine să stai cu capul descoperit înaintea mesei de scindură și a scamelor care s-au păstrat aidoma ca în timpul ședințelor ilegale, în care conducători ai mișcării noastre muncitorești pregăteau acțiunile de luptă ale tovarășilor de la Căile Ferate, de la Șantierele Navale, din atîtea centre de flacără de pe malul Dunării bătrîne! Și dacă muzeul etnografic al orașului se mîndrește cu vestigiile trecutului îndepărtat, dacă în regiune se mai văd rămășițele cetății Dinogeția, muzeul istoriei contemporane cuprinde într-însul profilul unei mișcări muncitorești care a fost în fruntea forțelor de eliberare a patriei, și are în sălile lui a patra dimensiune, a viitorului... Uimită în fața acestei dimensiuni, îmi dau seama ce departe sîntem de a fi surprins-o literar! Iată-l pe Mihai Bulucof, într-o sală de trei-patru sute de oameni, discutînd problemele vieții lui, în legătură cu beletristica din „Gazetă". Viața lui? Mecanicul și-e are două vieți. Una în uzină, alta la liceul serat; căci tînărul mecanic are un scop precis: studiul la Politehnică! Ce credeți că ne-a cerut viitorul inginer? Nu o dată, cititorii își exprimau dorința legitimă dar naivă să scriem și despre tovarășii de la Fabrica de conserve Zagna-Vădeni, și despre tractoriștii de la S.M.T.-Șendreni, și despre constructorii Șantierelor Navale dunărene, și despre viața agronomilor de la stațiunea experimentală Ruștu, și despre profesorii Institutului Politehnic din Galați, și despre medicii din punctele sanitare sătești... Mihai Bulucof nu ne-a cerut înscrierea profesiei sale în atlasul geografico-literar; în viața de elev la școala serală, pe care o privește cu certitudinea unei cuceriri definitive, se ivesc probleme noi: prețuirea posibilităților de învățătură, sau neglijarea, disprețul acestora. Or, Mihai Bulucof ne cerea să exprimăm pe plan literar aceste probleme sufletești ale intelectualilor care se formează sub ochii noștri, ajungînd din urmă propria lor istorie.

★

...Am în mînă un manual de geografie. Ca fostă învățătoare, îl răsfoiesc cu emoția aducerilor aminte. Nu e un manual al geografiei generale; e al regiunii Galați, scris de un colectiv de profesori și învățători din aceste locuri. Mă gîndesc cum va fi arătat vechea carte de geografie. Cîte pete albe în locul fabricilor noi, cîte culori albastre în locul pămînturilor smulse apei! Cum vor fi arătat Șantierele Navale în comparație cu marile șantiere care lansează azi vase de 4500 de tone pe Dunăre și pe mările lumii? Ce înfățișare va fi avut cartierul Cărămidarilor, în comparație cu noul centru de blocuri din Galați?

Există, în Brăila, un ceas cu flori. Pe un rond mare, orele colorate, pe un cadran de iarbă, sînt indicate de arătătoare grațioase... Nu știu dacă se vor semăna și acum flori pe acest rond de pămînt. Dar știu că timpul nostru este în adevăr un timp floral, prevestind împlinirea în fruct a primăverii socialiste.

Veronica PORUMBACU

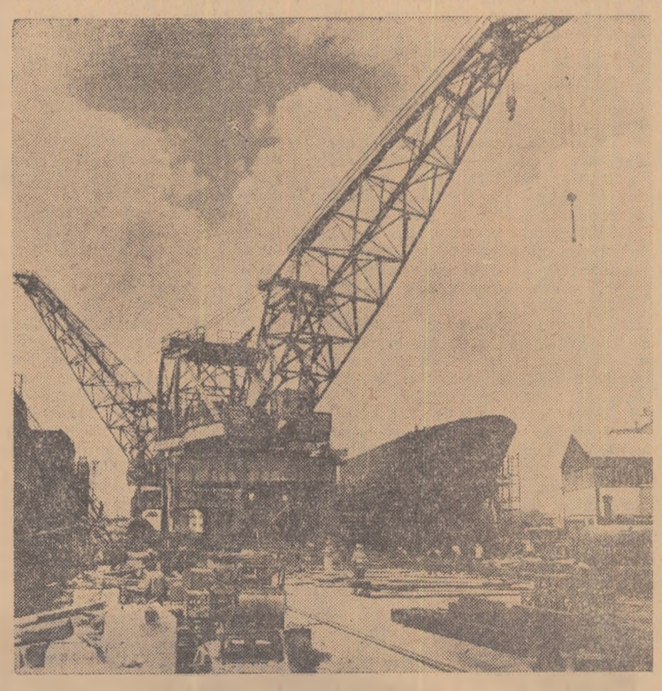

La Șantierul Naval din Galați se lucrează la construcția unui nou tip de cargou de 4.500 tone.

Treapta cea mai înaltă

Stau de vorbă cu muncitorul Gheorghe Mateescu în fața cargoului la care lucrează și înțeleg încă o dată că revoluția n-a adus numai schimbări materiale, ci și schimbări de natură sufletească, nu mai puțin importante.

E impresionantă înălțimea de la care privește lucrurile Gheorghe Mateescu, muncitor la Șantierele Navale din Galați, înălțime la care nu foarte mulți intelectuali au ajuns. Munca, creația, ajutorul tovărășesc, sarcinile obștești, lectura, muzica, toate i se par lucruri importante și nu admite să discute despre ele decît la nivelul cel mai înalt. Orice încercare de minimalizare i se pare o crimă. Cunoașterea vieții l-a ajutat pe Gheorghe Mateescu să înțeleagă sensurile fundamentale ale existenței, să reflecteze asupra ei.

— Ai văzut gazeta cu cei rămași în urmă? Sînt unii cărora nu le place să muncească, îi criticăm. Ce e aia să nu-ți placă să muncești? Dacă nu-ți place munca, cum o să mai înțelegi ceva din viață?!

Gheorghe Mateescu susține teoria, și eu subscriu la ea, că numai înțelegînd măreția muncii, omul poate simți în toată plenitudinea toate celelalte sentimente.

Am avut apoi cu Gheorghe Mateescu o discuție foarte nuanțată despre unele cărți, atît de nuanțată încît dacă cineva ne-ar fi ascultat ne-ar fi acuzat pe amîndoi de „intelectualism". Are o părere foarte bună despre Don Quijote al lui Cervantes, pe care mi-l explică într-un limbaj complex, nesfiindu-se să folosească și anumite neologisme, cînd socoate că ele îi explică mai plastic ideile.

I-a plăcut și „Război și Pace". Cînd spun „l-a plăcut" n-o spun ca o constatare, ci ca pe un elogiu binemeritat. Căci a-ți place o capodoperă este un mare merit pentru un cititor. Gheorghe Mateescu se descurcă cu ușurință prin lumea complicată a eroilor lui Tolstoi și Cervantes.

Desigur, Gheorghe Mateescu n-a fost educat de mic copil în sprijinul dragostei pentru muzica grea și, deși nu l-am întrebat, n-am nici o îndoială că n-a avut profesoare de pian... Cu toate acestea, mi-a vorbit cu multă căldură despre muzica lui Beethoven. „Am luat programul de radio. Să vedem ce dă săptămîna asta din Beethoven... E bună și ideea cu cursul de inițiere muzicală."

De curînd, Gheorghe Mateescu a terminat, la cursul seral, liceul.

— Noi trebuie să înțelegem totul..

Gheorghe Mateescu, constructor montor la Șantierele Navale din Galați, se simte obligat să înțeleagă totul... și tehnica și politica, și muzica, și arta, și filozofia...

Teodor MAZILU

Discutînd despre rentabilitate

G.A.S. Urleasca din regiunea Galați e o gospodărie rentabilă. Primul care mă avertizează (am fost prevenit asupra faptului de toată lumea de aici și, de aceea, îl amintesc pe primul) este nea Mielu, șoferul de pe turism. E un bondoc iute, cu o bască izbucnind scurt și rotund deasupra părului tuns mărunt. Acceptă țigara pe care i-o întind, după o mică ezitare, pe care mi-o explică: s-a lăsat o jumătate de an de tutun și de vreo cîteva săptămîni l-a luat din nou. L-a luat că începuse să se îngrașe în așa fel că ajunsese să manevreze volanul mașinii cu pîntecul, fără mîini. Mai trece o vreme în care îmi vorbește despre nevastă-sa (e frumoasă, e gospodină și, cînd știe că el trebuie să meargă undeva cu turismul, îl scoală nemiloasă la orice oră, trecînd peste orice „c-o fi, c-o păți" aruncat de el în apărarea somnului). Apoi îmi spune neașteptat, desfăcîndu-se brusc din contextul discuției de pînă acum:

— Sîntem o gospodărie rentabilă. Anul trecut am avut un beneficiu net de peste 6 milioane.

Trecerea bruscă și ușor oficială m-a cam uimit. Pentru scurt timp, deoarece datorită tot unei replici venită repede a șoferului, mi-am dat seama că afirmația avea întrucîtva și un caracter personal.

— Avem beneficiul ăsta și noi, muncitorii, la fiecare trimestru sîntem „caracterizați" cu cîte o primă.

Deci G.A.S. Urleasca este rentabilă. Propoziția, obosită de întrebuințări, spune, poate, puțin. S-o desfășurăm însă pe scurt.

Sectorul agricol. Anul trecut s-a obținut o producție medie de 1809 kg grîu la hectar și 3104 kg de porumb la ha. Munca, mecanizată în întregime, este, cum spun muncitorii, organizată pe sistemul „omul, tractorul și suta de hectare". Pe cîțiva din responsabilii cu „suta de hectare" îi aflu într-o porțiune întinsă de teren, unde sînt parcate combinele. Semănatul grîului e terminat și, pînă una alta, ca să nu fie timp pierdut de pomană (semănatul porumbului e prematur, vremea e rece) repară combinele. Tractoristul Victor Tobă, șeful unei brigăzi, un om între două vîrste, scund, care șchioapătă puțin, îmi explică: „Dacă am avut de luptat cu ceva, am avut cu neștiința. Pînă acum cîțiva ani, arăturile n-aveau peste tot adîncimea care trebuia și nici la semănături nu prea se respecta densitatea. Acuma s-a isprăvit. Iarna se țin cursuri de pregătire și, înainte de a se porni la lucru cu o mașină, se face școlarizare cu cine muncește pe ea".

Vasile Mărgineanu a obținut anul trecut cea mai mare producție de porumb la hectar. Cum?

— D-asta mă necăjea, acu' e anul. Moșescu (alt tractorist): c-am rămas în urmă, că mă fac de rîs. Da' urma alege. Am arat eu mai încet, dar cine a avut densitate mai mare? Eu!

Între timp, se apropie de noi și trece mai departe tractoristul Tobă Nicolae. E un tînăr înalt, cu o față greoaie, cu linii puține. Are pe cap o cipilică pestriță. (Moda cipilicilor a fost lansată de niște studenți care au făcut practică aici). Băiatul e în concediu, locuiește aici în sat și, pentru că n-are ce face acasă, mai trece pe la echipa lui (a noua).

Aflasem că pentru 1960, gospodăria a planificat un beneficiu net de 8 milioane lei și o creștere a producției la hectar cu 200 kg. atît la grîu cît și la porumb. Întrebînd dacă o să poată fi îndeplinit planul, tractoristul Tudor Dumitru îmi răspunde liniștit, parcă în treacăt, ca și cum îndoiala mea nici nu merită să fie combătută:

— La noi nu există să rămîie doar pe hîrtie.

Sectorul zootehnic. Vizitez, împreună cu brigadierul Emil Simion, grajdul în care sînt ținute cele 280 de vaci cu lapte. E un grajd imens, cu instalații tehnice moderne, străbătut de o parte și de alta cu linii pentru vagonetele cu care se cară gunoiul. Miroase dulceag a lapte, acru a sudoare de animale, și în toate felurile a bălegar. La fiecare iesle există cîte o adăpătoare automată. Vacile ne urmăresc cu priviri indiferente, placide, deschise parcă înăuntru și atente la procesul misterios al transformării nutrețului în lapte. Fiecare are în dreptul ei cîte o tăbliță pe care îi stă scris numele. E ora mulsului. La o masă mică de brad, Țiglaru Mihai notează cantitatea adusă de fiecare mulgător în parte. Mulgătorul Ion Toma e unul din mulgătorii fruntași: scoate în medie peste 3.000 litri de lapte anual de la fiecare din cele 14 vaci de care îngrijește. Îmi vorbește, acompaniat de șiroitul moale al laptelui, despre „programul vacii" care începe la ora 5 și sfîrșește la 10 seara. La ora cutare, tainul de concentrate; la ora cutare, masajul; apoi mulsul, spălatul, țesălatul, iar mulsul, ducerea la țarc etc.

— Asta e socoteala cu vita, încheie el teoretic: îi dai, îți dă; nu-i dai, nu-ți dă!

Toți îngrijitorii sînt îmbrăcați în salopete și încălțați cu cizme de cauciuc.

După masă, mă aflam în fața sediului gospodăriei. Pe șosea, veneau cîțiva tractoriști tineri. Locuiesc în sat, fuseseră să mănînce și acum se întorceau la lucru. Toți mergeau pe biciclete, însă fiecare în felul său. Unul pedala falnic, cu pieptul scos, fără să pună palmele pe ghidon. Altul, dimpotrivă, ținea în colțul gurii un chistoc de țigară și mergea cu o blazare făcută, care vrea să însemne că, uite, el are bicicletă, merge pe ea, dar nu se mîndrește cu asta. Privirile pe care le aruncă țin să sublinieze neapărat că, deși ar avea cu ce se mîndri, n-o face. În sfîrșit, un altul sosește pînă la locul unde se parchează bicicletele cu viteză mare și aici frînează brusc, ca să se vadă că are frînă și că funcționează bine. Cînd ultimul descalecă, e ora trei, fără zece. La trei începe programul de după-amiază. Punctualitate și rentabilitate.

Dar măsura rentabilității și a valorii gospodăriei n-o dau doar produsele. Directorul, Vlad Ciobanu, un om în vîrstă, cu o vorbă înceată și așezată, care, atunci cînd are „probleme", scutură îndelung țigara pe unghia degetului mare de la mîna stîngă, mi-a spus:

— Noi nu creștem doar porumb și grîu, creștem și oameni (figura de stil poate părea greoaie, dar e adevărată). Sîntem o pepinieră de cadre. Pînă acum, 12 oameni formați aici, la noi, lucrează în alte G.A.S.-uri ca directori, ingineri-șefi sau șefi de secție. Pe cei plecați n-am de unde-i cunoaște. Cunosc însă pe cîțiva care se află aici. Tehnicianul Radu Aurel, un tînăr oacheș și vesel, mă plimbă de-a lungul secției teritoriale de la Măzăreni și-mi vorbește așa:

— Aici — arată o baracă — am magazia de îngrășăminte.

— Aici — arată un loc viran — o să fac un parc.

— Acolo — arată în depărtare — o să fac niște fîntîni chesonate.

Cînd am plecat, am fost însoțit pînă la gară tot de nea Mielu, șoferul. Aflasem ce beneficiu se angajase gospodăria să dea și că lansase o chemare la întrecere către toate gospodăriile din regiune. Îl întreb pe șofer dacă el crede c-o să fie realizat beneficiul și dacă n-o să fie cumva întrecuți de altă gospodărie. Cînd l-am întrebat, șoseaua făcea un cot. Petru Mielu își lipește pieptul de volan și scoate un șuier lung. După un timp, domolește viteza și-mi răspunde, ca și Tudor Dumitru, liniștit, parcă în treacăt, ca și cum pe această temă discuția e de prisos:

— La noi nu există să rămîie pe hîrtie!

Nicolae VELEA

Panouri privite cu mult interes la uzinele metalurgice „Progresul" din Brăila

Consfătuiri cu cititorii

După cum am anunțat în numărul trecut, în zilele de 26 și 27 martie au avut loc consfătuiri ale „Gazetei literare" cu cititorii din orașele Galați și Brăila. Utile atît pentru redacție cît și pentru cititori, aceste consfătuiri contribuie la stringerea legăturilor dintre „Gazeta literară" și cei cărora li se adresează, înlesnesc un schimb direct de păreri, de aprecieri sincere și propuneri constructive pentru bunul mers al revistei noastre.

Firește, s-ar putea face unele considerații asupra desfășurării acestor consfătuiri (cea de la Galați ni s-a părut, de pildă, mai vie, mai disputată decît cea de la Brăila), dar important nu este să determinăm cum au fost cele două întîlniri, ci, în primul rînd, care a fost conținutul și spiritul lor. În acest sens, constatăm că majoritatea vorbitorilor au apreciat realizările redacției, au remarcat o îmbunătățire a revistei, constituirea unui profil mai echilibrat (prof. D. Șoitu — Galați, Victoria Dinu, directoarea Teatrului de Stat din Galați), arătînd totodată sprijinul prețios în muncă pe care cititorii îl află în „Gazeta literară" (prof. Pandele — Galați, prof. Virgolici — Brăila).

S-a apreciat ca pozitiv faptul că „Gazeta literară" se adresează unui public din ce în ce mai larg de cititori (prof. Cîrlan — Galați). Tov. Victoria Dinu a remarcat în paginile gazetei o preocupare sporită pentru problemele teatrului.

Au fost considerate ca deosebit de utile și instructive articolele privind actualitatea învățăturii leniniste cu privire la artă și literatură (prof. Cîrlan, M. Negreanu — Galați), au stîrnit interes pentru cititori discuția despre umanism și epoca noastră, rubrica „Poeții lumii", discuțiile despre piesa „Azilul de noapte" și despre filmul „Secretul cifrului", articolele de istorie literară, pagina de însemnări sociale „Viața noastră", rubrica „O carte pe săptămînă", discuțiile cu privire la critică și poezie, discuția despre tradiție și inovație etc. (prof. D. Șoitu, prof. Virgolici, prof. Mircescu-Brăila, M. Negreanu).

Desigur că examenului exigent al cititorilor noștri nu i-au scăpat și deficiențele gazetei. Mai mulți vorbitori s-au referit la modul nesatisfăcător în care a fost organizată discuția despre studiul literaturii române în școală. S-a observat că discuția n-a avut o finalitate determinantă, participanții mulțumindu-se a elucida o problemă sau alta, independent de proepinenți (prof. L. Bourceanu — Galați, prof. Cîrlan, prof. D. Șoitu).

S-a observat, de asemenea, insuficienta oglindire a vieții culturale din provincie (cenacluri, teatre etc) în paginile gazetei (prof. Bourceanu, tov. Graur, directorul Teatrului de Stat din Brăila, tov. E. Popescu, actor la Teatrul de Stat din Brăila).

Observația e îndreptățită și consfătuirile au fost organizate tocmai cu scopul de a întări legăturile cu viața din orașele patriei noastre. Rămîne însă ca și cititorii noștri să ne sprijine în această acțiune, informîndu-ne mereu asupra mișcării sociale și culturale din regiunea lor.

O altă obiecție a fost în legătură cu limbajul greu accesibil, tehnicist al unor articole publicate în „Gazeta literară" (prof. D. Șoitu, prof. Mircescu, tov. I. Dodu—Galați).

Cei mai mulți dintre cititorii care au luat cuvîntul la consfătuirile de la Galați și Brăila au ținut să facă propuneri pentru viitor, sugerînd deschiderea a numeroase rubrici și discuții. Din multitudinea și diversitatea propunerilor, nu vom putea, desigur, să notăm aici decît o parte. Astfel, ne s-a sugerat să oglindim mai mult viața pionierilor și a școlarilor, să publicăm piese într-un act, care să poată fi jucate la serbările școlare (prof. Pandele, prof. Hersșcovici — Brăila), să scriem despre luptele ceferiștilor din Galați înainte de 23 August și despre viața lor de astăzi (tov. Damian — Fabrica de piese de schimb C.F.R. Galați), să scriem cicluri de reportaje despre anumite regiuni, să acordăm mai multă atenție vieții sociale, economice și culturale din provincie (prof. D. Șoitu, I. Dodu etc.), să se discute raporturile (uneori contradictorii dintre manuale și programele analitice), să se dezbată problema curentelor în istoria literaturii române și universale (prof. Bourceanu, prof. Cîrlan), să fie tratate mai amplu problemele limbii literare și să reapară rubrica „Actualitate și limbă" (prof. Cîrlan, prof. Tudor—Galați), să publicăm studii de sinteză asupra scriitorilor contemporani (prof. Cîrlan, prof. Șoitu, prof. Tudor), să intervenim în discuțiile din presă și să polemizăm la un înalt nivel (M. Negreanu, prof. Șoitu), să abordăm problemele repertoriului de actualitate (V. Dinu), să încurajăm pe scriitorii în cepatori (prof. Șoitu, prof. Cîrlan), să demonstrăm în paginile „Gazetei literare" necesitatea conlucrării autorilor dramatici cu teatrele din provincie (tov. Graur), să scriem despre învățători și profesori (prof. Cîrlan), despre medici noi (dr. Nedelcuț — Brăila), despre militari (lt. major Zaharescu) etc, etc.

Poate că propunerea care a revenit cel mai frecvent pe buzele vorbitorilor a fost aceea de a ne întoarce în mijlocul cititorilor din Galați și Brăila, de a organiza cît mai des astfel de consfătuiri. Răspunsul nostru este pozitiv și așteptăm ziua cînd ne vom putea întîlni din nou cu cititorii și prietenii noștri de la Galați și Brăila pentru a putea confrunta observațiile și propunerile de acum cu realizările viitoare.

Dumitru SOLOMON

Noi blocuri muncitorești în centrul orașului Galați

ÎNTÎLNIRE PESTE ANI

Greu să recunoști un om după șaisprezece ani. Mai ales cînd amintirea datează dintr-o zi mohorîtă, cernită de fumul exploziilor, dintr-o înclestare nimicitoare, pe viață și pe moarte, în clocotul luptelor de la Tisadob. E departe dimineața întunecată cînd unitatea mea a atacat, alături de regimentul de dorobanți din Galați, malurile arzînde ale Tisei, nimicind rezistența trupelor hitleriste.

Cînd am vizitat împreună cu un grup de scriitori și de redactori ai „Gazetei literare" șantierul naval din Galați, privirea mi s-a oprit stăruitoare asupra unui chip ce-mi părea cunoscut. Constructorul care lucrase la o motonavă de 2000 de tone m-a privit și el insistent. Hotărît, ne-am mai văzut o dată. Ne-o spunea privirea. Și inima.

— Ne-am cunoscut cîndva? l-am întrebat cu o vădită curiozitate.

N-a putut preciza. Nici eu n-aș fi putut răspunde cînd și mai ales unde, drumurile noastre s-au mai întîlnit mai demult în viață. Am vorbit îndelung împreună și n-am cercetat reciproc, dorind să aflăm întîmplarea care ne-a apropiat o dată, în trecutul nostru. Așa am ajuns și la ziua luptei de la Tisadob. Desigur, atunci eram amîndoi mai tineri, purtam aceleași căști și strîngeam aceleași arme în pumni. Acum l-am întîlnit în salopeta de constructor de vase. Șeful de echipaj Ioniță Mihalache este astăzi un muncitor fruntaș. Construiește vapoare destinate comerțului și păcii. Dacă am fi vorbit atunci pe front, noi-ar fi destăinuit cu bucurie:

— Am alungat trupele hitleriste pînă la Tisa. Brandurile mele de 60 au deschis drum înaintării trupelor noastre. De la Turda și pînă aici am luptat fără răgaz. Și așa vom lupta pînă îi vom răpune pe fasciști.

Dar de-atunci s-au scurs multe ape pe drumul mișcător și fără pulbere al Dunării. Apele au curs domoale dar viața noastră a cucerit tumultuoasă o albie nouă și luminoasă. Iar pe un șantier de construcție al acestei vieți noi, l-am reîntîlnit și pe ostașul Ioniță Mihalache. Era la fel ca și pe front: în prima linie. În mîini ținea însă o unealtă pașnică. Dar elanul de atunci, de pe front, trăia viu în munca șefului de echipaj de astăzi. Acum nu mai urmărea cote și tranșee inamice. Acum urmărea cu pasiune să construiască vapoare comerciale, lebede albe care să unească popoarele, să înfrățească inimile oamenilor, să le îmbogățească și să le înfrumusețeze viața.

De aceea, ostașul de ieri, constructorul de azi Ioniță Mihalache, mi-a mărturisit cu o mulțumire deosebită:

— Ați văzut cum s-a înaripat șantierul naval? Noi l-am crescut cu munca noastră zi de zi. Priviți cum arată cargoul „Galați"! Și ca el mai avem cargouri de 4500 de tone. Dar nu ne-am oprit aici.

Am vizitat împreună cargoul. Vîntul primăvăratec ne răcorea obrajii încinși de drum. Pescărușii albi lunecau ca mici pete de lumină care vesteau sosirea lui april. Valurile Dunării străluceau sidefii și loveau ritmic pereții enormi ai cargoului. Sălile imense, aparatajul modern, instalații abia finisate, animația constructorilor, mi-au produs o puternică impresie.

Toate acestea l-ar fi îndreptățit pe tov. Ioniță să spună:

— Echipa de muncitori pe care o conduc eu, contribuie din plin să cucerim pacea și să zidim orașe și porturi fluviale, cum n-au mai văzut niciodată prin aceste locuri apele Dunării bătrîne!

Dar tovarășul Ioniță Mihalache nu a rostit un asemenea cuvînt. În locul vorbelor sale, demonstrau elocvent faptele cotidiene. S-a mulțumit doar să-mi arate cargoul care peste cîteva zile urma să fie lansat la apă.

Cînd mi-a dat mîna, la despărțire, am simțit în palma sa bătăturile rămase de pe cînd purta brandul de 60 și bătăturile proaspete de la construcțiile recente.

Impresionat de această întîlnire deosebită, l-am întrebat pe tovarășul Ionete Mihai, președintele sindicatului, care îl însoțea în timpul vizitării șantierului naval:

— Mai aveți asemenea oameni care au luptat pe front și acum își continuă victoria din război muncind pe șantier?

Președintele mi-a răspuns cu un zîmbet discret.

— Da... Mai sînt... Sînt foarte mulți!

Abia mai tîrziu am aflat că și președintele de azi al Sindicatului a deminat ca pionier șoselele și podișul ardelean, cîmpia Tisei și drumeagurile munților Tatra.

Da, da, eroii de ieri de pe Tatra sînt printre noi. Îi întîlnim pe schelele înalte ale construcțiilor, la volanul tractoarelor, în abatajele minelor sau pe șantierele navale, așa cum i-am întîlnit la Galați.

Minunate realizări am aflat în regiunea Galați: uzine și școli noi, orașe reclădite, gospodării colective înfloritoare, teatre și biblioteci, dar oamenii cunoscuți aici au rămas pentru totdeauna în inima mea. Și, despre acești oameni merită să scrii cărți și poeme întregi!

Nicolae TĂUTU

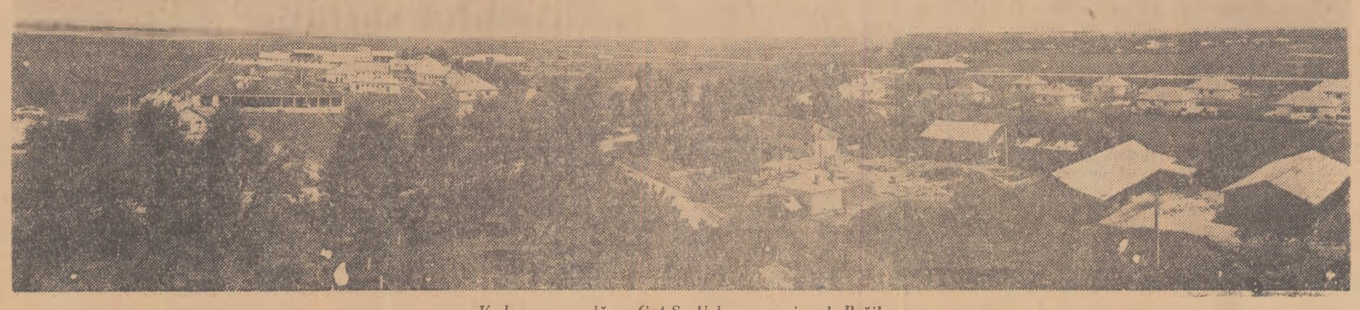

Vedere generală a G.A.S. Urleasca, raionul Brăila

CU PRIVIRE LA SITUAȚIA LITERATURII NOASTRE

Raportul prezentat de acad. ZAHARIA STANCU la plenara lărgită a Comitetului de conducere a Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă

Tovarăși,

Plenara lărgită a Comitetului de conducere a Uniunii Scriitorilor are loc anul acesta în condițiuni cu totul deosebite. Ne-am adunat să dezbatem pe larg, și cu cît mai mult folos posibil, problemele noastre de creație, într-un moment în care activitatea lagărului păcii, în frunte cu Uniunea Sovietică, pentru preîntîmpinarea războiului, pentru spargerea și topirea gheții războiului rece, pentru pregătirea unor condițiuni care să statornicească pe pămîntul nostru o pace trainică, se intensifică din ce în ce. Acțiunile întreprinse în ultimii ani, în toate domeniile de activitate, de către Uniunea Sovietică și de către întregul nostru sistem socialist, pentru realizarea scopului suprem al oamenilor — pacea — au început să dea roade.

Sînt încă proaspete în memoria tuturor oamenilor discursurile pline de înțelepciune rostite de tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov, cu prilejul călătoriei sale în Statele Unite, discursuri care au avut o importanță uriașă în trezirea conștiinței a sute și sute de milioane de oameni. Cuvîntările pe care le-a rostit recent premierul sovietic în îndepărtata Asie, mergînd pe aceeași consecventă linie politică, au chemat, și ele, la sporirea efortului națiunilor pentru găsirea mijloacelor menite să izgonească pentru totdeauna posibilitatea dezlănțuirii unui nou măcel mondial.

Chiar în aceste zile, se desfășoară în Franța vizita tovarășului Nikita Sergheevici Hrușciov. Entuziasmul și căldura cu care este primit de milioane și milioane de cetățeni ai Franței izvorăsc din conștiința lucidă că președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. a dus la Paris mesajul păcii, mesajul luptei pentru o viață mai bună în întreaga omenire, mesajul conviețuirii pașnice între toate popoarele de pe glob. In întîlnirile și cuvîntările sale, felul cum este primit de imensa majoritate a poporului francez demonstrează, cu deosebită claritate, că oriunde răsună glasul păcii, el este întîmpinat de toate popoarele pămîntului cu mare satisfacție. Această activitate diplomatică, slujind interesele păcii trainice, a fost dublată de dobîndirea unor extraordinare succese tehnico-științifice. Luna poartă pe scoarța ei, prin spațiu, fanionul cu secerea și ciocanul. Cosmosul este în această clipă străbătut de mesagerii științei comuniste. Laboratoarele și institutele științifice ale Uniunii Sovietice și ale întregului lagăr socialist pregătesc noi mărturii ale unui spirit de construcție pașnică, închinată cu exclusivitate fericirii omenirii.

Pe plan economic, de asemenea, Uniunea Sovietică înregistrează cu fiecare zi izbînzi răsunătoare în cursa de întrecere dintre socialism și capitalism. Și dacă astăzi cel mai bogat stat al lumii capitaliste — S.U.A. — deține încă întîietatea în ceea ce privește volumul global al unor produse, faptul nu este concludent. Mult mai important este alt factor: ritmul de dezvoltare al Uniunii Sovietice și al tuturor țărilor lagărului socialist. Acest ritm întrece cu mult ritmul corespunzător al lumii capitaliste, demonstrînd că sorții competiției nu sînt favorabili Statelor Unite și țărilor care stau sub zona lor de influență.

Planul septenal al Uniunii Sovietice este împlinit cu prisosință. In nenumărate domenii de activitate, cei șapte ani calendaristici, prevăzuți inițial, vor fi atinși cu mult înainte de termen. Succesele economice ale Uniunii Sovietice, politica consecventă a primului stat socialist, de ajutorare a țărilor lagărului nostru și a tuturor popoarelor ce luptă pentru independența lor națională, se întovărășesc de un recunoscut avînt economic în toate țările lagărului socialist, de la îndepărtata Chină pînă la Republica Democrată Germană, succese consemnate prin creșterea continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii.

Victoriile lagărului nostru explică alarma cercurilor imperialiste. Ele explică și panica de care sînt cuprinse aceste cercuri, atunci cînd văd, în această cursă de lungă durată, perspectiva certă a rămînerii lor în urmă. Acum cîteva zile, un economist american profetiza sumbru: „Cursa pașnică este împotriva noastră. Cursa înarmărilor este împotriva noastră. Totul este contra noastră". Asemenea glasuri disperate încearcă să mențină în S.U.A. și în toate celelalte țări capitaliste o atmosferă de neîncredere, de alarmă, de război al nervilor. In pofida marilor succese evidente, dobîndite pe calea eliminării cauzelor de încordare, în clipa de față asistăm la o serie întreagă de manifestări care vădesc că cele mai înrăite cercuri războinice n-au renunțat încă la planurile lor.

In timp ce Uniunea Sovietică procedează la masiva reducere a forțelor sale militare, demonstrație evidentă a spiritului pașnic de care este însuflețită, Statele Unite ale Americii înarmează Germania revanșardă a lui Adenauer cu arme atomice, uitînd faptul că nu s-au împlinit nici 16 ani de cînd Germania lui Hitler pustia omenirea, punînd în primejdie și viitorul Statelor Unite. Asistăm la acest incredibil spectacol: generali naziști, unelte fidele ale călăului de la Berchtesgaden, se află actualmente în fruntea unor unități militare, amenințătoare, înarmate cu arme de proveniență americană.

Nu s-au împlinit nici 16 ani de cînd Hitler, cel mai netrebnic monstru al istoriei, și-a găsit sfîrșitul firesc, și emulul său credincios, odiosul Franco, ultimul din sinistra tripletă Hitler-Mussolini-Franco, este scos la lumina reflectoarelor unei penibile activități diplomatice, dovadă peremptorie a cît de departe s-au angajat cercurile războinice și revanșarde pe o cale definitiv condamnată de istorie. In Apus, aceleași cercuri războinice întrețin haite fasciste alcătuite dintr-o pleavă de transfugi din țările de democrație populară. Serviciile acestor netrebnice haite [illegible] sînt mult prea cunoscute, spre a vi le mai aminti.

Toate aceste fapte, cunoscute și evidente, demonstrează încă o dată că astăzi, mai mult ca oricînd, popoarele iubitoare de pace și libertate sînt obligate la o vigilență trează și responsabilă.

Tovarăși,

Pentru ca pacea să fie dobîndită, pentru ca viitorul luminos al umanității să fie asigurat, este nevoie de încordarea tuturor energiilor creatoare și de un spirit categoric, care să spună ațîțătorilor la război, cel mai hotărît NU.

Tovarăși,

Lucrările Plenarei noastre au loc în condițiunile întîmpinării unui mare eveniment din istoria patriei noastre: al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn.

Trăim în patria noastră liberă de aproape 16 ani. Sîntem cu toții martorii unei înfloriri cum poporul nostru n-a cunoscut nicicînd în îndelungata și zbuciumata sa istorie. E limpede că ne-ar fi cu neputință să schițăm, fie și sumar, în fața dumneavoastră, un tablou al tuturor realizărilor noastre în cele mai diverse domenii de activitate. Dar nu de mult am întreprins, ca de altfel mulți dintre dumneavoastră, cîteva călătorii prin țară, am trecut prin sate a căror imagine de dinaintea ultimului război îmi era încă proaspătă în amintire, și le-am văzut astăzi în condițiunile de dezvoltare și înflorire pe care nu le bănuiam eu însumi, condițiuni care se explică prin faptul că, mulțumită muncii partidului, există la țară un masiv sector agricol cooperativizat, condiție care a schimbat fundamental și înfățișarea satelor și viața oamenilor.

Procesul istoric de industrializare a țării noastre își urmează cursul său tot mai susținut, iar efectele acestui proces se fac simțite în viața noastră de fiecare zi, în ceea ce numim, cu un termen generic, și nu întotdeauna suficient de grăitor, nivelul de trai. Uitați-vă, tovarăși, cum arată astăzi Capitala țării noastre; opriți-vă privirile pentru o clipă pe acest șantier vast, întins în toate cartierele, și, la lumina acestei munci spornice, vom înțelege mai bine că cei aproape 16 ani, cîți au trecut de la eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist, înseamnă nu 16 ani calendaristici, ci o perioadă de o unică măreție în istoria poporului nostru.

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, va deschide o uriașă perspectivă de muncă și creație poporului nostru. Planul de perspectivă — grandios program de creație — va aduce și mai aproape de noi un viitor la care altădată nu îndrăzneam nici în visurile noastre cele mai înaripate să năzuim. Împlinirea planului de perspectivă va contribui nu numai la atingerea unor obiective economice, dar și la urcarea fiecărui om din patria noastră pe o nouă treaptă a condiției umane, — treapta conștiinței socialiste.

In acest uriaș proces de înnobilare a omului, noi, scriitorii, avem un rol nu numai de martori, dar și de constructori activi, plini de răspundere.

Intreaga noastră activitate literară din ultimii 16 ani cred eu că ne dă acest legitim sentiment de mîndrie: scrisul nostru a dobîndit în tot acest timp un real prestigiu și se bucură de o prețuire adîncă din partea poporului, fiindcă îi reflectă viața, năzuințele și lupta lui de fiecare zi în măreața operă de construcție a unei lumi noi, cum n-a cunoscut niciodată în trecutul ei istoria. Frontul nostru literar este un front unit și monolit, mergînd de la venerabilii maeștri Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi, a căror minunată aniversare a 80 de ani de viață o vom sărbători în curînd, pînă la cei mai tineri și mai fragezi debutanți ce-și văd tipărite primele încercări în coloanele publicațiunilor noastre.

Succesele tuturor, consemnate de girul cititorilor noștri, își au izvoarele în înțeleapta îndrumare a partidului nostru, îndrumare ce ne ferește de ocoluri și rătăciri. Stau mărturie cărțile de proză, de poezie, piesele de teatru, cărțile pentru copii sau studiile critice; stau mărturie zecile de mii de pagini scrise în acești 16 ani, citite cu pasiune de lectori noi, cu un gust sigur, cu o mare sete de citit, și care își prețuiesc scriitorii după merit. Mi-e cu neputință să înregistrez acum, aici, un bilanț total al succeselor noastre, cîte le-au consemnat lectorii noștri din țară și din străinătate. Nu e la mijloc trufie, ci un real sentiment de satisfacție patriotică, cînd putem constata că scrisul romînesc, disprețuit de burghezie și socotit bun să putrezească la porțile Orientului, începe a fi cunoscut în lumea întreagă, împlinindu-se în acest chip principiul marxist, conform căruia toate popoarele, mari și mici, sînt chemate să-și aducă aportul la tezaurul de lumină al umanității.

Aceste victorii, ce nu pot fi contestate nici de dușmanii noștri cei mai înrăiți, explică furia acestora și patima pe care o pun în încercările lor furibunde de a ne nega. Dacă scrisul nostru ar fi așa cum susțin defăimătorii de la postul de radio „Europa liberă", — de ce aproape seral ne fac „cinstea" — vă rog să observați ghilimelele — de a se ocupa de cărțile noastre, de piesele noastre de teatru, de poeziile și de romanele noastre? Tocmai pentru că dușmanii noștri își dau seama că aceste producții sînt iubite de către popor, o armă prețioasă în mîinile lui, în munca noastră comună pentru socialism.

Scrisul nostru, și au afirmat-o de nenumărate ori, cu diverse prilejuri, toți scriitorii noștri, — este un scris politic, străbătut de la un capăt la celălalt de ideile luptei pentru construcția socialismului, într-un veșmînt pe care-l dorim cît mai atrăgător și mai artistic.

Ne concepem scrisul nostru ca pe o tribună avîntată, de la înălțimea căreia răsună glasul înflăcărat al epocii, filozofia cea mai înaintată pe care a descoperit-o vreodată mintea omenească, — filozofia marxist-leninistă — și ne scriem cărțile după o metodă experimentată, verificată, metoda realismului-socialist. Pot urla dușmanii noștri, și sînt liberi să se dea de ceasul morții cît vor; lamentările lor nu ne impresionează, văicărelile lor ne smulg cel mult zîmbetul.

Tovarăși,

La 22 aprilie, întreaga omenire muncitoare va sărbători 90 de ani de la nașterea genialului Vladimir Ilici Lenin. Aportul lui la clarificarea problemelor literare este, așa cum cunoașteți, uriaș. Să ne gîndim, mai ales atunci cînd ne aflăm la masa noastră de lucru, la problema spiritului de partid în artă, în conformitate cu teoria elaborată de Lenin. Conduși de această busolă, să încercăm, susținuți de modestele noastre puteri, să facem o analiză a lucrărilor literare apărute în 1959 și să descifrăm perspectivele dezvoltării literaturii noastre în lumina apariției acestor lucrări.

Dezvoltarea prozei noastre

In ansamblul creației literare din ultimul timp, genul care a dat operele cele mai semnificative este proza. Proza noastră, publicată în această perioadă, se caracterizează, în primul rînd, prin orientarea hotărîtă către unele din principalele teme ale actualității. Dintre acestea, tema care a stat îndeosebi în centrul atenției prozatorilor — și mai ales a romancierilor — a fost reflectarea artistică a luptei maselor, sub conducerea partidului, pentru răsturnarea dictaturii fasciste, pentru alungarea ocupantului nazist. In această privință sînt de amintit cîteva romane: „Pe muche de cuțit" de Mihai Beniuc, primele cinci volume din ciclul „Rădăcinile sînt amare", „Șoseaua Nordului" de Eugen Barbu, „Bariera" de Teodor Mazilu, „Tinerețe fără tinerețe" de Ion Istrati, „Cazul doctor Udrea" de Ben Corlaciu.

Trebuie să adăugăm ampla nuvelă a lui Marin Preda, „Indrăzneala". La acest tablou — care este, evident, departe de a epuiza întregul front al prozei noastre — mai trebuie neapărat subliniate lucrările scrise în limbile minorităților naționale, ca, de pildă, „Solstițiu" de Szemler Ferenc, și „Stelele nu se sting", roman scris în limba germană de Herta Ligeti.

Este pentru prima dată de la Eliberare cînd se scrie atît de mult despre lupta partidului în condițiile ilegalității, despre pregătirea insurecției armate, urmată de zdrobirea reacțiunii, organizată de așa-numitele „partide istorice". Este, de asemenea, pentru prima dată cînd investigarea masivă a acestei teme încearcă a se face cu mijloace artistice superioare. Prozatorii noștri au reînviat cu talent eroismul maselor conduse de partid, au stigmatizat cu patetism ticăloasa ocupație fascistă, au creat, uneori, cu putere, figuri interesante de luptători. Să amintim numai cîteva din chipurile comuniștilor, realizate de romancierii noștri — Mustea, Lieu Oros, Vițu, Mareș, Anton Modan. Să ne reamintim, de asemenea, de numeroasele pagini emoționate, pline de avînt și de poezie, pătrunse de spirit de partid, cuprinse în cărțile amintite. Ne vom da astfel seama de direcția generală sănătoasă, de sporul considerabil de valoare adus în literatura noastră nouă de operele create în ultima vreme.

Presa noastră a apreciat cu căldură, cele mai adesea, talentul cu care scriitorii au abordat această temă atît de scumpă poporului nostru, cititorii au manifestat un deosebit interes față de asemenea romane ce confirmă justețea drumului nostru.

Ar fi greșit însă dacă, subliniind pe drept latura pozitivă a fenomenului îmbucurător care se manifestă în proza noastră, am trece cu vederea lipsurile serioase ale modului în care, cele mai adesea, a fost descrisă lupta ilegală a partidului. Cauza deficiențelor constă mai ales în slaba cunoaștere a modului concret de muncă a partidului sau în generalizarea unor experiențe izolate. Critica a remarcat cu justețe că în romanele amintite nu s-a reușit să se evidențieze largile legături cu masele ale partidului. De asemenea, s-a observat că în unele din aceste romane („Șoseaua Nordului", „Tinerețe fără tinerețe") se insistă mai mult asupra capacității fizice de rezistență a eroilor decît asupra puterii convingerilor lor. Factorul ideologic moral, superioritatea lor intelectuală asupra dușmanului au fost serios lăsate în umbră în toate romanele amintite. De asemenea, presa a relevat numeroase detalii istorice înfățișate inexact în romanele respective. Această deficiență se observă chiar în romanul consacrat intelectualilor, „Pe muche de cuțit", de Mihai Beniuc. Eroul cărții, Atanasie Mustea, nu reușește să fie un adevărat erou pozitiv. Comportarea sa se resimte încă serios de rămășițe ale unei mentalități micburgheze, anarhice, iar autorul nu a luat totdeauna atitudine critică față de numeroasele greșeli, ieșiri anarhice, ale personajului său. Ocupîndu-se de un cerc restrîns de intelectuali fără legături temeinice cu masele, autorul nu a reușit să sugereze largile baze de masă ale partidului, legăturile lui trainice cu poporul. Un alt roman, cu multe calități, „Șoseaua Nordului", nu reușește nici el să sugereze amploarea fenomenului revoluționar în țara noastră. In romanul lui Ion Istrati, „Tinerețe fără tinerețe", munca de partid este înfățișată confuz. Romanul „Rădăcinile sînt amare", așa cum pe bună dreptate s-a subliniat în presă, conține și el nenumărate lipsuri. Autorul și-a scris cartea în grabă. Lîngă pagini realizate artistic, se găsesc nenumărate altele compuse neglijent. Materialul prezentat este extrem de stufos. Acțiunea principală a fost deseori înecată în acțiuni secundare. Uneori, pe parcurs, eroii principali sînt pur și simplu uitați, dîndu-se o exagerată importanță unor personaje secundare, nesemnificative. Nici la autorul „Rădăcinilor" nu a funcționat totdeauna, în timpul scrierii cărții, acea neliniște creatoare de care vorbim, acea exigență artistică fără de care lucrări trainice nu se pot crea.

O concluzie importantă se impune din toate aceste observații, și anume că tratarea epocii respective, reflectarea luptei eroice a partidului nostru în condițiile extrem de grele ale ilegalității, necesită o documentare atentă, minuțioasă și o cunoaștere profundă, multilaterală a realităților descrise.

S-ar părea, la o privire superficială, că între afirmațiile generale pozitive asupra romanelor consacrate luptei ilegale a partidului și tonul, uneori aspru al criticii literare, ca și duritatea observațiilor făcute de critică, și acum, în referatul nostru, ar exista o contradicție. Aci trebuie să subliniem cu tărie că fenomenul petrecut în proza noastră în ultima vreme este profund pozitiv. Cele mai multe dintre lipsurile semnalate se datoresc pe de o parte noutății temelor tratate, pe de altă parte insuficientei experiențe în înțelegerea multilaterală și profundă a marețelor evenimente descrise, precum și graba

cu care autorii citați și-au scris cărțile și s-au pripit să le dea tiparului. Aceste lipsuri sînt, așadar, aspecte negative care, pe viitor, pot și trebuie să fie înlăturate. Criticile aduse romanelor noastre nu pot fi deci considerate drept o subapreciere, ci o deosebită și justificată atenție. Masele de cititori așteaptă de la autorii acestor romane ca, în spiritul unei sporite exigențe, să le reia și să le perfecționeze, pentru a dărui literaturii romîne acele opere demne de evenimentele istorice descrise. Nu mai este nevoie, credem, să demonstrăm și aci, că aceste evenimente au determinat transformările revoluționare ulterioare, că ele se află la temelia întregii noastre vieți de astăzi.

Alte romane apărute în cursul anului 1959 au descris lupta clasei muncitoare pentru construirea socialismului. Amintim, între altele, romanul în două volume, „Intîlnirea" de Constantin Chiriță, roman care reflectă viața muncitorilor din industria grea, romanul „In munții de miazănoapte" de Dragoș Vicol, care descrie munca minerilor, volumele de nuvele ale lui H. Zincă, „Dimineață de mai" de Remus Luca ș.a. cel de-al doilea volum al romanului lui V. Em. Galan, „Bărăgan", romanul lui Al. I. Ghilia, „Cuscrii" sau nuvela amplă a tînărului Dumitru Radu Popescu, „Zilele săptămînii", toate vorbind despre viața țărănimii noastre pe drumul socializării agriculturii. Mai amintim deasemeni alte realizări cum ar fi „Cristina și condamnata la moarte" de Kovacs György, „Mișka" de Balla Károly, „Foc și apă" de Huszár Sandor sau „Campionul liniștii" de Sütő Andras ș.a. Cred că nu este locul aici să caracterizăm fiecare volum în parte, să arătăm calitățile și lipsurile fiecărei cărți. Aceasta este sarcina criticii literare, sarcină pe care, de fapt, critica literară în bună parte a și împlinit-o.

E necesar să amintim însă încă o dată și încă o dată, că dezvoltarea literaturii noastre, succesele ei, cît și creșterea nivelului cititorilor noștri, cer de la scriitori o exigență sporită, ideologică-artistică. Meritul principal al romanului „Intîlnirea", datorat tînărului scriitor Constantin Chiriță, constă în bogatul material de viață pe care-l conține, în faptul că abordează cu curaj probleme interesante, actuale. Romancierul mai are însă de făcut eforturi serioase în ceea ce privește măiestria. Există în carte fragmente inutile, diluări și un oarecare snobism în discuțiile de idei ale personajelor pozitive. „In munții de miazănoapte" de Dragoș Vicol, conține elemente mistice, iar nivelul artistic al cărții nu este încă satisfăcător. Lipsuri în ceea ce privește construcția, pasaje gazetărești, slaba conturare a personajelor, au mai fost semnalate și în ceea ce privește alte cărți. In „Pe muche de cuțit" și „Rădăcinile sînt amare", există pasaje scrise superficial, ziaristic, lungimi inutile ș.a. Personajele sînt foarte slab conturate în romanul lui Istrati, care, în general, suferă de diluție. Lipsa de concentrare apare ca principala deficiență a romanului lui Ben Corlaciu. Aceste lipsuri și altele, pe care nu le mai amintim aici, fac necesar ca scriitorii noștri să fie cu mult mai exigenți la viitoarele lor romane și să-și îmbunătățească substanțial operele apărute la viitoarea ediție.

Ceea ce trebuie să mai subliniem este că, în totalitatea lor, aceste romane și nuvele marchează intensificarea unui fenomen sănătos, îmbucurător. Pe baza analizei creației în domeniul prozei, se poate afirma că prozatorii noștri se orientează masiv către temele majore ale realității. Lozinca noastră, Actualitate și partinitate — s-a dovedit fertilă, ea dînd roade tot mai bogate. Astăzi se poate vorbi într-o mult mai mică măsură, decît acum cîțiva ani, de tendințe evazioniste și constatăm cu satisfacție că scriitori care altădată staționau în epoci vechi ale istoriei, scriu acum despre viața constructorilor socialismului. Să nu ne închipuim însă că ne-am achitat de toate datoriile față de marele nostru prieten și critic, poporul.

Noi chemăm cu stăruință, cu căldură, pe toți scriitorii, vîrstnici și tineri, să meargă cu hotărîre pe drumul prozei realist-socialiste, al prozei însuflețite de spirit de partid, al prozei care abordează temele scumpe poporului nostru și partidului nostru.

O pronunțată concentrare a forțelor literaturii spre actualitate a vădit-o și dezvoltarea reportajului în cursul anului trecut. Reportajul-sinteză, care încearcă să unească documentarul cu interpretarea sensibilă a faptelor contemporaneității, a predominat. De aici a rezultat o sporire a reportajului cu teme muncitorești, o mai reală familiarizare cu problemele specifice ale unor mari colective muncitorești, o mai adîncă pătrundere în procesul colectivizării. Urmărind să înfățișeze măreția prefacerilor socialiste din țară, această specie a fost cultivată cu deosebire în publicistica noastră, aducînd în paginile revistelor „Gazeta literară", „Luceafărul", „Tribuna" o pronunțată notă de prospețime, de autenticitate a înfățișării vieții noi.

Scriitori ca Eugen Barbu, Al. Ivan Ghilia, Horia Liman, Pop Simion, Vasile Nicorovici, Petru Vintilă, Radu Cosașu, Ștefan Bănulescu ș.a. ca să nu menționăm decît cîțiva, au arătat în cele mai bune din lucrările lor, publicate în periodice, că reportajul devine la noi un gen de rezonanță majoră. Vremea noastră sporește reportajului funcțiile social-politice, transformîndu-l într-un gen literar dintre cele mai eficace, mai operative, mai legate de practica construcției socialismului.

Trebuie să amintim, în același sens, și volumele de reportaje: „Cînt oamenii și zările" de Horia Liman, „Anul 15" de Pop Simion, „Scrisori din Bărăgan" de Al. Ivan Ghilia și altele care, cu mijloace diferite — de la reportajul liric la reportajul-schiță — au evocat noile peisaje ale țării, în continuă prefacere, poezia muncii constructive, așezările industriale ale patriei. Interesul pentru elementul nou din viața de azi, face ca vechea tendință descriptivistă a reportajului să încline în favoarea unei arhitecturi mai complexe, mai nuanțate — capabilă să dea cititorului o imagine a țării, în care natura e dominată de om și de înfăptuirile sale mărețe.

Poezia noastră pe drumul realismului socialist

Tovarăși,

Cred că putem spune că, în general, poezia noastră realist-socialistă a atins un apreciabil nivel de dezvoltare. Con[illegible] poezia mai nouă în tendințele ei fundamentale, că multe din dificultățile care stăteau în calea unei abordări cu adevărat poetice a celor mai însemnate teme contemporane, au fost depășite. Aceste dificultăți, datorate în majoritatea cazurilor unei viziuni exterioare asupra realității revoluționare, incapacității de a surprinde adecvat, cu autenticitate lirică, ceea ce e esențial în viața nouă, au devenit tot mai rare. E un fapt pe care îl dovedesc, prin creația lor din ultima vreme, cei mai buni poeți ai noștri. In afara numeroaselor poeme valoroase, publicate în presa literară de poeți ca Demostene Botez, V. Eftimiu, D. Deșliu, A. Rău, A. E. Baconsky, Nina Cassian, Ion Brad, Tiberiu Utan și alții, se cuvin relevate cu deosebire volumele „Cu un ceas mai devreme" de Mihai Beniuc, „Oameni și dragoste" de Cicerone Theodorescu, „Surîsul Hiroshimei" de Eugen Jebeleanu, „Torentul" de Maria Banuș, „Laude și alte poeme" de M.R. Paraschivescu, „Eu nu cînt că știu să cînt" de Victor Tulbure, „Intoarcerea armelor" de Mihu Dragomir, „Impărăția proletară" de Dimos Rendis, „Intreg și parte" de Veronica Porumbacu, „Cartea de lîngă inimă" de Al. Andrițoiu, volumele „Oameni și căști" și „Cîntece de veghe" de Eugen Frunză. Ca o caracteristică generală a creației poeților citați mai sus, trebuie subliniat faptul că majoritatea poemelor lor își caută sursa de inspirație în realitățile noastre noi, în viața de luptă și de muncă eroică a constructorilor socialismului. Multe dintre aceste poeme sînt un elogiu vibrant adus transformărilor revoluționare prin care trece țara noastră — vast șantier al construcției socialiste. Au fost, în cea mai mare parte, învinse, datorită îndrumării atente a partidului, atît încercările de evazionism, cît și acele tendințe care își făcuseră la un moment dat loc în poezia noastră, căutînd să rupă creația lirică de preocupările sociale, să o îndrepte spre o confuză problematică individualistă de esență mic-burgheză. Cele mai multe dintre poeziile apărute în ultima vreme, atît în presa literară cît și în volume, vădesc efortul (deși nu întotdeauna încununat de succes) spre o adîncire lirică a tematicii contemporane, — spre surprinderea din unghiuri inedite, semnificative, a aspectelor esențiale ale realităților vieții noi. Se cuvine relevat, de asemenea, interesul sporit al poeților noștri pentru realizarea la un înalt nivel artistic a creației lor, prin evitarea clișeelor, a expresiilor tocite și fără putere de evocare lirică, a formulelor comode (deși și în această privință — cum vom vedea — sînt încă multe de făcut). Oricum, e semnificativ pentru stadiul actual al poeziei noastre realist-socialiste, faptul că ultimul volum al lui Mihai Beniuc conține cîteva poeme care pot fi considerate momente de vîrf ale creației poetului. Viziunea sa se întregește în acest volum, universul său liric capătă dimensiuni noi.

In ciuda inegalităților, volumul Mariei Banuș, „Torentul", este deosebit de interesant pentru caracterizarea noii etape pe care o străbate poeta și în care se vădește înclinarea spre o lirică de nuanță filozofică, de concentrare intelectuală.

S-a remarcat, de asemenea, că poemul lui Mihu Dragomir, „Intoarcerea armelor", dedicat evenimentului istoric de la 23 August, constituie în creația acestuia o etapă superioară, ca și poemul „Impărăția proletară" în creația lui Dimos Rendis. Un moment de o deosebită însemnătate în dezvoltarea ascendentă a poeziei noastre noi îl reprezintă, fără îndoială, „Surîsul Hiroshimei", poem vast, extrem de valoros, în care se împletește o viziune romantică cu utilizarea îndrăzneață a mijloacelor inovatoare în poezie și în care se simte suflul larg al patetismului revoluționar. Multe poeme din volumele amintite aci constituie succese certe ale liricii noastre contemporane. Pentru completarea tabloului poeziei noastre din ultima vreme, se cuvine să menționăm și aportul, nu o dată remarcabil, al tinerei generații de poeți. Numele unor tineri ca Nicolae Stoian, Gheorghe Tomozei, Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag, Florin Mugur, Florența Albu, Leonida Neamțu, Horia Zilieru, Florin Mihai Petrescu, Aurora Conțescu, Mihai Negulescu și alții, în ciuda faptului că profilul lor liric nu s-a conturat încă suficient — reprezintă promisiuni pentru lirica noastră nouă.

In poezia anului 1959, scrisă în limbile minorităților naționale, sînt realizări de seamă, ca volumul „Mărul de iarnă" de Szemler Ferenc, „Spre cîmpuri, spre cîntece noi" de Bartalis János, „Fapte și vise" de A. M. Sperber, „Recolta din August" de Lotte Berg, tălmăcirile Elsei Kornis.

Lacunele sînt aceleași ca și în poezia de limba romînă: o neadîncire îndestulătoare a elementelor noi de viață în poezia lui Bartalis János, un verbalism supărător în poezia lui Majtényi Erik, o oarecare monotonie tematică la Kiss Jenő.

Cu toate succesele înregistrate în ultimul an, poezia noastră mai are de înlăturat unele deficiențe destul de serioase pe care critica, după apariția articolului „Impotriva tonului apologetic în critica literară și artistică" din Scînteia, s-a străduit să le semnaleze. Uneori poeții noștri, chiar cei de frunte, nu se dau în lături de la o anume facilitate în tratarea temelor alese. In reviste mai apar multe versuri lipsite de orice frumusețe și care conțin asociații bizare sau sînt uneori de o banalitate evidentă. Chiar și în volumele enumerate mai sus, își fac loc asemenea deficiențe. Alături de poeme remarcabile, în volumul lui Mihai Beniuc, „Cu un ceas mai devreme", găsim poeme slabe, convenționale, lipsite de adîncime în privința conținutului și de originalitate expresivă, ca „Pot și eu", „Plaja", „Internaționala", „In ajun", și la care poetul ar fi putut renunța fără ca volumul să piardă. Asemenea lipsuri de exigență se văd și în cazul volumului „Oameni și dragoste" de Cicerone Theodorescu. Poetul, care își face din cizelarea și transparența, deci din claritatea diamantină a versului, una din rațiunile sale de a fi, unul din punctele centrale ale crezului său artistic, a lăsat destul loc în culegerea sa minereului brut, nefasonat; cu alte cuvinte, imaginilor greoaie, chinuite, improprii chiar. Efectul n-a putut fi decît cel opus intenției nobile a autorului, și anume obscuritatea ideilor și dificultatea sezisării ei de către cititor, ca în poeziile „Orizont îngust", „Un nou coran vrea Mohamet", „Poveste în patru", „Ceasurile întoarcerii", „Drum înapoi", „Mustrări".

Nu puține dintre versurile satirice ale Mariei Banuș din volumul „Torentul" sînt de o facilitate sau chiar de o stridență pe care însăși poeta, care ne-a dat atîtea creații memorabile, trebuia să le ocolească.

Regretabilă este și înclinarea lui Eugen Jebeleanu către confundarea patetismului cu declamația. Sînt criticabile unele episoade din „Surîsul Hiroshimei" tocmai în acest sens. Repetițiile abuzive, revărsările strict verbale, încordarea pretențioasă a tonului distonează cu linia generală a poemului plin de vibrație pasională.

In sfîrșit, nu putem să nu amintim aci de elementele destul de puternice de tradiționalism care alterează mare parte din valoarea volumului „Eu nu cînt că știu să cînt" al lui Victor Tulbure. Volumul său a fost discutat mai pe larg în presă. E destul să reamintim talentatului liric că se resimte încă destul de îngrijorător de influența unui idilism patriarhal, incompatibil cu realitatea noastră dramatică, răscolitoare, bărbătească, făuritoare a unei societăți și a unui tip uman care nu are nimic a face cu chipul cromolitografic al unor gospodari cuminți și închinători perpetui de „oluri cu vin".

Aspecte prozaice, seci, pot fi identificate și în părțile mai slab realizate ale poemului — altfel viguros și notabil tocmai prin concizie — „Intoarcerea armelor" de Mihu Dragomir.

Un anumit cuantum de versuri slabe, de palide însăilări de rime sau de discursuri goale de conținut într-un așa-zis vers liber, de fapt proză „curată", ca la Victor Felea, Miron Scorobete și alții, care nu izbutesc să transmită un fond bogat și emoțional autentic, — vom descoperi, la o analiză atentă, în mai toate volumele apărute în ultima vreme, chiar și în cele mai valoroase. E vorba aci de o lipsă de exigență artistică sau, în unele cazuri, ideologică, din partea poeților noștri, care a fost încurajată de critica apologetică dar care, față de nivelul general ridicat al poeziei noastre actuale, reprezintă o inadmisibilă rămînere în urmă. Ea trebuie lichidată cît mai curînd.

O altă deficiență a unei părți a poeziei noastre militante din ultima vreme este tonul retoric, asociat adeseori cu un schematism inacceptabil în tratarea unor teme de arzătoare actualitate și mai ales în cele de natură etică, abordate de St. Iureș. De acest defect se resimt multe dintre poemele din ultimul volum al lui Ștefan Iureș sau din „Cu timpul meu" de Ion Brad. Același lucru se poate spune și despre unele poeme din „Cîntece de veghe" sau „Oameni și căști" — volumele lui Eugen Frunză. Trebuie să arătăm că se mai publică în revistele noastre literare, sau în volume, versuri care mărturisesc din partea celor ce le-au scris o atitudine „constatativă" față de realitățile noi, tendința spre un descriptivism plat, neutral, de fapt apolitic. Nivelul actual al poeziei noastre noi impune, atît din partea poeților, cît și din partea criticilor, combaterea cît mai grabnică și mai vehementă a unor atari scăderi. Discuțiile numeroase care s-au purtat în presa literară în legătură cu poezia și cu deosebire dezbaterile care au avut loc nu de mult la Uniunea Scriitorilor în aceeași problemă, constituie un bun început, în acest sens neașteptînd decît dezvoltarea.

Garanția depășirii deficiențelor sumar indicate mai sus o constituie apropierea continuă a poeților de actualitate. Numai prin asimilarea creatoare a învățămintelor care se desprind din dialogul cu realitatea noastră revoluționară, cu viața efervescentă a poporului care construiește socialismul, poeții vor ajunge la acea sinteză lirică superioară în care conținutul de idei își va găsi forma adecvată. Pe acest teren solid și fertil trebuie să se desfășoare eforturile inovatoare ale poeților, ferite atît de tendințele moderniste, cît și de cele „tradiționaliste" care își mai fac loc uneori în poezia noastră. Diversitatea de tendințe și stiluri, pe care realismul socialist o încurajează, se va manifesta cu o strălucire nouă, sporită, pe măsură ce legăturile poeților cu viața poporului se vor adînci, căci esența originalității artistice pentru poeții noștri de azi constă în felul cum realizează aceștia contactul viu cu realitatea în transformarea ei revoluționară.

Dramaturgia și reflectarea actualității

Tovarăși,

Gen dificil și complex, — în măsura în care șaptezeci-optzeci de pagini de text, cît reprezintă o piesă de teatru, trebuie să conțină o lume de oameni adevărați, frămîntați de probleme ascuțite — literatura noastră dramatică originală a înregistrat în ultimul an, întru întîmpinarea marii sărbători de la 23 August 1959, o serie de succese care se cer consemnate. Primul succes a fost asigurat de faptul că scriitori de prestigiu ca Horia Lovinescu, Lucia Demetrius, sau Mihai Beniuc, debutant în dramaturgie au fost prezenți cu operele lor, asigurînd teatrelor noastre succese trainice. „Surorile Boga", „Vlaicu și feciorii lui" sau „In Valea Cucului", reprezintă tot atîtea piese inspirate din viața noastră contemporană, tratate cu măiestrie artistică, fapt care le-a asigurat o caldă primire din partea publicului. Deși apărute mai devreme, putem adăuga acestor lucrări și piesele lui Mircea Ștefănescu sau Tudor Șoimaru, inspirate din trecutul poporului nostru, — evocări ample și realizate cu măiestrie artistică.

Dar faptul cel mai îmbucurător este că frontul nu prea numeros al dramaturgiei noastre s-a îmbogățit în ultimul an cu o serie de nume noi și promițătoare. Paul Everac, Dorel Dorian, Ernest Maftei, Mariana Pîrvulescu, O. Teodoru, Aurel Storin, I. D. Șerban — au scris și și-au văzut reprezentate lucrările cu prilejul sărbătoririi a 15 ani de la eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist. Piesele acestor autori tineri sînt axate pe subiecte contemporane, fie că este vorba de un episod din lupta partidului nostru în anii ilegalității, fie că pun problema nașterii unui nou oraș industrial, sau a felului cum se desfășoară procesul de cooperativizare a agriculturii, sau, în sfîrșit, a luptei pe care oamenii cinstiți din țara noa-

PE ANUL 1959 ȘI PERSPECTIVELE EI DE DEZVOLTARE

stră o duc împotriva elementelor necinstite, oriunde apar ele.

Așa cum putem observa din această sumară trecere în revistă, este vorba, ca și în sectorul prozei, de o tematică a zilelor noastre, inspirată din viața oamenilor muncii, tematică variată și diversă, surprinzînd aspecte multiple și interesante. Piesele jucate întru întîmpinarea sărbătoririi de la 23 August 1959 au fost, în marea lor majoritate, bine primite de public, fiindcă sînt străbătute de aspectele unor conflicte palpitante și fiindcă sînt populate de personaje vii. Autorii de teatru fac eforturi de a se dezbăra de tendințele didacticiste și elementar moralizatoare, conducîndu-și într-un asemenea chip eroii și acțiunile lor, încît concluziile piesei să se impună în sală, în conștiința spectatorilor, nu pe calea unor precepte gata servite, ci cu mijloace artistice, adeseori subtile și convingătoare.

Comedia se face prezentă fie prin lucrări ca „Partea leului", fie ca aspecte și episoade componente ale unor piese care, fără să fie comedii propriu-zise, nu neglijează totuși latura satirică și de umor.

Aceste succese evidente nu ne pot determina să trecem cu vederea o sumedenie de lipsuri, cîte comportă acest sector de creație important și eficient, cum este dramaturgia originală.

Viața din jurul nostru ridică la fiecare pas conflicte mult mai ascuțite decît aduc autorii noștri dramatici pe scenă. Ne-am îngădui să afirmăm că dramaturgii noștri — și ne gîndim la cei mai talentați — vădesc încă o oarecare timiditate în abordarea temelor mari, aș spune de majoră răspundere socială. Din această pricină, universul moral al eroilor urcați pe scenă rămîne sub universul moral al eroilor din viață, conflictele sufletești ale personajelor apărînd simplificate în raport cu frămîntările adînci și creatoare ce constituie viața morală a oamenilor din societatea noastră. Chipul omului celui mai înaintat din lumea noastră, — chipul constructorului socialismului — universul său de gîndire și bagajul său de sentimente este pe nedrept simplificat, eroii dramelor și comediilor noastre apărîndu-ne încă într-o lumină neutră, pe linii directoare simple. Marii autori clasici au fost mari autori și au rămas în fondul de aur al istoriei literare, tocmai din pricina faptului că au pus în centrul acțiunilor înfățișate pe scenă eroii cei mai înaintați ai timpului respectiv, cu multitudinea lor de probleme, în perimetrul unor conflicte pasionante, la temperatura înaltă, incandescentă, a unor sentimente năvalnice. Așa s-a născut „Hamlet", „Don Carlos" sau femeia comisar din „Tragedia optimistă".

Îmi îngădui să vă amintesc cuvintele lui Gorki: „Vremea noastră e cea mai pătimașă dintre vremi, contemporanii noștri, oamenii cei mai interesanți, conflictele timpului nostru, cele mai aprinse, dezlegările acestei drame, cele mai palpitante". Autorii noștri dramatici rămîn deseori în urma exigențelor acestui citat atît de just. Cauza principală este, după părerea noastră, una dezbătută, și nu o dată, în plenarele Uniunii Scriitorilor, din nefericire neelucidată sau soluționată numai parțial. Se cuvine s-o spunem răspicat: autorii noștri dramatici — și nu numai ei — cunosc încă foarte puțin din tot ce se întîmplă în jurul nostru, iar parte încă insuficient de angrenați în procesul patetic al construcției, la bătălia de fiecare clipă pe care o constituie viața patriei noastre, și, dacă mi-ar fi îngăduită o comparație, aș îndrăzni să spun că ei se prezintă uneori pe frontul acestei lupte nu ca niște comandanți viteji, răspunzători de soarta armatei lor, nu ca niște soldați gata să-și dea oricînd viața, ci ca niște observatori așezați mult îndărătul frontului și care urmăresc fazele bătăliei prin lentila unor pașnice binocluri.

Talentul dramaturgilor noștri și realizările lor de pînă acum le incumbă lor înșile datoria unor mai adînci și mai pătimașe angrenări în viață, singura condiție pentru ca piesele lor să capete strălucirea dictată de epoca pe care o trăim, exprimată prin prisma unor conflicte răscolitoare, prin graiul unor personaje sortite să rămînă de neuitat.

Un alt aspect, asupra căruia am vrea să mai insistăm, este prilejuit de scrierea unei lucrări închinate trecutului de luptă al partidului nostru. Este mai mult decît lăudabil interesul cu care dramaturgii noștri își propun să se apropie de paginile glorioase ale luptei partidului nostru în trecut. Unele experiențe însă, insuficient izbutite — și ar fi de ajuns să amintim piesele „Descoperirea" și „Din zori și pînă-n noapte" — ne demonstrează încă o dată că episoadele luptei partidului nostru în ilegalitate nu pot fi abordate decît după un temeinic studiu, după o pătrundere adîncă a materialului istoric, după o contopire plină de dragoste cu faptele și chipurile eroilor desprinși din paginile devenite astăzi, pentru noi toți, istorice.

În tratarea unui asemenea material, orice superficialitate este condamnabilă. Întocmai ca și în roman, drama eroică pe care o așteptăm se cuvine să facă saltul de la înlănțuirea mecanică a unor episoade, spre tragedia de tip optimist, dezvăluitoare a unor chipuri de comuniști, a căror primă calitate a fost aceea a neînfrîntei lor rezistențe morale. Pentru ca să înfățișeze însă asemenea eroi, e nevoie ca dramaturgii să-și însușească ei, înainte de orice, un înalt nivel ideologic, singura condiție de a-l face să înțeleagă universul de gîndire și sentimente ce i-a stăpînit pe eroii comuniști în lupta lor grandioasă și plină de abnegație. Cunoașterea vieții și nivelul ideologic ni se par a constitui cei doi termeni ai unei unități dialectice, altă expresie a aceleiași unități indispensabile pentru sporul de calitate al literaturii noastre dramatice: actualitatea și partinitatea.

Dramaturgia anului 1959 a relevat eforturi remarcabile pentru însușirea unei tehnice dramatice și a unor moduri de expresie inedite. Cu toate acestea, părerea noastră este că autorii noștri dramatici mai au încă multe de învățat din exemplele de scrupul literar ale marilor noștri clasici. Să nu uităm: dramaturgia este poezie dramatică, și ne îngăduim să credem că tinerii noștri dramaturgi se vor strădui să-și ridice scrisul la înălțimea la care fiecare replică trebuie să fie un vers înaripat.

Succesele obținute de dramaturgia noastră în ultimul an sînt apreciabile. Dar spectatorii cer autorilor noștri dramatici piese și mai bine legate de marile teme ale construcției socialismului în patria noastră, scrise în spirit de partid, cu măiestrie tot mai sporită.

Apariția unor asemenea piese, deopotrivă de așteptate de spectatori, regizori și actori, va goni de pe scenele noastre unele lucrări manufacturate și ieftine fabricate, nedemne de scrisul realist-socialist și împotriva cărora secția de dramă a Uniunii Scriitorilor n-a luat la timp o atitudine hotărîtă. Scenele noastre sînt tribune de la înălțimea cărora trebuie să răsune glasul epocii noastre de construcție a socialismului.

Contribuția criticii literare la dezvoltarea literaturii noi

Tovarăși,

În ultima perioadă, în sectorul criticii literare se manifestă incontestabil o înviorare. Se cuvine să amintim din nou importanța deosebită a articolului redacțional din Scînteia (publicat la 23 septembrie anul trecut și intitulat „Împotriva tonului apologetic în critica literară și artistică"), articol care condamnă spiritul apologetic în critica literară. Intervenția binevenită a presei de partid a trezit din apatie acest sector al vieții noastre literare, stimulînd cercetarea critică aprofundată și curajoasă. Practicarea elogiilor nediferențiate și nemăsurate, care se instaurase de mai multă vreme în critica noastră literară, creasera un climat puțin prielnic progresului literaturii noastre realist-socialiste și nu constituiau în nici un caz un sprijin efectiv, dat scriitorilor în munca lor de creație. Tonul apologetic paraliza însăși activitatea cronicarului literar, care, evitînd analiza în spirit critic și principiile științifice ferme, se constrîngea singur la repetare, la monotonie, la acceptarea unor criterii scăzute. În mai înainte pomenitul articol redacțional din Scînteia, se spunea, între altele: „Acolo unde nu există critică și exigență, se creează un aer irespirabil, stătut, se încuibează automulțumirea, comoditatea, stagnarea. Cine poate dori, și cui poate să folosească o atmosferă în care ar dispare principalul motor al dezvoltării creației — confruntarea de păreri, spiritul critic și autocritic? O astfel de atmosferă este prielnică doar superficialității și lingușirilor ieftine".

Tovarăși,

Se cuvine să punem o întrebare: pentru ce critica noastră literară a așteptat să fie scoasă din apatie de Scînteia? Avem printre noi cîțiva critici literari valoroși. Pentru ce nu au sezisat la timp atmosfera nesănătoasă instalată în critica noastră literară? Scriitorii trebuie să capete oroare de lingușiri. Ei trebuie să ajungă să accepte critica. Mai mult: ei trebuie să ajungă să dorească critica. Binevenitul articol din Scînteia cerea criticii să desfășoare o cercetare argumentată și nuanțată, să stabilească o judecată de valoare fermă, la un nivel înalt de obiectivitate și principialitate. Spiritul de partid al criticii trebuie să se evidențieze tocmai prin seriozitatea analizei, prin îndrăzneala în afirmarea opiniilor, prin pasiunea cu care militează pentru principiile realismului socialist. S-a cerut și se cere criticii un efort către claritate, către un limbaj accesibil, popular, caracteristică de bază a publicisticii noastre militante. Combativitatea și operativitatea trebuie să se îmbine cu analiza aprofundată, bazată pe demonstrarea riguroasă a ideilor. Critica superficială, nebazată pe analiza aprofundată, științifică, nu are ce să caute în publicațiile noastre.

Riposta hotărîtă dată spiritului apologetic, după apariția articolului din Scînteia, a produs așadar o înviorare în presa literară. Critica a devenit mai activă, mai exigentă. Se publică în ultima vreme multe articole vii, interesante, pătrunse de spirit critic în aprecierea operelor literare recente. În ultimele luni, în presa noastră literară se desfășoară discuții pe teme de actualitate: despre poezie, despre reflectarea chipului comunistului, despre construcția romanului etc.; se afirmă puncte de vedere noi, argumentate, în caracterizarea unor fenomene ale literaturii noastre noi.

Trebuie să spunem însă că această dezamorțire a criticii în publicațiile Uniunii Scriitorilor nu este încă satisfăcătoare. Lipsesc încă studiile de sinteză, care să releve contribuția scriitorilor noștri la dezvoltarea literaturii romîne și la dezvoltarea realismului socialist în general. De multă vreme sînt așteptate articole ample de generalizare creatoare care să evidențieze căile de dezvoltare ale literaturii noi, combătînd intransigent abaterile de la orientarea marxist-leninistă și afirmînd tendințele înnoitoare. Cît de utile ar fi asemenea studii aprofundate, despre problemele romanului sau ale poeziei, studii ce ar marca stadiul actual al evoluției unor sectoare importante din literatura noastră! Timiditatea în tratarea temelor de sinteză reprezintă încă și acum o caracteristică extrem de negativă a criticii noastre. Apar încă, în presa noastră literară, articole fade, fără orizont științific, reminiscențe ale atmosferei apologetice. Nu se manifestă încă pretutindeni stăruința pentru ridicarea nivelului teoretic al criticii, pentru aprofundarea analizei la obiect. Ce așteaptă oare criticii noștri pentru a porni la împlinirea acestor lipsuri? Un nou articol redacțional în Scînteia? Pentru elucidarea unor probleme importante de creație, trebuie să încurajăm lupta principială de idei, confruntarea opiniilor, care să contribuie la triumful realismului socialist în literatura noastră. De unde să pornească această încurajare, dacă nu de la conducerea Uniunii Scriitorilor? Cine trebuie să transforme în fapt acest deziderat al nostru, al tuturor, dacă nu redactorii șefi ai publicațiilor noastre? Există și la conducerile publicațiilor noastre — da, continuă să existe — o inerție. Ar fi timpul să se iasă din ea.

Pe plan editorial, printre realizările ultimei perioade, remarcăm apariția a două cărți consacrate problemelor romanului. Volumul lui Silvian Iosifescu, „În jurul romanului", este o valoroasă lucrare de sinteză, care discută evoluția romanului european și unele probleme teoretice, legate de dezvoltarea speciei în cadrul realismului socialist. În acest volum, referirile la literatura romînă sînt însă insuficiente. „Romanul romînesc contemporan" de Dumitru Micu cuprinde o analiză a principalelor opere ale literaturii noi, cu observații pătrunzătoare despre conturarea diferitelor personalități artistice în proza contemporană. Prea puțin se întrevede însă efortul criticului în generalizarea experienței romanului actual, în stabilirea direcțiilor lui de dezvoltare.

În domeniul teoriei literare, a apărut volumul „Conținut și formă în artă" de Andrei Băleanu, care abordează competent o problemă fundamentală a esteticii științifice. Sînt de semnalat, pe tărîmul istoriei literare, două cărți despre G. Ibrăileanu: Savin Bratu — „Ibrăileanu-Omul", Al. Piru — „Opera lui G. Ibrăileanu". De asemenea, monografia lui D. Vatamaniuc despre Popovici-Bănățeanu.

O lacună serioasă a istoriei noastre literare o constituie lipsa lucrărilor consacrate principalelor curente literare, cercetări critice care să reconsidere științific, în lumina tezelor leniniste asupra moștenirii literare, etape însemnate în formarea literaturii romîne. Menționăm volumul lui Savin Bratu și Zoe Dumitrescu despre „Contemporanul", volum criticat pentru capitolele care înfățișează dezvoltarea mișcării muncitorești în acea perioadă, dar valabil în mare parte în aprecierea curentului literar respectiv. Recent au fost publicate studii substanțiale asupra „Sămănătorismului": G. C. Nicolescu — „Viața romînească", Mircea Zaciu: „Tribuna", Al. Săndulescu: „Gazeta literară", studii care sînt un început promițător în discutarea competentă a problemei reconsiderării curentelor literare. Devine din ce în ce mai necesară apariția altor cercetări critice, monografice, serioase, cu privire la opera marilor noștri clasici (Eminescu, Caragiale, Creangă, Sadoveanu, Arghezi) și analiza curajoasă și documentată a creației unor scriitori care au adus o contribuție în dezvoltarea literaturii romîne, deși au suferit — ceea ce nu trebuie uitat — influențe nocive ale ideologiei burgheze.

Consemnînd unele progrese ale criticii literare, trebuie să-i cerem un efort sporit pentru îndeplinirea sarcinilor importante care-i revin. În scurt timp ar trebui să apară, în volume sau în presă, cercetări asupra literaturii contemporane, cercetări făcute în spirit critic, care să marcheze o contribuție a criticii realist-socialiste. Trebuie să încurajăm inițiativele bune ale criticii de a dezbate problemele literare contemporane, analizînd cu discernămînt orientarea ideologică și artistică a scriitorilor, interpretînd calificat aspecte diverse ale măiestriei literare.

O răspundere însemnată în stimularea și îndrumarea criticii revine revistelor Uniunii Scriitorilor. Dacă în unele publicații se poate constata o îmbunătățire a situației în acest sector („Viața romînească", „Gazeta literară", „Tribuna"), trebuie să spunem că alte redacții manifestă lipsuri îngrijorătoare. Apar articole confuze, lipsite de orientare, și foarte multe recenzii plate, formale, în „Iașul literar" și „Scrisul bănățean". Nu se poate aprecia ca pozitivă nici activitatea secției de critică literară de la revista „Luceafărul". Redacția acestei reviste ar trebui să depună eforturi pentru accentuarea spiritului critic în cadrul cronicii literare și în cadrul altor rubrici.

Este necesară adoptarea unei atitudini hotărîte pentru înlăturarea stilului prețios, impopular. Limbajul încîlcit ascunde confuzia de idei și arată lipsa de legătură a criticului cu masa largă de cititori, cu poporul. Amintim, în acest sens, articolul judicios scris de Al. Philippide în **Contemporanul** și reprodus în **Scînteia**.

Critica literară are datoria să îndeplinească indicațiile date de partid, să dezvolte în lumea noastră, a scriitorilor, o atmosferă de muncă creatoare, constructivă.

Reamintim sarcinile formulate de articolul citat din Scînteia: „În dezvoltarea ascendentă a literaturii și artei noastre pe drumul realismului socialist, critica marxist-leninistă joacă un rol însemnat, sprijinind din toate forțele noul, relevînd cu grijă și dragoste valorile create, semnalînd și analizînd deficiențele în scopul depășirii lor, respingînd influențele ideologiei burgheze... În fața criticilor și a publicațiilor literare stă sarcina de a trece cu toată răspunderea la o muncă temeinică de studiere și aprofundare a noilor creații, ridicînd ceea ce este izbutit la nivelul unei experiențe pozitive a mișcării noastre literar-artistice, iar din slăbiciuni trăgînd de asemenea concluzii și învățăminte de ordin general".

Credem că, înlăturînd tonul apologetic, muncind cinstit, ținînd seama de indicațiile partidului și nepregetînd nici un efort, critica noastră literară va aduce o participare serioasă și eficientă la făurirea literaturii noastre noi, socialiste.

Aș vrea să mai adaug cîteva cuvinte cu privire la criticii noștri tineri. Este greu să fii un bun scriitor. Trebuie să ai un material de viață uriaș, orientare ideologică, talent. Trebuie să cunoști bine limba și, oricît ți s-ar părea că o cunoști de bine, s-o studiezi și s-o îmbogățești mereu. Apoi trebuie să ai o mare putere de muncă și nesfîrșit de multe ore să stai aplecat asupra hîrtiei, migălind frază cu frază. După părerea mea, este și mai greu să fii un bun critic literar. Un bun critic literar trebuie să știe ceva pe deasupra. Dacă vreți să însemnați ceva în literatura noastră, dacă vreți să-i ajutați pe scriitori să-și desăvîrșească operele lor, pregătiți-vă serios. Studiați, aprofundați, munciți fără răgaz.

Literatura pentru copii

Tovarăși,

Considerată în ansamblu, literatura destinată copiilor și tineretului s-a dezvoltat în ultimii ani pe linia unei mai strînse legături cu realitatea zilelor noastre, a oglindit aspecte mai variate, la un nivel artistic deseori superior. Astfel, Marcel Breslașu a dăruit copiilor, adunîndu-și în volum versurile publicate prin reviste și grupate sub titlul „Schimbul de mîine", o culegere de poezii model pentru educația politică a celor mici, deși unele păcătuiesc, totuși, prin didacticism sau un prea pronunțat caracter ocazional. Gelu Naum a scris în mod ingenios „Cartea cu Apolodor". Uneori, însă, umorul autorului rămîne gratuit. Calități lirice deosebite, și o prețioasă încercare de a investiga realitățile familiei socialiste, vădește Florin Mugur în „Casa cu ferestre argintii". Din păcate, însă, viziunea autorului e încă îngustă. Iar Cezar Drăgoi, în „Luna din călimară", izbutește cu sfătoșenie moldovenească să dezvăluie tainele pădurii și să evoce figuri de baladă. Titel Constantinescu a scris „Copii în August", lucrare interesantă prin tematică, dar încă nu destul de realizată sub raport artistic. În sfîrșit, intenționînd să găsească noi modalități de expresie, Mioara Cremene a publicat volumul „Bună dimineața, lume!" — încercare de cele mai multe ori nereușită de a cultiva sensibilitatea copilului, deoarece dorința de a fi cu orice preț originală a dus autoarea — cu unele excepții — la lipsă de exigență ideologică și chiar la lipsă de exigență artistică.

În domeniul basmului nou, purtător al mesajului epocii noastre, au fost scrise în această perioadă bune cărți de basme.

Proza pentru pionieri și școlari s-a îmbogățit deasemeni cu noi și interesante lucrări. Eroismul, dragostea de patrie și față de partid străbat lucrarea „August de foc". Costache Anton a abordat în „Seri albastre" problema raporturilor dintre băieți și fete, scriind un roman interesant, cam inutil lungit. Vladimir Colin a dăruit copiilor mai mari un bun roman de aventuri, „Întoarcerea pescărușului", în care aventura încetează a mai fi gratuită, povestindu-se, scăderi datorite rolului prea mare pe care „întîmplarea" îl joacă în acțiune, un crîmpei din lupta comuniștilor împotriva fascismului în anii războiului.

Deși, cantitativ, bilanțul se prezintă pozitiv, totuși cititorii nu se pot declara pe deplin satisfăcuți. Să ne gîndim, tovarăși, și la setea de citit a lectorilor noștri tineri, să ne gîndim ce răspundere avem față de ei.

Sarcini și perspective

Tovarăși,

La conferința Organizației Regionale de Partid Cluj, în amplă sa cuvîntare, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, primul secretar al Partidului Muncitoresc Romîn, a spus între altele:

„Poziția Partidului nostru față de vechea intelectualitate este bine cunoscută. Ea a fost precizată cu toată claritatea la cel de-al II-lea Congres al Partidului nostru. Partidul nostru a manifestat și manifestă multă înțelegere și răbdare față de vechii intelectuali, ajutîndu-i să se elibereze de balastul vechilor concepții, și să-și însușească concepția noastră, materialist-dialectică, asupra lumii și societății. În același timp, Partidul combate cu intransigență orice influențe ale ideologiei străine, orice tendințe de „împăcare" a ideologiei proletariatului revoluționar cu ideologia burgheză.

„Rezultate valoroase au obținut și mulți dintre creatorii în domeniul literaturii și artei din orașul și regiunea Cluj, ale căror opere sînt prețuite nu numai la ei acasă, ci în întreaga țară. Relevînd aceste rezultate, organele și organizațiile de partid trebuie să combată și să critice cu tărie ruptura de viață care se manifestă în creația unora dintre scriitori și artiști, slaba reflectare a operei de construire a socialismului și a eroilor acestei opere, oameni simpli ai patriei noastre, tendințele de refugiere în trecut sau într-o tematică îngustă, lipsită de semnele distinctive ale epocii pe care o trăim, neglijînd conținutul operei de artă de dragul unei pretinse originalități în formă.

„Unele publicații periodice din Cluj neglijează multe dintre aspectele realității noastre contemporane. Cu perfectă îndreptățire a criticat aici tovarășul Gall Ernest pe acei scriitori care fug de viață, de realitate, nu vin în mijlocul oamenilor muncii, nu se străduiesc să cunoască viața și preocupările lor. Astfel de scriitori devin în mod inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare; ei pot stîrni admirația ieftină a cîtorva snobi, dar poporul — acela căruia trebuie să i se adreseze orice operă de artă veritabilă — îi respinge.

„Considerăm că una dintre cele mai prețioase forme ale muncii ideologice în rîndurile intelectualității este dezbaterea publică a problemelor de ideologie, de creație științifică și artistică".

Tovarăși,

Socotim că, deși adresate intelectualilor și scriitorilor clujeni, aceste cuvinte își au deplină îndreptățire în ceea ce privește pe toți intelectualii și scriitorii țării noastre. Se cuvine deci să ne întrebăm: au străbătut scriitorii noștri în acești 16 ani, cu operele lor literare, drumul pe care l-a străbătut agricultura noastră, de la plugul de lemn, moștenire a regimului burghez, pînă la cei peste 70% de agricultură cooperativizată cît avem astăzi în țara noastră? Evident, eu nu mă gîndesc să fac vreo apropiere mecanică, dar nu este oare obligat fiecare dintre noi ca să ne punem această întrebare, și anume: ținem noi, scriitorii, prin opera noastră literară, pasul imensei curbe ascendente pe care o reprezintă dezvoltarea agriculturii socialiste din țara noastră?

Planul de perspectivă va aduce la cunoștința întregului nostru popor imaginea unei țări angrenate într-un proces de o amploare pe care puțini dintre noi ne-o putem astăzi închipui cu ușurință. Nu este oare momentul ca fiecare dintre creatori să-și pună bărbătește întrebarea: în ce măsură operele mele reprezintă curba ascendentă făcută de procesul de industrializare a țării, de la nivelul din 1944 pînă la nivelul zilelor noastre? Să nu uităm că am fost o țară eminamente agricolă, și că am fost o țară eminamente analfabetă, eminamente sleită de malarie și de multe alte boli sociale. Nu este momentul ca fiecare dintre creatori să se întrebe în ce măsură operele sale țin pasul acestei epoci de profundă revoluție culturală pe care o trăiește țara noastră?

Cuvîntul rostit de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la conferința regiunii Cluj ne obligă și pe noi, cei ce lucrăm în conducerea Uniunii Scriitorilor, la o sumedenie de întrebări cărora — o spun aici răspicat, ca între tovarăși — nu le putem răspunde întotdeauna cu suficientă satisfacție de a ne fi făcut datoria. Credem că, mai ales în ultimii doi-trei ani, conducerea Uniunii Scriitorilor n-a găsit metodele de muncă cele mai fericite pentru ca să realizeze acea comuniune intimă și frățească dintre scriitori și masele cărora scriitorul le adresează mesajul său. Scriitorii noștri — și ne gîndim la cei mai buni, mai activi, mai legați de problemele arzătoare ale culturii noastre — trebuie să se apropie și mai puternic de marile probleme care frămîntă pe constructorii socialismului, iar conducerea Uniunii Scriitorilor — trebuie să facă toate eforturile pentru ca creatorii noștri să cunoască mai de aproape pe oamenii muncii, să trăiască mai intim viața lor de fiecare zi, să pătrundă mai adînc în universul de gîndire și simțire al acestor oameni și să realizeze acea osmoză temeinică, singura în stare să asigure apariția unor opere de înaltă ținută. Conducerea Uniunii Scriitorilor trebuie să se străduiască să descopere acele metode eficiente, prin care scriitorii să se întîlnească cu lectorii lor, în consfătuiri serioase și creatoare, de la care să plece îmbogățiți, nu numai lectorii, dar și scriitorii.

Noi, toți cei care răspundem de conducerea și munca în Uniunea Scriitorilor, am greșit față de obștea scriitoricească și sîntem vinovați față de fiecare creator în parte pentru faptul de a nu fi urmărit cu perseverență un plan sistematic de întîlniri fructuoase între scriitori și cititori, întîlniri ce ar fi putut să prilejuiască o bună cunoaștere, nu numai a scriitorului de către cititor, dar pentru scriitor a viitoarelor sale personaje. N-am fi greșit cu nimic, ci, dimpotrivă, am fi făcut o treabă bună, rodnică, dacă am fi îndrăznit să ne prezentăm în fața lectorilor noștri, nu numai după ce cărțile noastre au apărut în vitrine, dar și înainte, atunci cînd aceste volume se aflau în capetele noastre, sub formă de planuri, intenții sau scheme încă nedefinitive. Sîntem încredințați că n-am fi avut decît de cîștigat dacă, povestindu-le lectorilor planurile noastre literare, am fi aplecat urechea atentă la sugestiile și observațiile lor. Am fi avut, de asemenea, foarte mult de cîștigat, dacă înainte de a da tiparului măcar unele dintre cărțile noastre, le-am fi supus discuțiilor unor colective largi, în care să se afle nu numai scriitori, ci și oameni ai muncii, din diferite sectoare de construcție socialistă.

Și, în sfîrșit, vreau să pun în discuția conducerii Uniunii Scriitorilor o problemă care mi se pare a fi de importanță capitală, și anume: problema asigurării cadrelor noastre de viitor. Cred că conducerea Uniunii Scriitorilor n-a cutezat în suficientă măsură să încerce experiențe novatoare, în toate domeniile, și mai ales în acela al asigurării de cadre tinere, — schimbul de mîine al literaturii noastre.

Credem că conducerea Uniunii Scriitorilor, și fiecare membru în parte al acestei conduceri, ar fi făcut operă de mare și patriotică însemnătate dacă ar fi căutat să atragă la masa de scris oameni noi, proveniți din rîndurile oamenilor muncii, cu o vastă experiență concretă a vieții. Trebuie să vă mărturisesc: avem tineri înzestrați în frontul nostru literar, oameni talentați și de viitor. De multe ori însă experiența lor de viață, experiența lor personală, este săracă și neinteresantă, fapt ce îi transformă pe mulți dintre ei în experimentatori desueți ai unor metode literare depășite și livrești. În schimb, am întîlnit în viață nenumărați oameni care nu se gîndesc să facă literatură, sau care, dacă vreți, povestind unora, în cerc intim, cîte ceva din experiența lor de viață, fac literatură fără să știe, și încă una de înaltă calitate. Trebuie să-i atragem pe acești oameni către îndeletnicirea scrisului, arătîndu-le că experiența lor personală de viață este un tezaur admirabil, din care se cuvine a ne împărtăși fiecare dintre noi.

De asemenea, tovarăși, vreau să vă mai reamintesc o observație făcută de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu prilejul aceleiași conferințe regionale de partid. Relevînd succesele înregistrate de oamenii de știință și de artă, primul secretar al Partidului nostru a atras, pe bună dreptate, atenția creatorilor cu privire la primejdia automulțumirii. Dacă ne vom scruta, fiecare dintre noi, conștiința, vom vedea că nu rare ori succesele mai mari sau mai mici, mai legitime sau mai puțin justificate, au condus la instaurarea unei stări de automulțumire, — cea mai puțin prielnică dintre stările sufletești, știut fiind că în materie de artă literară, o singură stare este fertilă: sfînta neliniște creatoare. Neliniștea creatoare îl ține legat, pe artistul adevărat, timp îndelungat, de masa de lucru. Neliniștea creatoare îl face, pe artistul adevărat, să scrie cu grijă, să transcrie și iarăși să transcrie aceeași pagină, pentru ca aurul cuvintelor, al imaginilor, al ideilor, să ajungă sub ochii cititorilor curățat de orice impuritate. Gîndiți-vă la exigența marilor noștri clasici: Eminescu, Creangă, Caragiale, Odobescu. Fără exigență extremă, fără neliniște creatoare, nici unul dintre noi nu va putea crea acele opere pe care le așteaptă de la noi Partidul nostru, poporul nostru.

Pentru cultivarea unei asemenea stări de spirit și a unei asemenea morale, vreau să spun răspicat aici, și cu tot simțul de răspundere, că n-a militat totdeauna, cu suficientă consecvență, conducerea Uniunii noastre.

Am subliniat aceste deficiențe, pentru că reflectarea lor cea mai imediată se face în domeniul scrisului, deci chiar în paginile lucrării noastre.

Tovarăși,

Tabloul dezvoltării literaturii noastre pe anul 1959 și al muncii conducerii Uniunii Scriitorilor pe același an, așa cum vi l-am înfățișat, conține, fără îndoială, nenumărate omisiuni. Ar fi fost însă greu ca, într-un timp totuși limitat, să fi putut epuiza multitudinea de probleme și de aspecte cîte reprezintă procesul de dezvoltare și de creștere al artei noastre literare. Dar fie și așa, cu nenumăratele lipsuri cîte le bănuim a fi avut expunerea noastră, încă ni se pare că vom izbuti să descifrăm sarcinile ce ne stau în față, sarcini concrete pe care ni le impun, pe de o parte, succesele, pe de altă parte lipsurile amintite.

Credem că îi revine conducerii Uniunii Scriitorilor sarcina activizării, sub toate formele, a legăturilor ce trebuie să se stabilească între scriitori și domeniile importante de activitate din țara noastră. Departe de noi gîndul de a pleda pentru repetarea formelor elementare, utilizate într-un trecut nu prea îndepărtat, cînd documentarea era confundată cu o luare de contact sporadică și expeditivă cu terenul, în limitele unor informări reporterici. Sîntem mai încredințați decît oricînd că literatura noastră nu poate izvorî decît dintr-o documentare temeinică, adîncă, bazată pe o observare atentă a vieții, trăită de scriitori cu patimă, filtrată prin sensibilitatea lor creatoare.

Va trebui ca, toți împreună, să descoperim acele forme prin care scriitorul să fie mai legat de realitățile imediate printr-un contact temeinic și organic.

Literatura modernă s-a dezvoltat, în bună parte, pe baza experienței ziaristice. O muncă asiduă, susținută și devotată, în cadrul gazetelor regionale și raionale, sau ca simpli redactori ai gazetelor de perete din marile instituții, — iată o îndeletnicire care, în special tinerilor, le-ar putea deschide, în mod cert, drumul spre o literatură autentică, fruct al unei experiențe personale. Bineînțeles nu ne-am îngădui să formulăm reguli obligatorii. Conducerea Uniunii Scriitorilor va trebui să descopere o multitudine de forme elastice, convenind fiecărui scriitor în parte, în funcție de aptitudinile și de capacitatea fiecăruia. Oricum însă, ni se pare că îngrămădirea majorității scriitorilor în cîteva centre, și îndeosebi în Capitală, cînd viața tumultoasă legată de construcția socialismului, pulsează în toate colțurile patriei noastre, cînd satele noastre de astăzi reprezintă un univers complex, ridicînd o sumedenie de probleme omenești, deosebit de interesante, îngrămădirea aceasta a majorității forțelor noastre artistice doar în cîteva centre, începe a ni se pune ca o problemă căreia conducerea Uniunii Scriitorilor este prima chemată a-i da un răspuns creator.

A doua sarcină ce se impune cu limpezime din analiza lipsurilor semnalate în scrisul nostru în diverse sectoare, este ridicarea nivelului ideologic al creatorilor noștri.

Planul de activitate al Uniunii Scriitorilor, ce va fi expus de tovarășul Beniuc, prevede o îmbunătățire substanțială a muncii noastre în această direcție. Am avea de adăugat doar faptul că noi considerăm sarcina Uniunii Scriitorilor de a veghea ca munca pentru ridicarea nivelului ideologic a scriitorilor noștri să fie mai puțin una de campanie și asalt, decît o activitate ritmică și temeinică, răsfrîntă în toate inelele noastre organizatorice, — în secții, comisii, filiale, cenacluri și în redacțiile publicațiunilor noastre.

Raportul prezentat nu și-a propus și o analiză a activității publicațiunilor noastre, dar cum literatura noastră începe de cele mai multe ori prin a fi publicată în reviste, este evident că atît succesele cît și lipsurile semnalate, sînt deopotrivă legate de munca din redacțiile noastre literare.

Munca din redacțiile revistelor noastre trebuie să fie substanțial îmbunătățită. Pe primul plan, în fiecare redacție, trebuie să stea grija fermității ideologice, grija pentru măiestria artistică, contactul colaboratorilor și al redactorilor cu terenul, contact cu marile mase de cititori.

Conducerea Uniunii Scriitorilor va trebui să vegheze și să ia măsuri organizatorice pentru îmbunătățirea substanțială a muncii în redacțiile publicațiunilor noastre. Colegiile redacționale, așa cum apar ele în majoritatea casetelor publicate în revistele noastre, s-au demonstrat în marea lor majoritate inoperante și fantomatice. Este mai mult decît regretabil că conducerea Uniunii Scriitorilor a îngăduit atîta vreme o asemenea stare de lucruri. Aceste colegii trebuie reorganizate și obligate să devină foruri active de răspundere pentru munca literară dusă în redacție. Majoritatea redactorilor ar trebui, deasemenea, să-și scruteze schemele de organizare, întrebîndu-se cu seriozitate: ce aport aduce fiecare om în munca de pregătire a revistei.

Conducerea Uniunii Scriitorilor, răspunzătoare față de schimbul de mîine al literaturii noastre, va trebui să vegheze mult mai atent la felul cum se dezvoltă tineretului nostru, atît din punct de vedere al pregătirii sale profesionale, cît și al climatului moral în care crește.

Trebuie să facem totul pentru a atrage în lumea noastră, a scriitorilor, oameni talentați, din alte sectoare de muncă, și a-i ajuta să transforme uriașul lor material de viață, vasta lor experiență, în literatură.

Va trebui să ne sporim atenția la felul cum se desfășoară munca literară în cenacle. Departe de a fi o sarcină de mîna a doua, îndrumarea cenaclurilor, exigența față de lucrările citate și asigurarea unui nivel corespunzător al discuțiilor, sînt sarcini de mare importanță pentru viața acestor nuclee literare, în care se dezvoltă tineretul nostru.

Casa Scriitorilor trebuie să-și îmbogățească programul și să devină un focar de cultură socialistă, un centru în care să se dezbată în mod creator cele mai arzătoare probleme ale literaturii noastre.

Așa cum s-a văzut și din Raport, literatura minorităților naționale a înregistrat o serie de succese, lipsurile ivite în scrierile confraților noștri nefiind deosebite de deficiențele propriilor noastre cărți. Trebuie să facem totul pentru ca literatura confraților noștri de altă limbă decît cea romînească să ne fie îndeaproape cunoscută, după cum cele mai bune scrieri romînești să fie traduse la vreme în limbile minorităților naționale.

Sîntem încredințați că toți scriitorii acestei țări avem de învățat unii de la ceilalți, și că o colaborare mai strînsă ne va fi profitabilă tuturor.

Educarea tineretului nostru, sarcină patriotică de onoare, trebuie să ne preocupe mult mai mult decît ne-a preocupat pînă acum. Așa cum am încercat să arătăm, literatura destinată copiilor a făcut în ultima vreme însemnați pași înainte, atît în ceea ce privește conținutul ideologic al lucrărilor, cît și în ceea ce privește expresia lor artistică. Ni se pare însă că a venit momentul ca scriitorii noștri cei mai buni, cu cea mai mare experiență de viață și literară, să consacre o parte a scrisului lor și acestor cititori atît de dragi tuturor.

În țara noastră se dezvoltă, cum vă este bine cunoscut, o activitate vastă de popularizare în rîndurile maselor largi de cititori a operelor cele mai de seamă din literatura clasică universală, din literatura tuturor popoarelor. Am abuzat de acest cuvînt, dar îmi dau seama că nu-l pot omite; cred că este o sarcină a Uniunii Scriitorilor — și a noastră, a tuturor — de a veghea ca traducerea acestor opere să fie asigurată de cei mai buni scriitori ai noștri într-o asemenea formă, încît vechiul adagiu *tradutore, traditore* să-și piardă valabilitatea.

Instituția Fondului Literar reprezintă o pîrghie însemnată în procesul dezvoltării literaturii noastre, în măsura în care asigurarea condițiilor economice ale scriitorilor constituie o problemă ce se cuvine să ne rețină atenția. Analiza amănunțită a felului cum s-a muncit la Fondul Literar, făcută cu diverse prilejuri de Biroul Uniunii Scriitorilor, arată că această instituție s-a achitat, în linii generale, de obligațiile sale și a vegheat ca fondurile ei să se îndrepte spre cerințele cele mai legitime. Credem însă că în această direcție nici un spor de atenție nu este inutil. Conducerea Uniunii Scriitorilor și conducerea Fondului Literar vor trebui să aibă grija ca fiecare ban acordat, fie sub formă de ajutoare, stipendii sau împrumuturi, fiecare sumă destinată documentării, să fie astfel drămuită, încît să avem întotdeauna certitudinea că sumele acordate își primesc acoperirea-aur în litera tipărită, sub forma unei literaturi partinice, a unei literaturi oglindă fidelă a timpului pe care îl trăim.

Tovarăși,

Așa cum am spus și la început, plenara noastră vine în întîmpinarea a două mari evenimente: al treilea Congres al Partidului, și sărbătorirea a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din Romînia. Să ne unim eforturile pentru ca scrisul nostru, contribuție valoroasă la opera de construcție a socialismului în țara noastră, să se ridice la acea treaptă de combativitate, de partinitate și de măiestrie artistică pe care o așteaptă de la noi întregul nostru popor.

Trăim bucuria unor zile mărețe. Avem fericirea să trăim într-o țară de democrație populară, condusă de partidul de avangardă al clasei muncitoare. Ne bucurăm de îndrumarea de fiecare clipă a Partidului nostru. Frontul scriitoricesc din țara noastră este un front puternic, unit. Avem toate condițiunile realizării unor opere de seamă, care să constituie mîndria întregului nostru popor. Toate acestea mă îndreptățesc să-mi exprim sentimentul pe care sînt încredințat că-l trăiți și dumneavoastră, sentimentul că putem face față atîtor sarcini de onoare cîte ne revin în munca noastră grea și nobilă. Sînt sigur că nu greșesc cînd, acum și aici, la sfîrșitul acestui raport, asigur Partidul nostru, Comitetul Central al Partidului nostru, în frunte cu iubitul nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej, că scriitorimea noastră, strîns unită în jurul Partidului și întregului nostru popor, este hotărîtă să-și sporească eforturile și să-și facă datoria pînă la capăt.

DIN TURNUL VREMII

(despre două volume de versuri de Eugen Frunză)

Există în volumul „Cîntece de veghe" o poezie intitulată „Din turnul vremii" care, prin imaginea sa dominantă, capătă semnificația unei embleme a întregii poezii a lui Eugen Frunză. O imagine chemată să simbolizeze în trecut izolaționismul artistului este convertită în opusul ei: „turnul de fildeș" devine „turnul vremii", post de strajă și de observație. Din vîrful acestui turn, poetul privește „în timp și în lumea din afară" pentru ca, odată isprăvindu-și „rondul" să coboare, gata de luptă, în „veacu-i de lumină".

Ipostaza pe care și-o revendică poetul, indiferent de figura de stil, nu este o poză studiată, ci o atitudine sinceră, una din trăsăturile organice ale poeziei lui Eugen Frunză, izvorîtă din fondul militant al acesteia.

Poezia pe care o cultivă autorul „Cîntecelor de veghe" solicită cu necesitate gesticulația largă, timbrul retoric, în ciuda faptului că ea tinde să se realizeze pe un amplu registru poetic, de la pamfletul politic la meditația lirică. Am putea să adăugăm că „Turnul vremii" nu este numai punct de veghe și de observație, ci și tribună din înălțimea căreia poetul vorbește maselor. (Un argument în sprijinul acestei afirmații este succesul de care se bucura poeziile lui Eugen Frunză declamate de el însuși la șezători literare). Scriindu-și versurile, poetul nu scapă din vedere accesibilitatea și funcția lor agitatorică. Față de cărțile anterioare, volumele recente, îndeosebi „Oameni și cești", scot în evidență sporuri cantitative în direcția capacității mobilizatoare a versurilor, însușire pe care poetul nu ar fi putut s-o obține fără o grijă mai atentă pentru mijloacele de expresie, pentru „forța de șoc" a cuvîntului. Fetișismul „faptului de viață" brut, transplantat în poezie, fără transfigurare artistică, ca și generalitățile versificate sînt tot mai mult izgonite în avantajul unor poezii de reală vigoare emotivă.

Se vede, în același timp, o strădanie declarată de autodepășire, rîvna de a-și îmbogăți paleta cu noi culori. Ne îndeamnă să recunoaștem aceste eforturi chiar Eugen Frunză, care invocă undeva „tunetul" (alteori folosit abuziv) dar și „ecoul", „tremurul din flaut", „freamătul din codru", pe care le-ar dori fuzionate într-un unic „cîntec nou". Atent ca și pînă acum la problemele actualității, Eugen Frunză demonstrează în aceste volume pătrunderea poetului în toate compartimentele vieții.

Sporul de calitate de care vorbeam este obținut, în cele mai bune versuri agitatorice, prin fond și prin tonul lor emoțional, printr-o mai mare concretețe a detaliilor sugestive.

Încercînd, de pildă, o transpunere în poezie a ideii umanismului socialist, poetul nu se limitează la o înșiruire de abstracțiuni, ci obține efectul propus printr-o succesiune gradată de imagini, desprinse dintr-un univers familiar: *„Dați-mi o floare bătută de brumă, / și va renaște la inima mea; / ...Dați-mi un pui de mierlă bolnav / la sîn am să-l port, / am să-i vindec piciorul, / am să-l veghez / ...Un om arătați-mi care suspină / după un cîntec uitat... / am să alerg la capătul lumii / cu să-i aduc, în palme lumină... / Dar un nemernic de-mi iese în drum, / unul ce-și vinde și cîntec și țară... / Dați-mi, o, dați-mi durere / să-l doară — / și lăcări / să-i facă inima scrum".*

În poeziile din volumul „Oameni și cești", unele din ele de un puternic patos demascator, virulența satirică nu este realizată prin aglomerare de imprecații, prin violențe verbale, ci prin plasticizarea detaliilor, prin observații acute. Așa se întîmplă, de pildă, în „Lupte", unde reconstituirea sobră a atmosferei, pigmentată de comentariul poetului, compune o imagine grăitoare a disoluției morale din lumea burgheză.

Același procedeu este reluat în „Stradă", „Noapte în Ruhr", „La Beethoven" sau „Hamburg-Centru", toate din volumul „Oameni și cești". În „Hamburg-Centru", de pildă, detaliul plastic — reclama — își sporește capacitatea de sugestie, ajungînd, prin repetiție, să fie proiectat în conștiința cititorului la proporțiile unui simbol al orașului capitalist.

Concretețea imaginii, acuitatea observației, sensibilizarea impresiilor se îmbină în poeziile bune cu o selecție mai riguroasă a formei; materialul poetic este mai concentrat, mai strîns, ceea ce îl obligă pe poet la o cizelare mai atentă a versului.

Comunicînd cu cititorii de la înălțimea tribunei, Eugen Frunză a înțeles ca oratorul care folosește fraze generale, expresii ofilite, riscă să nu se bucure de atenția auditoriului. Eforturile sale în direcția lărgirii registrului poetic și a perfecționării mijloacelor de expresie sînt vizibile. Iată de ce socotesc că Radu Enescu, în cronica sa din „Tribuna", cercetează poezia lui Eugen Frunză cu un zel destructiv care vădește, de fapt, înțelegerea deformată a combaterii tonului apologetic în critica literară.

Impurietățile care se mai întîlnesc derivă dintr-o carență de ordin general, evidentă — e drept — în amîndouă volumele. Includerea în circuitul poeziei a unor figuri de stil, expresii, construcții orale, luate din vorbirea obișnuită, este menită să îmbogățească resursele poetice, să dea o ripostă formelor osificate, rigide. Dar aceste resurse substanțiale nu se oferă poetului de-a gata și exemplul muncii titanice a lui Maiakovski este semnificativ, iar o transpunere neelaborată nu este chemată să împrospăteze emoția artistică, ci dimpotrivă, s-o paralizeze.

Într-o poezie bună, cum este „Strada", realizată pînă la un anume punct cu mijloace sobre într-o cadență gravă, stăpînită, poetul introduce o bizară conversiune de tonalitate, trecînd brusc într-un alt registru afectiv; după ce se compară cu Faust, scoate la iveală o asemenea mostră: *„Aș bate-n cer cu pumnii / Hei, băiete, pe unde-o fi Germania lui Goethe? / Nu e pe-aici? Ori a fugit de ploaie / Prin noapte ca un plîns de cucuvaie".* Se pare că poetul nu sesizează discrepanța, fiindcă și în alte strofe, energia simțirii se rezolvă comod, tot prin „familiarisme". *„Ce-a fost apoi!? Cutremurat vă spui / Sus în pervaz văzurăm chipul lui"* (al lui Beethoven — n. n.), sau în aceste versuri care destramă în burlesc ideea încadrării poetului în cadența contemporanilor săi: *„Vai, bătrîne! Lung popasul! / Somnorocea-i cu circei... / Drege-ți glasul! Ține pasul! Fugi cu cobza după ei!"*

Pașii înainte, vizibili în paginile acestor cărți, îmbogățesc experiența poetică a autorului „Cîntecelor de veghe", obligîndu-l, în același timp, la o folosire mai eficientă a tuturor modalităților poetice. Eugen Frunză are datoria să ridice poezia publicistică de tribună la un nivel artistic mai înalt.

Boris BUZILĂ

Leninismul și estetica

(Urmare din pag. 1)

ceea ce trebuie să fie? Primul tratat închegat de estetică — „Poetica" aristotelică — se înfățișează ca o sistematizare de norme. Dar e ușor de văzut că părintele inducției încearcă, de fapt, generalizarea experienței foarte bogate pe care i-o oferea epopeea și tragedia greacă pînă în secolul al IV-lea î.e.n. Drumul pe care a apucat estetica idealistă, a fost cel al deducerii dintr-un sistem filozofic. Între estetică și filozofie s-a menținut vreme îndelungată un raport de subordonare, asemănător celui pe care scolastica l-a păstrat între filozofie și teologie. „Ancilla philosophiae", sistemul estetic a fost adesea doar un corolar. În gîndirea kantiană, concepția estetică e una dintre piesele tripticului alcătuit de cele trei „critici", a rațiunii pure, a rațiunii practice și a puterii de a judeca. Abandonînd criticismul, post-kantianii au căutat să descopere „numenul" și au atribuit artei un rol în acest sens — un rol mai important la Schelling, o treaptă inferioară la Hegel.

Deducerea esteticii din speculația filozofică excludea știința, pentru că excludea pornirea de la experiență. Ea a persistat însă și persistă în forme moderne ale idealismului. Între altele, estetica existențialistă, în măsura în care se conturează independent, răsfrînge în artă o atitudine filozofică iraționalistă.

În toate cazurile, faptele de artă nu constituie material de generalizare, ci servesc doar la ilustrarea unor teze a priori.

S-a urmărit și înaintea marxismului constituirea estetică ca o știință istorică. Și, între altele, încercările s-au lovit de greutatea trecerii de la judecata de existență la cea de valoare. Faptul e evident în „Filozofia artei" a lui Taine. Cînd au renunțat la criterii obiective de valorificare, aceste încercări au nimerit într-un alt impas, au ajuns la relativism. Negînd criteriul obiectiv, au acceptat formula „estetici, dar nu estetică". E punctul de pornire al atitudinii impresioniste în critică. Lovinescu l-a susținut, pedalînd pe variabilitatea aprecierilor și gusturilor. Pornind de la diversitatea istorică și locală a opiniilor estetice, critica impresionistă păstrează ca principal criteriu doar închegarea internă, coerența operei.

Alternativei iritante — atitudine dogmatică sau scepticism — marxismul-leninismul i-a dat singur soluția, pentru că a fundat estetica pe o bază filozofică nu speculativă, ci științifică, în stare să explice raporturile artă-realitate.

Estetica științifică nu izgonește judecata de valoare — operație imposibilă — dar îi dă o bază obiectivă. Valorificarea e o operație posterioară explicării, derivată din ea, așa cum specificitatea artei e derivată cu necesitate din funcția ei de cunoaștere. Teoria reflectării pornește de la faptele de artă, le explică în raport cu realitatea, respectiv cu societatea. Dar reflectarea nu se efectuează mecanic, ci prin intermediul unui om dintr-o anumită clasă socială, cu o anumită concepție despre lume, poate fi deci veridică sau deformatoare. Corespondența cu realitatea este criteriul obiectiv al valorificării estetice. Numai datorită lui, criteriile secundare capătă sens. E foarte necesar să vorbim de organicitatea imaginii artistice, de profunzimea și expresivitatea, de complexitatea ei. Dar organic închegată poate fi o carte care deformează retrograd faptele sociale, complex este și psihologismul lui Joyce, ori cazuistica morală care irită adesea la Jacob Wassermann. Criteriile secundare ale aprecierii estetice sînt utile numai cînd sînt axate pe cel fundamental pe care-l lămuresc și completează, pe corespondența cu adevărul obiectiv.

Știință istorică, estetica păstrează deci valorificarea, legînd-o de funcția gnoseologică a artei. În practică, această valorificare n-are precizie milimetrică, pentru că nu e făcută de aparate, ci de oameni cu pregătire și discernămînt variabil. De asemeni, pentru că se ocupă de individualități artistice și nu de zahăr cubic. Dar cînd analizele au un minim de seriozitate și competență, diversitatea nu poate ajunge la contraste alb-negru, capodopera slăvită de X părîndu-i-se inepție lui Y.

Aprecierea estetică — confruntarea între artă și viață — e inseparabilă de actul critic, ca și explicația. O vreme, în critica noastră, a bîntuit moda portretistică. Nu folosirea portretului, — foarte util cînd e fructificat ca mijloc — ci mărginirea cu autosatisfacție la portret a fost atunci supărătoare. Emulii lui Sainte-Beuve — mereu invocat și puțin citit — se îndepărtau și aici de criticul francez. Căci la nivelul respectiv de dezvoltare a criticii, cu limitele politico-ideologice cunoscute, raportînd opera în special la biografia scriitorului, Sainte-Beuve ajută să ordoneze și să explice, apreciază, afirmîndu-și uneori vehement preferințele și repulsiile.

D. Hăulică a publicat în ultimul număr al „Contemporanului" un articol, la aniversarea a 60 de ani a lui Al. Philippide. Cîteva observații cu privire la rostul imaginii în poezia lui Philippide. Unele formulări cam strident colorate. „Lirica lui... s-a frămîntat decenii între sarcasm negru și elanuri jubilante". O rezervă cu privire la ideea cuprinsă într-un vers. Socotind poate — neîntemeiat — că omagiul nu îngăduie analiză și apreciere, criticul, după ce reia cîteva observații mai cunoscute despre lirica de idei a lui Philippide, remarcă îndreptățit caracterul ei goethean și nu valeryan. Dar despre conținutul însuși al acestei poezii de idei? Ce e protest și ce e izolare în atitudinea neoromantică a poetului, care e sensul notelor anticitadine, al universului dominat de vegetal, ori al imagisticii cosmice? E cu atît mai regretabilă renunțarea la latura esențială a analizei, cu cît opera de înaltă ținută poetică și cu evidente contradicții ideologice a lui Al. Philippide cere o cercetare efectivă, prea puțin încercată pînă acum.

Atitudinea constatativă răspunde tot atît de puțin menirii criticii ca și pura descriere cu care, de altfel, se împerechează foarte des. Nimeni nu-i prelinde criticului să urmărească didactic și laborios confruntarea operei cu realitatea. Confruntarea poate fi implicată feluriit în analiză și apreciere. E însă indispensabilă. E dovada efectivă că criticul se străduiește să fructifice ceea ce-i oferă gîndirea marxist-leninistă despre artă.

Silvian IOSIFESCU

Coperta volumului „Cehov" de B. Elvin, recent apărut în colecția „Oameni de seamă" a Editurii Tineretului.

M. H. MAXY — *„Flori și pîine"*

Alexandru ȘAHIGHIAN

Două cîntece pentru drumul băiatului

I. DE VORBĂ CU BĂIATUL MEU

Mi-am strîns diminețile-n palme,
Sînt multe, n-aș vrea să le numeri ·
M-apasă și azi cu sudalme,
Imi stăruie încă pe umeri

Dar sînt dimineți, băiețele,
Ce-mi rîd însorite pe frunte.
Puține-s la număr, dar grele
De sensuri și sevă: un munte.

Atîtea să numeri, din leatul
Ce-n sînge puternic îmi bate.
Învață-l și tu, e veleatul
Ce puse pe frunți libertate.

II. DESCINTEC

Mîinile băiatului cîntu-le:
Nuferi de lumină pe ape.
Fată a cîmpiilor, vîntule,
Auzi-le svonul pe clape!

Mîinile băiatului, deștele:
Săltărețe lăcuste în jocuri.
Răsai, soare bun, aurește-le,
Degetele lui albe, cu focuri!

Răsai, soare domn, luminatule,
Peste ochi și peste mersul lui,
Peste cîntecul lui, preamăritule,
Peste drumul băiatului!

Aurel GURGHIANU

Tot mai mult

Imi place să-ntîrzii la marginea orașului,
In golurile dintre-o casă și alta, tot mai mult.
Să-mi închipui virtualele străzi, și svonul,
Terasele cu perdele de viță, și-acele porticuri
Invitînd privirile reculese-n amurg.
Umbra timpului își retrage trena învechită—
Și eu mă contemplu astăzi—și-asemenea sînt
Cu gestul zidarului, cu fîntînile arteziene
Incovoind în scuaruri lungi săbii de ape.
A mea e respirația blînzilor arbori
Și mă cuprinde liniștea lor roditoare
Și-ncrederea cu care cresc din pămînt
Și-adaogă cercuri înțelepte cu trecerea anilor.
Unde se retrag arhipelagurile tăcerii?
Pașii brigăzilor învie ritmuri
Ca semințele ce cad pe trotuar de la o fereastră înaltă.
Cu zboruri ușoare trec fularele colorate
Mereu mai departe, împingînd arterele orașului
Și fluxul mulțimii,
Și coamele roșii ale caselor cercetate de vînt.
Tot mai mult îmi place să-ntîrzii pe-aici.
Pașii — fără să-i număr. Pururi o undă
Din tot ce va fi, să-mi treacă prin suflet.

Orașul din nord

Mai stăruie-n mine amintirea din nord,
Acel oraș în care s-a răsucit suflul Revoluției
Și s-a izbit de fiecare zid,
Cerînd să se-mplinească făgăduințele.

Piatra pe care-am umblat vie-mi părea
Și-auzeam parcă voci și ecouri
Repercutate, de pe insulă pe insulă,
Asemenea cadențelor maiakovskiene.

Parcă linii se-ntretăiau în văzduh
Ca zborul gîndurilor, ca roșii săgeți.
O, timp în care izvorul lumii pornea
Din Smolnîi spre Palatul de Iarnă.

Aievea nu te-am trăit. Numai vibrații rămîn
In lucrurile ce pururi ne-ating
Și ne purifică, făcîndu-ne să renaștem
Și să ne-nflăcărăm de-acele mari zile.

Mai stăruie-n mine amintirea din nord
Ca o efigie
Lăsată urmașilor
Să cunoască adevărul prin ea.

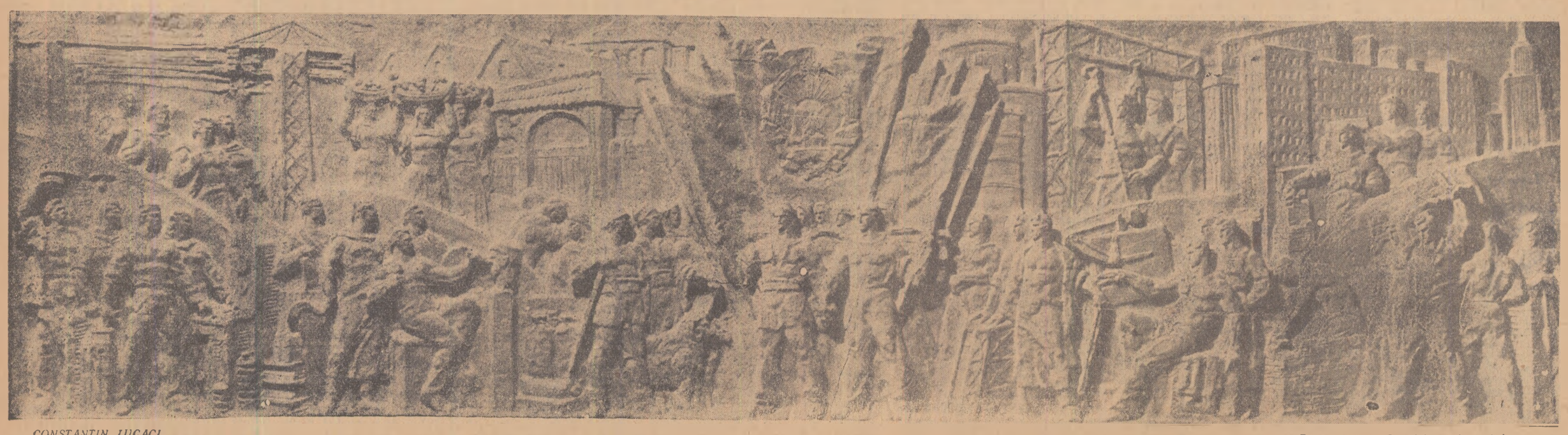

CONSTANTIN LUGACI — *„Din realizările Partidului" (basorelief)*

CRONICA DRAMATICĂ

„AZILUL DE NOAPTE" de Maxim Gorki

(Teatrul Municipal)

II

În legătură cu recenta reprezentare a „Azilului de Noapte" s-a vorbit în presă cu insistență despre stilul gorkian al piesei, dar, după cît se pare, mai mult enunțiativ. Cum poate fi definită unicitatea gorkiană a „Azilului", iată ceea ce a fost mai greu de înțeles la lectura unor cronici care au criticat cu teribila violență a indiferenței viziunea regizorală a noului spectacol. Este desigur nepotrivită metoda observațiilor critice laterale utilizată adeseori în cronicile de teatru. Dimpotrivă, ni se pare recomandabilă discuția esenței unui spectacol. Criticul dramatic nu e un simplu felcer care administrează tuturor pacienților curativul miraculos al sării amare, ci un doctor cu opinii ferme și leacuri nuanțate, capabil să pronunțe afît diagnosticul cît și formula magică a antidotului boalei. Se cuvine să descifrăm într-un spectacol „supratema" de la care a plecat regizorul și să o supunem apoi discuției. Firește, nu ne lipsesc exemplele unor montări în care direcția de scenă nu s-a prea sinchisit de „supratemă", fiind ocupată excesiv cu condimentarea sosului comic sau cu alte preocupări de suprafață. Nu acesta este cazul spectacolului pus în scenă de Liviu Ciulei la Teatrul Municipal, spectacol care atrage atenția prin rîvna nobilă a unei înnoiri care pleacă de la nucleul ideologic al piesei și vizează noi puncte de contact cu spectatorul zilelor noastre. Curajul înțelept și onestitatea artistică a colectivului care a încercat o nouă cale în exprimarea marilor semnificații ale dramei lui Gorki sînt certe. După cum se știe, nu obișnuim să aplaudăm falsele inovări, excentricitatea gratuită, tristul teribilism al căutărilor pur formale, dar ultima ediție scenică romînească a „Azilului de Noapte" nu se caracterizează prin asemenea rătăciri. Cu toate slăbiciunile sale, spectacolul Teatrului Municipal aduce o undă de aer proaspăt, pășind cu o nouă tinerețe pe scindurile scenei.

Care este condiția obținerii și păstrării tinereții unui spectacol? Nu vom greși cînd vom răspunde la această întrebare cu cuvintele lui Stanislavski: „Ideea veșnic tînără, necesară spectatorilor de azi, ideea piesei pe care o întrupați cum se cuvine pe scenă... iată singurul mijloc de păstrare a tinereții spectacolului..."

★

Meritul principal al direcției de scenă este de a-și fi fixat „supratema" printr-o cercetare a textului literar, în lumina cerințelor publicului de azi. După cum a arătat-o în discuția care a avut loc la redacția „Gazetei literare", Liviu Ciulei n-a vrut să facă un spectacol „arheologic", o simplă reconstituire fidelă a ambianței și tipurilor sociale din vremea cînd a fost scrisă piesa. O asemenea viziune n-ar fi întunecat cu totul textul lui Maxim Gorki, dar tirada lui Satin ar fi țîșnit ca o explozie neașteptată într-o atmosferă saturată de pitoresc și văduvită de dinamica viguroasă a ideilor. Ne aducem aminte cu respect de creațiile actoricești ale lui Ion Manolescu în Satin, a marelui Bălțățeanu în rolul Baronului. Generațiile mai vîrstnice au păstrat memoria unor alte creații remarcabile din spectacolul care a avut loc la noi în 1938. Dar marii interpreți care spuneau cu strălucire pasajele colorate ale textului n-au izbutit în 1946 să comunice mesajul cutremurător al piesei, iar despre montarea din anii premergători războiului, un cronicar sensibil ca Mihail Sebastian scria: „Vasca, Satin, Baronul, Actorul nu sînt (n.n. în spectacol) tragicele epave ale unei societăți, pe care existența lor ar putea să o denunțe și împotriva căreia ar putea să ceară răzbunare. Sînt patru roluri de teatru și nimic mai mult". Explicația ratării unor spectacole care s-au bizuit pe aportul unor personalități artistice de prim ordin stă în eludarea sarcinilor ideologice ale transpunerii în scenă a „Azilului". Ingroșindu-se la maximum zestrea exotică a unei piese care se petrece într-un mediu social pitoresc, violentînd prin reliefarea expresiilor tari, stabilind împotriva textului netăgăduit „Lucrînd în lumina acestei teze, regia a pășit pe o cale sănătoasă, propice păstrării stilului gorkian al piesei, care este stilul ramurei revoluționare, din arborele ibsenian, ramură care a zămislit drama de idei optimistă, proprie realismului socialist.

Direcția de scenă a eliminat, așa dar, elementele decorative ale „culorii locale" și a repudiat tonalitatea declamatorie a vechilor interpretări pentru a face loc schimbului viu de replici suculente. A fost creat un decor sinistru în linii frînte și dure, care împrumută „azilului" o ambianță de lagăr în care sînt exterminate ultimele resturi de conștiință umană ale victimelor. Regia a utilizat aci, cu bune rezultate, elemente de memorie afectivă aparținînd publicului care a trăit ororile fascismului și care constată cît de amplu este ecoul pe care-l capătă cuvintele lui Satin în această nouă dimensiune pe care o capătă „azilul" ca loc din care nu scapă nimeni viu.

Punctul cel mai de sus al viziunii regizorale este însă atins atunci cînd, trecîndu-se în penumbră intriga sentimentală și transformîndu-se intîmplările duioase în parabole cu tîlc străveziu, se obține un alt relief al dezbaterii filozofice. În această lumină personajele ies din fabula simplă, populată de lamentabili „desmoșteniți ai soartei" și fac să vibreze argumentele, să răsune patetic marile întrebări, să se întrevadă primele răspunsuri.

Din păcate nu toți interpreții au înțeles pe deplin intențiile regizorului, unii dintre aceștia rămînînd într-o bună măsură tributari discutabilei „tradiții". Într-o încercare de revizuire inovatoare cum este cea întreprinsă de această dată, inconsecvențele provocate de unul sau altul dintre actori tulbură și întunecă amenințător duelul ideilor, asupra cărora regia a îndreptat toate reflectoarele. Jules Cazaban de pildă a desprins drama Actorului de ansamblul destinelor comentate din „Azil", jucînd bună parte din rol pe o traiectorie mai curînd romanțioasă. Artist deosebit de valoros, posedînd însă o manieră de joc foarte personală, Jules Cazaban n-a reușit să se integreze mișcării de ansamblu, schițînd pe cont propriu un scurt balet tragic în accente duioase care au înecat virulența replicilor sale.

Regia a reușit să imprime, într-o mare măsură, un ritm interior remarcabil, obținut prin menținerea vie a tensiunii colocviului despre viață și umanitate. Neintrînd în această cadență, un număr de interpreți au adus daune, provocînd discontinuități cu repercusiuni certe. Surprinde astfel neplăcut tonul vociferant al lui Mihai Mereuță, care reduce simțitor nuanțele intervențiilor sale, mai ales în izbucnirea despre adevăr (a se „încălzi" nu înseamnă a vocifera!). Accente stridente se fac auzite, pe alocuri, și în jocul de bună ținută, prestigios al lui Tanti Cocea (Varvara), în izbucnirea finală a Natașei (rol în care Lucia Mara obține în primele acte un succes meritat), în supralicitarea unor „efecte" de către Ana Negreanu, care a alcătuit cu rîvnă o compoziție interesantă dar inegală a rolului Nastiei.

O considerabilă contribuție la fixarea noii viziuni o aduce interpretul bătrînului Luca. Ștefan Ciubotărașu a abandonat cu dezinvoltură sfătoșenia pravoslavnică a unor interpretări mai vechi. „Bunătatea" lui Luca capătă tonalitatea placidă a „sfătuitorilor de profesie", iar snoavele vagabondului un aspect cinic care colorează distinct personajul. Ciubotărașu a marcat cu fiecare nouă replică caracterul „înstrăinat" al bătrînului vagabond, situarea sa în exteriorul dramei, într-o espectativă continuă. Duplicitatea personajului a fost evident îngroșată culminînd cu fuga sa precipitată din arenă, în momentul cînd treburile se încurcă. Cu toate acestea, Ciubotărașu n-a făcut greșeala să-l lipsească pe Luca de un anume farmec izvorît tocmai din liniștea sa imperturbabilă, contrastînd violent cu zbuciumul intens al celorlalți eroi. Interpretul n-a subliniat însă îndeajuns natura rece indiferența cu care Luca îndeplinește gesturile sale umanitare. O bună parte din farmecul personal al actorului a trecut clandestin pe seama personajului, în cîteva momente ale dramei.

Este adevărat că în interpretarea lui Satin (Ionescu-Gion) și a Baronului (Fory Etterle) există pasaje cenușii sau subite reîntoarceri către declamația cantabilă. O anume crispare în jocul lui Ionescu-Gion (de pildă în conversația din curte cu Luca) însoțită de tendința unei nuanțări excesive a fiecărei replici, răpește unor scene firescul și face mai anevoioasă nuanțarea sensurilor principale. Totuși, ambii interpreți, atît de deosebiți ca stil de joc, au găsit adeseori tonuri și accente necunoscute în creațiile lor anterioare. O valoare discretă a textului, o vădită înclinare pentru patosul filozofic al partiturii lui Satin, atrag atenția în compoziția lui Ionescu-Gion. Fory Etterle uneori încă nesigur, nedecis, a ocolit totuși tentațiile mimării „manierelor" Baronului, preferînd să sublinieze deruta interioară a personajului, remarcabil evidențiată în celebra „autobiografie" din ultimul act. Un excelent Bubnov a fost Benedict Dabija, care a colorat într-un cenușiu descurajat spovedania unei existențe penibile, ratată într-un mod ridicul. Petre Gheorghiu a jucat cu o juvenilă gravitate rolul lui Vasca Pepel, consecvent în ilustrarea sobră a dramei eroului, lipsit uneori de forța sublinierii unor momente decisive. Jean Reder (Kostiliev), Victor Rebengiuc (Aliona), Aurora Sotropa (Kvașnia) au participat într-o însemnată măsură la alcătuirea unui ansamblu interpretativ care, în ciuda unor discontinuități, a urmat cu talent și înțelepciune îndrumările riguroase ale direcției de scenă.

„Azilul de Noapte" a căpătat la Teatrul Municipal o vie coloratură ideologică, care subliniază avîntul revoluționar al piesei și aprofundează actul de trezire al inamicilor OMULUI. Cum am văzut, spectacolul prezintă încă deficiențe, din care cea mai mare parte se datorește modului inconsecvent în care actorii se despart de trecutele montări edulcorate. Direcția de scenă căreia i se pot reproșa unele rezolvări arbitrare (ca de pildă trista „inovație" a unei cortine peticite!) a mers, în esență, pe un drum bun și are tot dreptul la încurajările noastre. După cîte se pare, publicul bucureștean a subscris mai de mult la asemenea concluzii, aplaudînd cu căldură un spectacol sever de idei, care contestă presupusa „învechire" a admirabilului text gorkian.

V. MINDRA

Jules Cazaban, Ionescu-Gion, Fory Etterle, Mihai Mereuță, într-o scenă din spectacol.

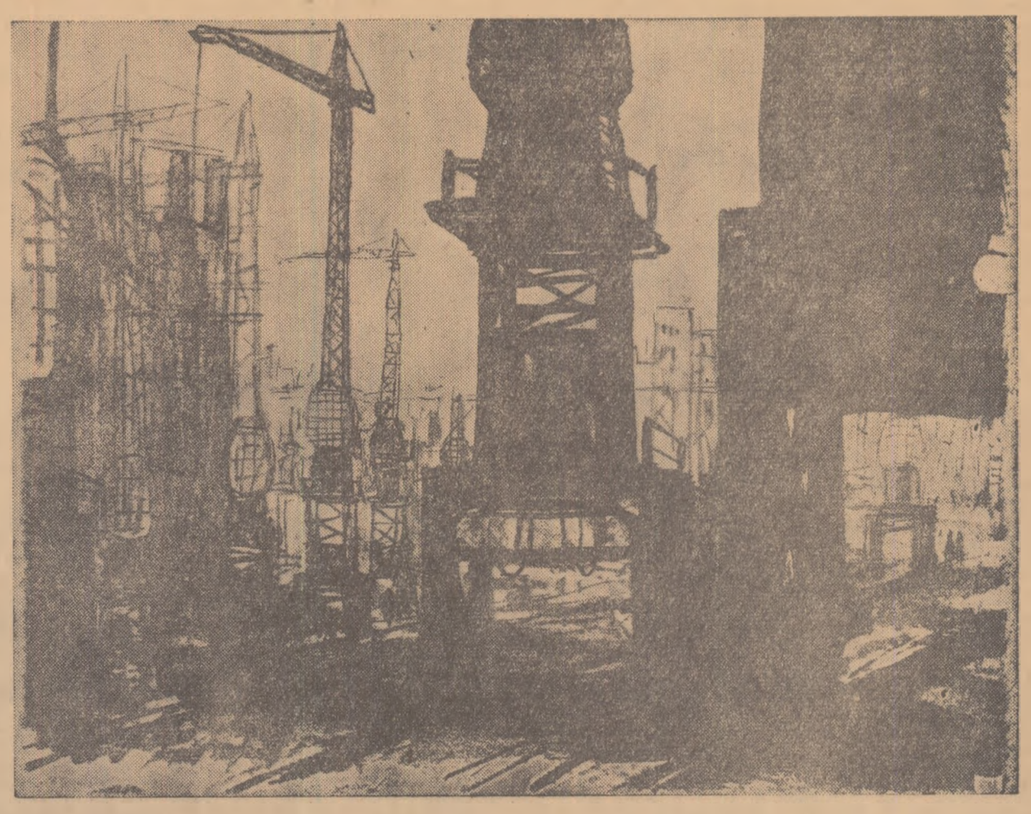

GH. BOȚAN — *„Macarale"*

DIN NOU, DESPRE PROFIL

Sînt mai bine de doi ani de cînd problema profilului în teatru este consecvent dezbătută, fie în coloanele revistelor noastre de specialitate, fie în dezbateri publice, fie — mai ales — în cadrul consiliilor artistice ale teatrelor.

S-au făcut variate considerațiuni în jurul problemei în speță, s-a vorbit de apariția sau dispariția profilului unui teatru sau altul, dar nu-mi amintesc încă de nici o definiție clară pe care s-o enunțe cineva asupra conținutului adevărat al profilului.

Nu voi face nici o referire la toate aceste opinii, exprimate în diverse locuri și ocazii, dar să-mi fie îngăduit să mă opresc puțin asupra celor mai recente considerații pe care ni le-au prilejuit punctele de vedere ale tov. Sică Alexandrescu. Sînt dator să-mi exprim interesul sincer pe care l-am resimțit cînd, răsfoind paginile „Gazetei literare", am întîlnit, sub titlul „Despre «profil», (Puncte de vedere), numele vechiului și excelentului nostru director de scenă. În decursul colaborării noastre la Teatrul Național „I. L. Caragiale", colaborare de care îmi aduc aminte cu un sentiment de gratitudine, l-am cunoscut pe maestrul Sică Alexandrescu ca pe un om de umor — evident, de altminteri, și pentru spectatorii care-i cunosc punerile în scenă. Aș fi apreciat ca atare unele dintre afirmațiile consemnate în articolul său, dacă ele n-ar fi luat calea tiparului, fapt care incumbă o grea responsabilitate aceluia care le subscrie, mai ales cînd ele privesc pe una dintre cele mai interesante personalități regizorale ale teatrului romînesc contemporan.

Unele dintre aceste considerațiuni ale maestrului Sică Alexandrescu le-am apreciat ca cel puțin inadvertente, avînd darul să producă confuzii, să deruleze. Tov. Sică Alexandrescu, după ce susține rolul personalității regizorului în profilarea unui teatru, punct de vedere cu care ne declarăm de acord pînă la un anumit punct, încearcă să nege orice altă determinantă care să directiveze spre un anumit profil un teatru sau altul. D-sa ne oferă ca ilustrare exemplul cel mai puțin indicat după opinia noastră. Teatrul Național „I. L. Caragiale", căruia îi contestă existența unui anumit profil, prin „inconsecvența" repertoriului său de-a lungul unui secol și ceva de existență. Ne surprinde că maestrul Sică Alexandrescu, ignorînd condițiile social-politice în care s-a dezvoltat prima noastră scenă, se hazardează într-o asemenea afirmație. Vreau să amintesc că, personal, la începuturile mele actoricești pe scena Teatrului Național, am cunoscut stagiuni cînd săptămînal, din lipsă de spectatori, aveau loc premiere după un repertoriu improvizat cu toate concesiile și compromisurile artistice care decurgeau din această pricină. Dar profilul acestui teatru nu l-au constituit accidentele, piesele parazitare, introduse și acceptate în repertoriu după criterii arhicunoscute, ci acele opere din marea dramaturgie, pe care personalități regizorale de prestigiul lui Paul Gusti sau actori de valoarea unui Nottara, Agatha Bîrsescu, Aristide Demetriad, Soreanu, Bălțățeanu, Maria Filotti, Sonia Cluceru etc. le-au adus la lumina rampei. Teatrul Național continuă să-și mențină și să-și dezvolte această admirabilă tradiție și personalitate prin reprezentarea marilor opere dramatice ale lui Shakespeare și Gogol, Molière și Cehov, Caragiale și Delavrancea, prin cei mai înaintați scriitori originali, prin cei mai valoroși dramaturgi contemporani. Nu putem trece cu vederea nici unele din accidentele care au apărut și în condițiile actuale, prin includerea în repertoriu a unor opere mai puțin reprezentative; dar numai enumerarea unor asemenea accidente nu poate amortiza opinia creată în jurul profilului Teatrului Național, prin repertoriul și spectacolele care, în decursul unui veac, i-au configurat și statornicit caracterul.

PUNCTE DE VEDERE

În opoziție cu Teatrul Național, maestrul Sică Alexandrescu ne oferă un model de teatru profilat, amintindu-ne de teatrul... „Vesel". Consider că, pusă în acest mod problema, ea ne abate de la sensurile, de la gîndurile, de la spiritul cu care intenționăm să tratăm problema. După părerea mea, stabilirea profilului unui teatru este o problemă de timp. Un timp care poate fi prescurtat sau prelungit în funcție de căutările active sau mai puțin active, continue sau mai puțin continue, pe care întregul colectiv artistic le întreprinde.

Teatrele noastre născute după Eliberare, ca instituții de tip nou, întrunind forțe actoricești, scenografice, regizorale diferite — ca formație, ca factură, stil, etc. — depun susținute eforturi pentru netezirea acestor diferențieri, pentru crearea unui stil unitar, mai realist.

Fără îndoială, procesul omogenizării colectivului, care este un proces dificil, migălos, realizat în timp, constituie un punct de plecare primordial, fără de care cu greu putem accepta ideea realizării unui profil. Mai mult decît atît, colectivul trebuie să adere în totalitate și fără rezerve la concepția directoare după care urmează să se orienteze activitatea teatrului: repertoriu, regie, scenografie, stil de interpretare.

Teatrul „C. Nottara", în repetate rînduri, a fost citat ca unul din teatrele care și-ar fi configurat profilul. Într-o măsură oarecare, o asemenea apreciere o găsim îndreptățită, dar ea își găsește explicația numai într-una dintre laturile care conturează profilul teatrului și anume în compoziția colectivului, alcătuit în imensa lui majoritate din elemente tinere și chiar foarte tinere, formate în institutele noastre. O fericită coincidență a făcut ca și actorii noștri maturi — Neamțu-Ottonel, Titus Lapteș, Ion Gheorghiu, N. Tomazoglu, Ana Barcan etc. — să fi cultivat în cariera lor artistică o interpretare realistă, care scutește teatrul nostru de discrepanțele care se ivesc în sînul altor colective. Mijloacele de exprimare ale actorilor Teatrului „C. Nottara" sînt firești, realiste, lipsite de emfază, de grandilocvență. De aceea și jocul lor este comunicativ, cucerind, deseori, adeziunea spectatorului.

Incontestabil că problema repertoriului este un alt factor care determină profilul teatrului.

Conducerea artistică a teatrului stabilind un gînd director asupra repertoriului, ținînd cont de componența colectivului, de condițiile scenice, de mărimea sălii etc., își stabilește repertoriul. În general, piesele care stabilesc caracteristica trebuie să fie înrudite atît din punct de vedere al problematicii, cît și prin factura exprimării lor scenice.

Evident că acestui nucleu de piese, care disting un teatru de altul, i se pot adăugi altele, susceptibile să fie montate pe orice scenă. Mă refer cu deosebire la piesele din marea dramaturgie universală. Dar și în aceste cazuri, trebuie să aibă loc intervenția personalității regizorale care, prin transpunerea scenică a acestor piese, să imprime caracterul dominant specific al teatrului.

Nici acest proces nu este ușor de efectuat. În teatrele noastre încep să se afirme tineri regizori înzestrați, interesanți, cu certe perspective în căutările lor pasionate, unii dintre ei au avut și unele reușite remarcabile. Lipsa de experiență constituie însă un handicap pentru căutările lor îndrăznețe, inedite. Fără îndoială că timpul, și numai el, folosit în căutări creatoare și febrile, va duce la împliniri regizorale, puternice, viguroase, îndrăznețe, sigure pe totalitatea mijloacelor lor artistice.

Pînă atunci se pot produce preliminariile, care constau în clarificări teoretice, urmate după aceea de aplicări treptate, organice, fără violențări care să ducă la artificiozitate, la formalism.

Și, tot pînă atunci, o deosebită preocupare, pentru o exprimare scenică cît mai limpede a ideilor cuprinse în piesele noastre, pentru o cît mai pasionată ardere în trăirea sentimentelor eroilor care însuflețesc spectacolele noastre.

Chiril ECONOMU
director al Teatrului „C. Nottara"

Carnet CINEMATOGRAFIC

„Mantaua"

De la primul film al lui Alexei Batalov, aici în calitate de regizor, pleci copleșit de un asemenea simțămînt straniu încît judecata de valoare întîrzie, tulburată de originala interpretare cinematografică a lui Gogol. Și totuși e el, marele umanist, sarcasticul — pînă dincolo de limitele realului, fantasticul — autor al „Nasului", al „Însemnărilor unui nebun". E un Gogol adaptat la cadrul strict analitic al ecranului, e un scriitor modern descifrat prin lentila celei mai moderne dintre arte. Parcă abia aici, farsele funcționărești din nuvelă iau proporții de insulte, de crime la adresa umanității, iar privirile nedumerite, neajutorate ale umilului funcționar devin expresii zguduitoare ale dramei cuprinse în vorbele: „de ce mă jigniți, domnilor?" Numai văzînd ochii ciudați ai actorului Roland Bikov; ascultîndu-i glasul, acel instrument complex ce emite o gamă infinită de sunete joase, răgușite, sau stridente, un ris scurt, ascuțit, înspăimîntător de lipsit de veselie, înțelegi pînă în adîncuri tragismul eroului literar căruia cinematograful îi conferă astăzi o nouă dimensiune. Regizorul-actor Batalov, întîlnind un alt mare actor și-a transmis viziunea sa asupra personajului gogolian, pe datele fizice, pe mișcarea, pe registrul vocii, pe expresia feței lui Roland Bikov. Aici poți exclama nu numai: un interpret excelent ales! ci: l-am văzut pe Bikov în „Mantaua"! Mersul mărunt al lui Akakie Akakievici, cu gîtul puțin înclinat, obrazul temător pe care și-l înfundă în blana roasă, pentru a se apăra mai mult de privirile înghețate, batjocoritoare ale oamenilor decît de viscolul iernii petersburgheze, scuza aceea înduioșătoare din ochii săi față de „excelențele" cărora trebuie să se arate în mantaua cea ruptă, dar mai ales mîndria naivă, amestecată cu jenă atunci cînd apare în mantaua nouă, prilejuind noi ironii pe care însă — amețit de fericire — bietul om nu le mai percepe, iată numai infime nuanțe dintr-o grandioasă partitură actoricească. Pentru că filmul a fost gîndit în primul rînd de un actor, au fost aduse toate reflectoarele să lumineze această partitură. Batalov n-a sacrificat nici un gest al interpretului de dragul vreunui plan de localizare sau al unui decor „pitoresc". Nu vedem Petersburgul decît unilateral, printr-un chei lung și spulberat cu zăpadă de pe fondul căruia se desprinde silueta slujbașului în luptă cu viscolul, apoi strada îngustă, pustie, ca un coridor întunecat cu bolți afumate, de unde răsună ecoul strigătului desnădăjduit, de animal înjunghiat, al celui prădat. Din halucinantul decor al locuinței lui Basmacikin nu sînt folosite decît colțuri, elemente disparate: un perete scorojit și spătarul scaunului cu masa, pe care pilpîie ostenit o lumînare; apoi un geam înghețat, tăblia de fier a patului pe care-și reazimă capul în dulce reverie cel sortit unei cumplit de fugare fericiri.

Fraze cinematografice scurte, încărcate de subtext, un stil concis, fără implicații laterale dramaturgice, folosirea cu precădere a planurilor apropiate și de detaliu (renunțarea aproape totală la imagini generale, de ansamblu) iată cîteva caracteristici ale impresionantei opere de analiză cinematografică. În inedita concepție a tînărului regizor te surprinde locul pe care-l rezervă planului doi al acțiunii: o figurație restrînsă, lipsită de pitoresc exterior, privită doar din prisma eroului ce nu vede în jur decît o masă de oameni indiferenți la drama sau fericirea sa, ca în scena petrecerii date în cinstea mantalei noi. Pentru amărîtul slujbaș cei din jur nu au nume întrucît el nu intră, în modesta sa existență, în relații dramatice decît cu două personaje distincte: Petrovici, croitorul, al cărui nume îl rostește cu duioșie, înghițind ultima silabă, nerăbdător ca acesta să-i realizeze visul drag — „mantaua", și „Excelența sa", zeul sever căruia i se plînge de furtul mantalei, dar care-l doboară dintr-o singură lovitură cu suprema-i autoritate. Ceilalți oameni rămîn îndepărtați eroului chiar atunci cînd îl cheamă printre ei să-i sărbătorească mantaua, dar îl ignoră complet, înțelegînd-i suferința printr-o exagerată și ironică atenție dată exclusiv mantalei noi. Această idee l-a dus pe regizor la o voită „neutralizare" a planului doi. O dovadă în plus de profunzime a gîndirii artistice de care dă dovadă cineastul „debutant". Batalov redescoperă locul liniștii absolute în „coloana sonoră". El realizează momente în care încetează pînă și respirația întretăiată a eroului și scîrțîitul penei sale, rămînînd mută, goală, doar încăperea în așteptarea mantalei.

O ultimă remarcă (deși doar aceasta singură ar putea constitui obiectul unui articol de analiză): urmărirea atentă a excelentului desen coregrafic descris de Roland Bikov. Atunci cînd se îndepărtează de fața interpretului, operatorul o face ca să-i contemple mișcarea, de-o plasticitate ce amintește pantomima lui Charlot.

Alice MĂNOIU

Scenă din filmul sovietic „Mantaua", realizat după nuvela lui N. V. Gogol.

discul

(DUPĂ „SĂPTĂMÎNA DISCULUI")

Discul își face loc în casele iubitorilor de frumos, devine o preocupare și provoacă bucurii sau nemulțumiri, în funcție de dragostea pusă de realizatorii lui în pasta de fabricație.

Este îmbucurătoare aglomerația din magazinele de specialitate, în zilele cînd se desfac pachetele cu discurile sosite de la depozitul central. Acum cîțiva ani, cumpărătorul de discuri era un personaj foarte rar întîlnit în fața vitrinelor cu patefoane, gramofoane sau mare pic-up-uri. Astăzi este un personaj cu pretenții. Alege. Preferă pe Richter, mai ales în „Concertul nr. 2 pentru pian și orchestră" al lui Rahmaninov, refuză o înregistrare plată, realizată în condiții tehnice improprii, cere imperativ „Simfonia a V-a" a lui Prokofiev, vrea neapărat discul sovietic, pe cu Stokowski la pupitru, se supără cînd „Electrecord"-ul nu mai livrează melodii muzicale nici o noutate de cîteva luni, se bucură cînd tot „Electrecord-ul organizează „Săptămîna discului".

Sosesc mereu discuri din import, cea mai mare parte din Uniunea Sovietică. „Sortimentul" este extrem de variat: de la muzica simfonică, de operă și de cameră, pînă la cantonetele napolitane sau cîntecele populare sud-americane. De aceea este și explicabilă cerința mărită de discuri sovietice, exigența sporită față de discurile noastre, atenția cu care sînt urmărite aparițiile „Electrecordului" care nu răspunde chiar totdeauna la apel cu promptitudine și... suficientă muzicalitate. Avem discofili, discomani, discoteci și... „Săptămîna discului". Acum se dau și autografe pe... discuri. Mergeți în librăriile „Noastre" (Nr. 1, 2, 7, 8, 9, 10 etc.), cereți discuri, cereți muzică, plecați acasă la brat cu orchestra filarmonică, cu Schumann, cu Richter și Ghiels, cu Prokofiev și Enescu. Și seara scoateți telefonul din priză, blocați soneria și, atenți în fața discului rotitor pe platoul electrofonului, urcați cu gîndul pe spirala portativelor gravate în vinilin spre casa unde locuiește Bach, Beethoven, Brahms, Borodin, Mussorgski, Șostakovici. Bateți și vi se va deschide.

Vlad MUȘATESCU

IONESCU-GION
(Satin)

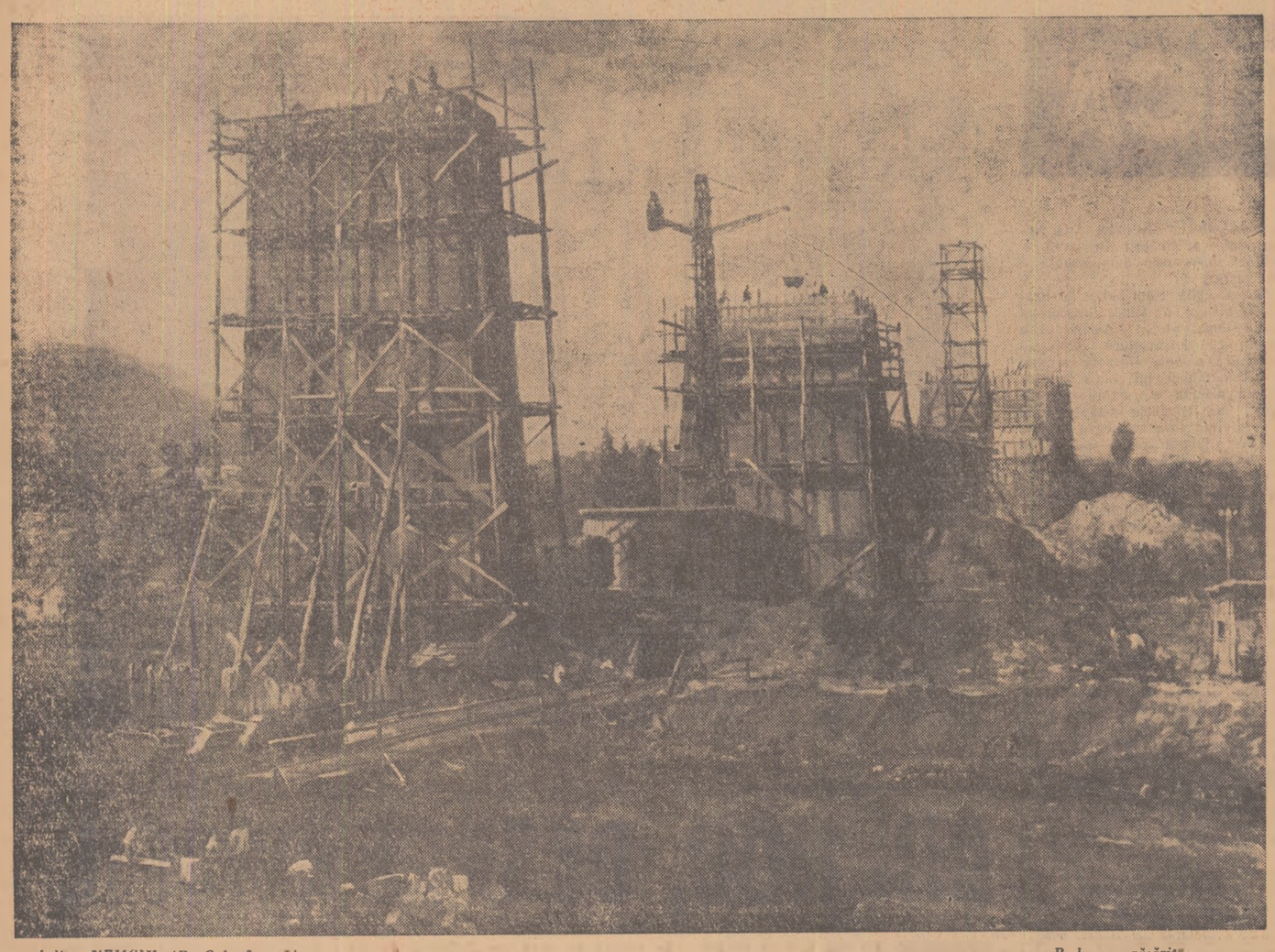

Iulius NEMCIK (R. Cehoslovacă) — *„Pod spre răsărit"*

JIRI WOLKER

Cu şaizeci de ani în urmă, la 29 martie 1900, s-a născut la Prostejov unul dincei mai talentaţi poeţi cehi — Jiri Wolker.

Cu toate că Wolker n-a apucat să împlinească 24 de ani de viaţă (moare răpus de o boală grea la 4 ianuarie 1924), opera sa poetică a avut o puternică înrurire nu numai asupra generaţiei sale, ci şi asupra generaţiei următoare de poeţi. Cantitativ, moştenirea literară a lui Wolker nu este mare: două volume de versuri — „Oaspeţi în casă" şi „Ceasul greu" — postumele, cîteva povestiri, cîteva încercări dramatice, articole publicate în revistele literare şi scrisorile către părinţi şi prieteni. Cu toate acestea, datorită valorii artistice şi orientării ei ideologice, opera lui stă la temelia poeziei realist-socialiste cehe.

Jiri Wolker a păşit în literatură după primul război mondial — ca tînăr student al Universităţii din Praga — în perioada marelui avînt al forţelor revoluţionare mondiale. El s-a apropiat de clasa muncitoare, rămînind un luptător neclintit şi dîrz pe poziţiile poeziei revoluţionare. Chiar şi în singurătarea bolii care a marcat ultimii ani ai vieţii sale, poetul a rămas strîns legat de proletariatul cehoslovac.

Wolker face parte dintre acei poeţi care şi-au închinat creaţia forţelor progresiste ale vremii şi de aceea poezia lui, clară şi uşor accesibilă, şi-a găsit un puternic ecou în rîndurile cititorilor de literatură progresistă, recitată în cadrul adunărilor muncitoreşti, a înflăcărat şi a entuziasmat tineretul. Începînd cu versurile adolescentului, pline de dragoste faţă de oameni, şi trecînd prin volumul „Ceasul greu", care marchează transformarea lui Wolker în poet militant, opera lui literară este plină de un patos autentic. De la dragostea pentru om, în general, Wolker a ajuns la înţelegerea necesităţii luptei pentru eliberarea socială a clasei muncitoare.

Poezia lui Wolker reflectă, în mod realist, epoca în care a apărut. Caracterizîndu-i opera, Zdenek Nejdely, care i-a fost şi profesor, spunea că fiecare poezie a sa este „tînără prin tinereţea poetului şi prin tinereţea clasei în numele căreia poetul vorbeşte". Şi într-adevăr, în versurile lui Wolker aflăm deopotrivă bucuria de viaţă şi optimismul, hotărîrea de luptă şi ura împotriva acelora care asupresc omul. Poeziile sale de maturitate vădesc clarviziunea poetului asupra realităţilor sociale şi avîntul înflăcărat al revoluţionarului conştient. Nici în versurile din ultima perioadă, grea, a vieţii sale, cînd se profila în faţa lui iminenţa sfîrşitului tragic — după cum reiese, de pildă, din „Epitaf" — poetul nu alunecă pe panta pesimismului; îşi exprimă în ele doar regretul că părăseşte o luptă neterminată, „murind în loc să cadă". Pentru Wolker este caracteristic tocmai faptul că în perioada în care o parte însemnată dintre tinerii poeţi ai vremii se adăpau la izvoarele poeziei decadente din Apus, el căuta să lege firul poeziei cehe contemporane de moştenirea progresistă a marilor clasici naţionali. În minunatele balade ale lui Wolker, cum ar fi de pildă „Balada despre ochii fochistului" sau „Balada marinarului", se simte legătura firească a poetului cu marii clasici ai poeziei cehe, Jan Neruda şi îndeosebi cu K. I. Erben.

Poet al poporului său, Wolker nu a putut găsi înţelegere pentru literatura ruptă de realitate. În mod firesc, creaţia lui a trebuit să-şi implinte rădăcinile în pămîntul ţării sale. De aceea, moştenirea poetică a lui Jiri Wolker a fost apărată împotriva tuturor atacurilor de cei mai buni şi mai combativi militanţi pentru o cultură cehă socialistă, printre care

se numără dascălii poetului, St. K. Neumann şi Zdenek Nejedly, precum şi cei din generaţia sa, Julius Fucik, Ladislav Stoll. Moştenirea lui a fost apărată de proletariatul cehoslovac, care vedea în Jiri Wolker pe poetul său.

Poetul Jiri Wolker trăieşte şi azi şi ajută la construirea acelei lumi minunate pentru care a luptat. Poezia sa clară şi emoţionantă răsună în ritmul muncii libere şi creatoare a poporului muncitor. Cuvintele poetului: „muncitorul e muritor, rodul muncii sale e veşnic viu", sînt valabile şi pentru propria sa operă.

Jean GROSU

Cîntec de dragoste

Mi-ai spus că-i lumea-ntreagă în ochii tăi,
mi-ai spus
că pentru mine numai lumina lor există,
că merii dau în floare doar în privirea ta,
şi-n ochii tăi doar, norii foşnesc de catifea,
şi zboară păsări cu aripa tristă.
Cred
şi nu cred.
Sărmanele-ţi priviri
se sparg adesea-n ţăndări de curcubeu, subţiri...
Să-mi spui, iubita mea,
— dacă e lumea-ntreagă-n privirea ta uşoară —
cum ai putut lăsa,
un muncitor să cadă în zori, azi de pe schele,
şi-n faţa mea, în faţa
ochilor mei să moară?

Pastel ironic

Pe munţi, pe plopii şui, ca-ntr-o beţie.
şi-n ceaţa dulce, tot mai străpezie,
pe ceru-n asfinţit şi pe coclauri,
doar aur, pretutindeni numai aur,
aur sclipind, aur fierbinte, aur mat...

Iar pe străvechiul drum, iluminat
de toamna revărsînd cu frenezie
asupra lumii, fast şi poezie,
pe drum, păşind cu frică drept spre soare,
un om în zdrenţe trece-n depărtare...

In romînește de FLORIN MUGUR

contrapunct

In India a apărut, în limba urdu, tradus de poeta Amritta Prittam, „Surîsul Hiroşimei" de Eugen Jebeleanu.

●

Scriitorul american Ever Colb a creat tipul unui Svejk negru, în noua sa carte intitulată „Gigger Vitchett în război". După părerea multor critici progresişti, acest soldat negru este unul dintre eroii cei mai simpatici din literatura contemporană, cartea fiind astfel o excepţie în literatura americană, în care rareori a apărut vreun negru în chip de personaj pozitiv.

●

„Prin ajutorul vostru veţi contribui la alinarea suferinţelor şi, în special, veţi aduce acestor fiinţe... dovada că fraternitatea şi solidaritatea umană nu sînt iluzii goale, ci o realitate care, pătrunzînd din ce în ce mai mult în conştiinţa oamenilor, aduce cu ea o mare speranţă". Aceste rînduri sînt extrase dintr-o scrisoare a marelui violoncelist Pablo Casals, care mulţumeşte pentru ajutorul acordat refugiaţilor antifaşcişti spanioli. Rîndurile marelui muzician spaniol, scrise la Porto-Rico, capătă o semnificaţie şi mai largă în momentul cînd Franco a dezlănţuit un nou val de teroare.

●

Actorul american Michael Ansara, care joacă în special roluri de indieni, a declarat: „La cinema şi televiziune, Pielle Roşii sînt obiectul unei injustiţii la fel de mari ca şi cea pe care au cunoscut-o în istorie... O dată cu naşterea filmelor de aventuri din Vestul sălbatic, Pielle Roşii au devenit prototipul trădătorilor. Eu cred că nu este bine. Aş dori să văd filme care consideră Pielle Roşii ca fiinţe umane, filme care să trateze perioada anterioară sosirii omului alb, utilizînd bogatul folclor al indienilor".

●

Muncitorii care lucrează în industria cinematografică engleză au ţinut o conferinţă în cadrul căreia au adoptat o moţiune prin care cer să se reducă numărul de filme americane prezentate de televiziunea britanică.

●

Stagiunea Teatrului Naţiunilor din Paris a început cu prezentarea unui spectacol al ansamblului folcloric de pe Coasta de Fildeş. Următorul spectacol a fost cel al ansamblului african din Senegal şi Sudan (Federaţia Mali).

●

După romanul lui Graham Green „Agentul nostru la Havana", a fost turnat un film în studiourile engleze.

●

Luînd în discuţie „Memoriile doamnei Chauverel" de Jules Romains, cronicarul lui „Le Figaro littéraire", André Rousseaux, de obicei complezent cu asemenea lucrări, nu-şi poate reţine aprecierile dezaprobatoare. Eroina, care-şi mărturiseşte pe multe pagini experienţele erotice precum şi întîlnirile cu Mussolini şi fostul Papă, este – subliniază criticul – total neinteresantă, străduindu-se „să-şi inventeze o personalitate fabricată pentru un rol pe care ar voi să-l joace". Cartea – subliniază A. Rousseaux – „are o compoziţie factice" şi pare „o proastă contrafacere", personajele sînt „caricaturi ale unor mai vechi eroi", „invenţia lui Jules Romains este – în ciuda intenţiei – întotdeauna departe de realismul balzacian", iar întreaga atmosferă a cărţii evocă penibil „o construcţie de carton". De aceea, A. Rousseaux se crede îndreptăţit să menţioneze: „Ca să spun drept, «Memoriile doamnei Chauverel» m-au lăsat consternat".

●

În domeniul cinematografiei, după succesul filmului „Normandie-Niemen", se lucrează la o a doua coproducţie franco-sovietică, un documentar intitulat „Ce este nou în Răsărit" şi care va prezenta diferite aspecte din viaţa Uniunii Sovietice.

Africa se eliberează

După mişcarea de independenţă a ţărilor asiatice care au scuturat jugul colonialismului, mişcarea pornită în acelaşi sens în Africa va ajunge pe curînd, conform unor precise previziuni, la eliberarea unei jumătăţi de continent.

Ţărilor scăpate de jugul imperialist al colonialismului: Republica Arabă Unită, Sudanul, Etiopia, Libia, Tunisia, Marocul, Liberia, Ghana şi Republica Guineea, li se vor adăuga o serie de alte ţări, în cursul acestui an, care pe drept cuvînt va putea fi numit „Anul Africii". Notăm, după informaţii precise, importantele evenimente politice care urmează să se desfăşoare pe această parte a globului. Se discută proclamarea independenţei confederaţiei Mali, după ce, chiar în prima zi a anului 1960, Camerunul şi-a proclamat independenţa. La 27 aprilie trebuie să înceteze tutela franceză asupra coloniei Togo. Congo-ul belgian, în urma tratativelor ce au fost duse la Bruxelles, a obţinut recunoaşterea independenţei sale, care urmează să fie proclamată la 30 iunie. La 1 iulie, va înceta tutela Italiei asupra Somaliei şi se tinde, în această regiune, să se creeze un stat unitar al Somaliei. Se duc tratative în vederea dobîndirii unei constituţii în coloniile britanice Sierra Leone şi Kenya, iar pentru ziua de 1 octombrie este prevăzută proclamarea independenţei Nigeriei.

Această prăbuşire a colonialismului dovedeşte că anumite idei şi-au făcut drum în conştiinţa popoarelor africane, hotărîte să scuture jugul şi exploatarea sub care zăceau de secole. Colonialistul, ca reprezentant al acestui sistem, a cunoscut o întreagă literatură care să-l demaşte şi să-l înfăţişeze în respingătoarea lui psihologie şi atitudine morală. De la Heinrich Heine şi pînă la scriitorul englez Josef Conrad, ni se înfăţişează acest mandatar al ingreselor capitalismului european, cu apucături de zbir, degradat în cele mai multe cazuri de vicii şi de băutură, tolerat de administraţii complezente faţă de ticăloşiile sale. Ce însemnează sistemul pe care-l reprezintă, se poate oglindi şi în cîteva cifre grăitoare: în Kenya există un medic la 10.000 de locuitori, în Nyasaland la 32.000, în Africa Ecuatorială, la 31.000. In întreaga Africă, mortalitatea infantilă atinge cifra de 200—300 de suflete la mia de locuitori, frigurile galbene bîntuie cu furie, lepra e încă o plagă considerabilă, iar cota de analfabeţi este de 90% pe întregul continent. Iată o statistică într-adevăr cutremurătoare pentru ţinuturi care de zeci şi sute de ani se găsesc sub tutela „civilizatelor" ţări occidentale.

De altfel, o hartă a colonialismului african impresionează prin vastitatea ţinuturilor colonizate faţă de cele ale metropolelor. In afară de Franţa şi Anglia, în majoritatea cazurilor coloniile depăşesc de zeci de ori în suprafaţă şi inestimabil în bogăţii metropolele lor. Mica Belgie, Olanda, Portugalia sînt nişte pitici pe lîngă uriaşii adormiţi pe care i-au ţinut în lanţurile lor. Ultimele telegrame aduc ştiri că importanta colonie Angola, de pe coasta de sud-vest a Africii, cuprinsă de curentul general de independenţă, încearcă în anul acesta chiar să scuture jugul portughez. La Lisabona sînt mari îngrijorări şi escadrele portugheze patrulează în apele Angolei încercînd să impună mai departe stăpînirea celor 80.000 de portughezi, populaţiei băştinaşe de 4.000.000 de negri. De altfel, şi în alte colonii, cum sînt Kenya, Nyasaland, Rodezia, Ruanda-Urundi, au avut şi au loc neîncetat mari mişcări de mase. Primul congres al popoarelor africane s-a ţinut în 1958 la Accra, localitate de pe Coasta de Aur, colonie engleză din golful Guineei. Acolo s-a lansat chemarea: „Popoare ale Africii, uniţi-vă!" De atunci şi pînă acum, în anul acesta 1960, plin de evenimente, mişcarea de eliberare a făcut un progres considerabil.

Tot la Accra, guvernele statelor libere africane, cu aderarea mişcării de mase de pe întregul continent, a convocat, de la 7 la 9 aprilie, o conferinţă în care să se discute, mai ales, problemele de pace şi securitate în Africa, aceasta în legătură cu acţiunea de a împiedica folosirea Saharei ca zonă de experimentare a bombei atomice.

Dar fără îndoială, cel mai recent eveniment african în legătură cu mişcarea de protest, de data aceasta înecat în represiunile sîngeroase ale rasiştilor, a fost manifestarea din Uniunea Sud-Africană. In ziua de 21 martie — lunea sîngeroasă — paşnica demonstraţie a africanilor din Sharpeville a fost întîmpinată de gloanţele mitralierelor poliţiste. Au fost ucişi peste 200 de africani, printre care multe femei şi copii. Demonstraţia se purta împotriva uimitorului „paşaport" — măsură tot atît de infamantă şi de degradatoare pentru demnitatea omenească, pe cît era steaua galbenă impusă populaţiei evreieşti în Germania lui Hitler.

Totuşi, frămîntările continuă. La cererea a 29 de ţări din Asia şi Africa, Consiliul de Securitate al O.N.U.-lui a fost convocat pentru ziua de 30 martie 1960. Încercarea unor reprezentanţi apuseni, de a prezenta o eventuală măsură a Consiliului împotriva porniriilor rasiale din Uniunea Sud-Africană ca pe un amestec în rosturile interne ale unui stat independent, a fost infirmată de punctul de vedere contrariu, susţinut cu tărie, al reprezentantului sovietic.

Evenimentele recente din sudul Africii vădesc starea de conştiinţă trezită a populaţiei africane şi sfîrşitul neîndoios al odiosului colonialism, căruia anul acesta îi aduce puternice lovituri.

Ion Marin SADOVEANU

EDITURILE SOVIETICE ÎN PREAJMA ANIVERSĂRII LUI V. I. LENIN

In ansamblul nenumăratelor manifestări prilejuite în U.R.S.S. de aniversarea a 90 de ani de la naşterea marelui Lenin bogata activitate a editurilor sovietice ocupă un loc de frunte.

In curînd, în librăriile sovietice, va apare un mare volum original, intitulat „Amintiri despre V. I. Lenin" (al treilea din seria cu acest titlu, primele două fiind traduse şi în ţara noastră). Noul volum, ce va avea un tiraj de 200.000 exemplare, este o culegere de amintiri despre marele Lenin, ale conducătorilor Partidului Comunist şi guvernului sovietic.

Scriitorii sovietici şi toţi oamenii de artă aşteaptă cu nespus interes apariţia manualului „Bazele esteticii marxist-leniniste". Lucrarea este scrisă de un colectiv de esteticieni şi filozofi sovietici. In curînd va apare, de asemeni, un volum de studii intitulat „Problemele eticii marxist-leniniste", în care este analizată moştenirea leninistă în acest domeniu şi se generalizează experienţa educaţiei comuniste în perioada puterii sovietice.

Editura de stat pentru literatură pregăteşte o amplă antologie de „Versuri despre Lenin". Volumul va cuprinde poeme şi poezii ale lui V. Maiakovski, D. Bednii, A. Tvardovski, V. Inber, M. Isakovski, K. Simonov, S. Scipaciov, P. Broyka, S. Vurgun etc.

Cartea ziaristului american Albert R. Williams, „Lenin şi Revoluţia din Octombrie", este de asemeni una din lucrările aşteptate de cititorii sovietici. Williams a venit în Rusia ca ziarist, la mijlocul anului 1917, a fost martor ocular al celor mai importante evenimente ale Revoluţiei, iar mai tîrziu a trecut el însuşi de partea ei, participînd la apărarea tinerei Puteri Sovietice împotriva contrarevoluţiei interne şi externe. Cunoscînd şi urmărind de aproape nunca lui Lenin, el a redat cu multă căldură figura şi activitatea marelui conducător al Revoluţiei în zilele lui Octombrie şi în anii următori.

„Povestiri despre Lenin" este titlul culegerii lui A. Kononov, care va apare în 100.000 exmplare. Cartea va reuni peste douăzeci de povestiri bogat ilustrate. O altă culegere de povestiri, semnată de S. Vinogradskaia, va apare în 300.000 de exemplare. Toate aceste povestiri sînt scrise pe baza unor momente reale din viaţa lui Vladimir Ilici. Recent tipărită, cărticica pentru preşcolari „Lenin şi copiii" de Bonci Bruevici, a atins tirajul record de 1.500.000 de exemplare. Numeroase lucrări pregăteşte editura „Tînăra Gardă", printre care cea volumul „Marele prieten al tineretii", iar editura „Arta" va scoate în condiţii grafice excepţionale un album fotografic cu tema „V. I. Lenin la Kremlin".

Cu aceasta, lista este departe de a fi epuizată. Zi de zi, presa anunţă apariţia a noi lucrări, iar multe din ele se epuizează la cîteva zile după apariţie. Iar în această uriaşă activitate editorială nu se resfrînge decît un aspect al marii iubiri a popoarelor sovietice faţă de Ilici.

Carnet sovietic

Dramaturgia şi actualitatea

Discuţia privind problemele dramaturgiei, începută de cîtva timp în paginile revistei „Literaturnaia gazeta", prilejuieşte confruntarea a numeroase păreri valoroase şi originale, constituind o interesantă contribuţie la desăvîrşirea şi elucidarea unor aspecte ale teoriei literare a dramei realist-socialiste. Diverse opinii s-au formulat mai ales în jurul articolelor semnate de A. Anastasiev şi Valentin Plucek, care abordînd, unul problemele teoriei conflictului, celălalt ale inovaţiei artistice în teatru, au expus interesante puncte de vedere, luate apoi în discuţie şi de ceilalţi autori.

Pornind de la concluzia de mult admisă, că reflectarea vieţii apare în dramă sub forma conflictului, ca o ciocnire între forţe opuse, Anastasiev se întreabă în ce constă noutatea raportului dintre conţinutul vieţii contemporane sovietice şi forma dramatică în literatură. Azi cînd, în societatea socialistă, nu mai există clase antagonice, nu mai există ruptură între ideal şi realitate, între individ şi societate, înseamnă oare că forma dramatică de reflectare a vieţii a devenit anacronică? Evident că nu. Realizările istorice ale oamenilor sovietici sînt rezultatul luptei lor perseverente, cu greutăţile care se ivesc în cale, cu deprinderile vechi care mai sălăşluiesc în conştiinţa unora. „Lipsa de conflict" — arată Anastasiev — mai persistă în practica scriitoricească, căpătînd un aspect nou: „ilustrativitatea" care ar consta în caracterul didactic al anumitor piese, în identificarea mecanică a adevărului vieţii cu adevărul artistic.

Anastasiev se ridică apoi împotriva acelor autori de teatru care consideră că acţiunea într-o lucrare dramatică trebuie să sfîrşească în chip inevitabil fericit, şi arată că aceasta înseamnă neîncredere în spectator, în capacitatea acestuia de a sezisa sensul istoric optimist al jertfei eroilor pozitivi.

In articolul său „Caracter şi conflict", Gurghen Borian este pe deplin de acord cu condamnarea caracterului ilustrativ al anumitor piese de teatru, şi cauza insuccesele — arată el — trebuie căutată în faptul că adevărul vieţii nu este fidel înfăţişat în producţiile dramatice slabe. Viaţa este întotdeauna incomparabil mai bogată, mai vie, decît chiar cea mai bună operă de artă. Conflict dramatic, înseamnă nu înfruntarea unor puncte de vedere (atunci s-ar numi, simplu, „discuţie") ci ciocnire de caractere, iar soliditatea conflictului o dă conturarea artistică convingătoare a eroului pozitiv.

Regizorul Valentin Plucek pune un accent deosebit pe dezvăluirea vieţii interioare a personajului dramatic, pe latura psihologică a conflictului, arătînd că „după Cehov, Gorki, Leonov, Hemingway, este în general imposibil să zugrăveşti oameni în afara psihologiei lor, în afara analizei atente şi profunde a gîndurilor şi sentimentelor lor". In legătură cu aceasta, el cere înnoirea mijloacelor artistice, atît ale dramaturgului cît şi ale actorului. „Consider — arată el ceva mai departe — că omul zilelor noastre se caracterizează mult mai mult decît înainte prin adîncimea, caracterul reţinut al sentimentelor, printr-o anumită pudoare care îl opreşte să-şi dezvăluie în faţa tuturor lumea interioară. Acolo unde, altădată, frămîntarea sufletească era redată prin lacrimi şi strigăte, astăzi ea poate fi exprimată printr-o privire, o atitudine imobilă, o scurtă aplecare a capului, un tremur al feţei".

Autorul socoteşte că de la Cehov şi Maiakovski pornesc în dramaturgia sovietică două linii ale căutărilor creatoare, două direcţii care nu se opun una celeilalte, ci se dezvoltă armonic, influenţîndu-se reciproc uneori.

Vederi asemănătoare are şi Evghenii Gavrilovici, autorul articolului „Filmul de idei şi adevărul". Şi el accentuează necesitatea de a se lupta cu rutina, cu tot ce e vechi şi nu exprimă spiritul epocii noastre. Atenţia principală a creatorului însă, trebuie să se îndrepte asupra elementelor de fond în primul rînd, a ideilor, a viziunii artistice, şi nu asupra unor factori de ordin secundar ca: raccourci-urile, ritmul acţiunii etc.

„Numai arta de idei, inteligentă, luminoasă, în afara rutinei, poate într-adevăr să emoţioneze, să mobilizeze, să educe".

C. B.

EDUARDO de FILIPPO ACUZA

Eduardo de Filippo a publicat în paginile gazetei „Paese sera" o scrisoare deschisă, în care îşi exprimă marea sa îngrijorare cu privire la situaţia teatrului italian contemporan. După părerea sa, nici unul dintre teatrele ţărilor europene apusene nu este atît de aproape de pieire ca teatrul din Italia.

„Mă gîndesc cu groază la golul care înconjoară teatrul italian, şi care, se măreşte cu fiecare an. Statistica arată că zeci de mii de spectatori italieni părăsesc pentru totdeauna teatrul şi că în locurile lor nu mai vine nimeni".

Eu mă găsesc la sfîrşitul carierei mele — scrie de Filippo. Sînt mulţumit că am izbutit să realizez ceea ce am realizat, deşi am fost nevoit să fac multe sacrificii şi să înghit multă amărăciune. Eu nu cer nimic pentru mine, deşi situaţia mea economică nu este chiar atît de înfloritoare (în loc să-mi căldesc vile sau să-mi cumpăr iachturi, am preferat să văd reconstituit celebrul nostru teatru distrus în timpul războiului, şi pentru înfăţuirea acestei „fantezii costisitoare", toate drepturile mele de autor pe mulţi ani aparţin băncilor). Imi spun cuvîntul numai pentru că socotesc că aceasta este datoria mea şi pentru că nu suport gîndul că o dată cu mine va muri şi teatrul ţării mele.

Care este cauza decăderii teatrului italian? Vinovatul acestei situaţii, după părerea lui de Filippo, este statul.

Guvernul, spune de Filippo, în loc să dea posibilitate oamenilor de teatru să se ocupe de reorganizarea teatrului, a dat conducerea treburilor teatrului pe mîinile unor afacerişti lipsiţi de scrupule. Programele teatrelor sînt întocmite conform gusturilor cîtorva reprezentanţi ai claselor privilegiate. „Tendinţa de a face din teatrul nostru un loc de odihnă, străin de orice probleme, de frămîntări, de speranţe, de umanism... este egală cu tendinţa de a distruge însăşi rădăcinile teatrului".

In legătură cu situaţia dramaturgului în Italia de Filippo spune: Dramaturgul nu are nici un fel de drepturi. El depinde şi de conducătorul trupei şi de regizor şi, mai ales, de administrator. De aceea, în Italia sînt atît de puţin dramaturgi — aceasta este cea mai nerentabilă profesie în zina de astăzi. Onorariul primit de dramaturg, pentru o piesă vîndută vreunei trupe, nu acoperă cheltuielile de deplasare într-un alt oraş, pentru a asista la premieră.

Actorii nu se află nici ei într-o situaţie mai bună. Ca şi dramaturgii, depind şi ei de bunăvoinţa oamenilor guvernului, oameni străini de teatru, absolut necompetenţi, speculanţi şi paraziţi. „Dramaturgul şi actorul, fac teatrul, dar nici dramaturgul, nici actorul nu au cuvînt în teatru".

De Filippo întreabă de ce conducerea trupelor teatrale se află în mîinile unor oameni nepricepuţi, a „administratorilor". „Eu sînt atît de sigur de justeţea convingerilor mele, încît îi invit pe toţi aceşti domni să-şi arate documentele. Această invitaţie formală, — scrie de Filippo — porneşte de la un om ale cărui documente sînt în deplină ordine, de la un om care are dreptul să se numească dramaturg, — în curînd va apare volumul al III-lea, de 600 de pagini, al comediilor mele în limba italiană, — fără să mai vorbesc de traducerea acestor comedii în multe ţări; de la un om care are dreptul să se numească actor — am început să joc pe scenă la şapte ani şi încă mai joc şi acum; are dreptul să se cheme conducător de trupă — din 1929; în ultimul timp, sînt conducător nu al uneia, ci a două trupe; are dreptul să se numească impresar — eu am construit cu banii cîştigaţi ca dramaturg, conducător de trupă, actor şi regizor, unul dintre cele mai mari şi mai contemporane teatre ale Italiei şi îl conduc personal; are dreptul la titlul de regizor — încă o profesie în care, mi se pare sînt destul de pricepuţi".

De Filippo socoteşte că pricina pentru care toate problemele ridicate de el în scrisoare nu au devenit încă obiect de discuţie este una singură — frica.

„Poate că eu sînt singurul care nu mă tem, pentru că eu n-am de ce să mă tem. De aceea am socotit de datoria mea să sfărîm acest zid al tăcerii".

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacţional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAŞU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor şef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor şef adjunct) MIHAIL PETROVEANU (redactor şef adjunct), CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon 12.74.26; 11.39 36. ADMINISTRAŢIA: Şos. Kiseleff nr. 10, Telefon: 17.07 99. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 20 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu